

**OTİZMLİ İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SALGIN SÜRECİNDEKİ
EĞİTİMLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN, İDARECİ VE VELİ GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Ece CAN TEMREN

Eskişehir 2023

**OTİZMLİ İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SALGIN SÜRECİNDEKİ
EĞİTİMLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN, İDARECİ VE VELİ GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ**

Ece CAN TEMREN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Zihin Engelliler Eğitimi Yüksek Lisans Programı

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR

Eskişehir Anadolu Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Temmuz 2023

ÖZET
OTİZMLİ İLKOKUL ÖĞRENCİLERİNİN SALGIN SÜRECİNDEKİ
EĞİTİMLERİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN, İDARECİ VE VELİ GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ

Ece CAN TEMREN

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temmuz 2023

Danışman: Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR

Bu araştırmanın amacı, Otizm Spektrum Bozukluğuna sahip ve birinci kademe özel eğitim uygulama okulunda eğitimlerine devam eden öğrencilerin COVID-19 salgın döneminde uzaktan eğitimlerine yönelik öğretmen, idareci ve veli görüşlerini belirlemek, incelemek ve farklı bakış açılarından olan bu görüşlerin karşılaştırılmasını sağlamaktır. Araştırma sorularına yanıt bulmak amacıyla araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden Batı Karadeniz'deki bir ilde bulunan ve otizmlili birinci kademeye devam eden öğrencilerle çalışan on özel eğitim öğretmeni, dört idareci ve on veli ile görüşülmüştür. Araştırma nitel araştırma yöntemi desenlerinden fenomenolojik yaklaşımla desenlenmiştir. Aynı zamanda veriler yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğiyle toplanmıştır. Her üç katılımcı grubuna sorulan yarı-yapılandırılmış sorular içerik analiziyle analiz edilmiştir. Araştırma bulgularında salgın sürecinin otizmlili çocukları büyük oranda olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Bulguların ışığında grupların görüşlerinin benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur. Bu bulgular alanyazın ışığında tartışılmış ve gelecekteki araştırmalara ve aynı zamanda uygulamalara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, Otizm, Özel eğitim paydaşları, Özel eğitim, Covid-19

ABSTRACT

EXAMINATION OF TEACHER, ADMINISTRATIVE AND PARENT'S OPINIONS ON EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS WITH AUTISM DURING THE EPIDEMIC PROCESS

Ece CAN TEMREN

Department of Special Education

Anadolu University, Institute of Educational Sciences, July 2023

Advisor: Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR

The aim of this research is to determine and examine the views of parents, teachers and administrators on distance education of students with Autism Spectrum Disorder (ASD) and continuing their education in a first-level special education practice school during the COVID-19 epidemic period, and to compare these views from different perspectives. In order to find answers to the research questions, 10 special education teachers, 4 administrators and 10 parents who work with students who are in the province of Karabük and continue to the first level with autism, who agreed to participate in the research voluntarily, were interviewed. The research was designed with a phenomenological approach, one of the qualitative research method designs. At the same time, data were collected by semi-structured interview technique. Semi-structured questions asked to all three participant groups were analyzed by content analysis. In the research findings, it was stated that the epidemic process greatly affected children with autism negatively. In the light of the findings, the similarities and differences of the views of the groups were revealed. These findings were discussed in the light of the literature and suggestions were made for future research as well as applications.

Keywords: Distance education, Autism, special education, Covid-19, Special education stakeholders

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans eğitimim boyunca benden desteğini, rehberliğini ve samimiyetini esirgemeyen, her zaman arkamda duran, örnek aldığım en önemli kişilerden birin olan danışman hocam Prof. DR. Atilla CAVKAYTAR'a teşekkürlerimi sunarım.

Tüm eğitim öğretim hayatım boyunca ellerini üzerimden hiç çekmeyen ve bana her konuda öncü olan canım anne ve babama minnetimi bildirmek isterim.

Ece CAN TEMREN

KARABÜK, 2023

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Ece CAN TEMREN

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Covid-19 Salgın Süreci	1
1.2 Uzaktan Eğitim.....	3
1.1.1. Özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitim süreci	8
1.3. Otizm Spektrum Bozukluğu	9
1.4. COVID-19 Sürecinde Özel Eğitim Alanında Uzaktan Eğitime İlişkin Yapılmış Çalışmalar.....	12
1.5. Problem Durumu	17
1.6. Araştırmanın Amacı.....	17
1.7. Araştırmanın Önemi.....	18
2. YÖNTEM.....	20
2.1. Araştırma Modeli.....	20
2.2. Katılımcılar.....	21
2.2.1. Araştırmanın yapıldığı kurumlar	21
2.2.2. Araştırmaya katılan öğretmenler	22
2.2.3 Araştırmaya Katılan İdareciler	25
2.2.4 Araştırmaya katılan öğrenci velileri	26
2.3. Verilerin Toplanması	27
2.4. Verilerin Analizi	29
3. BULGULAR	31
3.1. Özel Eğitim Öğretmenlerinden Elde Edilen Bulgular	31
3.1.1. Öğretmenlerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri.....	32
3.1.2. Öğretmenlerin salgın sürecine yönelik görüşleri.....	35

3.1.3. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri.....	38
3.1.4. Öğretmenlerin salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik görüşleri.....	43
3.1.5. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerdeki değişiklikler hakkındaki görüşleri.....	44
3.1.6. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri.....	48
3.1.7. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri.....	51
3.1.8. Öğretmenlerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri	54
3.1.9. Öğretmenlerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri.....	56
3.1.10. Öğretmenlerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentileri...58	
3.2. İdarecilerden Elde Edilen Bulgular	61
3.2.1. İdarecilerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri	61
3.2.2. İdarecilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşleri.....	64
3.2.3. İdarecilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri.....	67
3.2.4. İdarecilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri	70
3.2.5. İdarecilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri...71	
3.2.6. İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler hakkındaki görüşleri.....	72
3.2.7. İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri.....	74
3.2.8. İdarecilerin salgın sürecindeki idari faaliyetleri hakkındaki görüşleri	75
3.2.9. İdarecilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim adına beklentileri.....	76
3.3. Velilerden Elde Edilen Bulgular	78
3.3.1. Velilerin salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri	78
3.3.2. Velilerin salgın sürecini çocuklarına açıklamaya yönelik görüşleri.....	81
3.3.3. Velilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik görüşleri.....	83
3.3.4. Velilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri.....	88
3.3.5. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişiklikler hakkında gözlem ve görüşleri.....	91
3.3.6. Velilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri.....	95
3.3.7. Velilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri	97

3.3.8. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler ile ilgili görüşleri.....	99
3.3.9. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde kendilerine sunulan destek hizmetler ile ilgili görüşleri.....	102
3.3.10. Velilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentileri.....	104
4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	106
4.1. Tartışma.....	106
4.2. Öneriler	111
4.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler	111
4.2.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler	112
KAYNAKÇA.....	113
EKLER	
ÖZ GEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin demografik bilgileri.....	22
Tablo 2.2. Araştırmaya katılan idarecilerin demografik bilgileri.....	23
Tablo 2.3. Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin demografik bilgileri.....	25

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1: Öğretmenlerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri.....	46
Şekil 3.2: Öğretmenlerin salgın sürecine yönelik görüşleri.....	49
Şekil 3.3: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri.....	53
Şekil 3.4: Öğretmenlerin salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik görüşleri.....	41
Şekil 3.5: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerdeki değişiklikler hakkındaki görüşleri.....	59
Şekil 3.6: Velilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri.....	63
Şekil 3.7: Velilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri..	66
Şekil 3.8: Velilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler ile ilgili görüşleri.....	68
Şekil 3.9: Velilerin uzaktan eğitim sürecinde kendilerine sunulan destek hizmetler ile ilgili görüşleri.....	70
Şekil 3.10: Velilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentileri.....	72
Şekil 3.11: İdarecilerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri	76
Şekil 3.12: İdarecilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşleri.....	79
Şekil 3.13: İdarecilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri.....	82
Şekil 3.14: İdarecilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri.....	84
Şekil 3.15: İdarecilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri.....	85
Şekil 3.16: İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler hakkındaki görüşleri.....	87
Şekil 3.17: İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri.....	88

Şekil 3.18: İdarecilerin salgın sürecindeki idari faaliyetleri hakkındaki görüşleri.....	90
Şekil 3.19: İdarecilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim adına beklentileri.....	91
Şekil 3.20: Velilerin salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri.....	93
Şekil 3.21: Velilerin salgın sürecini çocuklarına açıklamaya yönelik görüşleri.....	96
Şekil 3.22: Velilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik görüşleri.....	98
Şekil 3.23: Velilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri.....	102
Şekil 3.24: Velilerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişiklikler hakkında gözlem ve görüşleri.....	106
Şekil 3.25: Velilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri.....	109
Şekil 3.26: Velilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri.....	111
Şekil 3.27: Velilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler ile ilgili görüşleri.....	113
Şekil 3.28: Velilerin uzaktan eğitim sürecinde kendilerine sunulan destek hizmetler ile ilgili görüşleri.....	116
Şekil 3.29: Velilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentileri.....	118

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

APA	: American Psychiatry Association (Amerikan Psikiyatri Birliği)
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
DSM	: The Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
DSÖ	: Dñnya Sağlık Örgütü
EBA	: Eğitim Bilişim Ađ
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OSB	: Otizm Spektrum Bozukluğu
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Found

1. GİRİŞ

Bu bölümde “COVID-19 Salgın Süreci” , “Uzaktan Eğitim”, “Özel Gereksinimli Çocuklarda Uzaktan Eğitim”, “Otizm Spektrum Bozukluğu”, “COVID-19 Sürecinde Özel Eğitim Alanında Uzaktan Eğitime İlişkin Yapılmış Çalışmalar” konuları ele alınacaktır.

1.1. Covid-19 Salgın Süreci

Koronavirüsler, nidovirüs sınıfına ait olan ve genellikle hafif-orta şiddette üst solunum yolu enfeksiyonlarına neden olan bir virüs ailesidir (NIAID, 2022). Koronavirüslerin salgın hastalıklara sebep olduğu 1960 yılından beri bilinmektedir, fakat ölümcül olanları son 3 dekatta görülmüştür (Khan, 2021). Koronavirüsler, doğal olarak hayvanları enfekte etmektedir fakat hayvanlar aracılığı ile insanlara geçebilmektedir (Doremalan vd., 2020). Şimdiye kadar develer, domuzlar, hindiler, fareler, köpekler ve yarasalar gibi birçok hayvanda gözlense de yarasalar en çok bilinen taşıyıcılarıdır (Geller vd., 2012). Koronavirüs ailesine ait olan yeni varyant Sars-CoV-2 (DSÖ'nün tanımlamasına göre COVID-19) bronşit ve ani gelişen zatürre gibi ciddi tablolara yol açabilmektedir (Paules vd., 2020) Virüsler, çok sık mutasyon geçirme özellikleriyle bilinmektedir ve bu mutasyonlardan bazıları, Sars-CoV-2'de olduğu gibi, enfekte ettikleri canlılarda oluşturdukları hastalıkların tablosunu ciddi ölçüde ağırlaştırmaktadır.

Koronavirüs hastalığı (COVID-19), SARS-CoV-2 virüsünün neden olduğu bulaşıcı bir hastalıktır ve virüsün bulaştığı çoğu kişi hafif ile orta derece solunum yolu rahatsızlığı yaşayarak tedavi olmadan iyileşebilmektedir. Fakat bazı kişilerin ciddi bir şekilde hastalandıkları ifade edilmektedir. Kardiyovasküler hastalıklar, diyabet, kronik solunum hastalıkları ve kanser gibi süregelen hastalıkları olan bireylerin ise hastalığı ciddi geçirme olasılıklarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Covid-19 ile her kişinin herhangi zaman ve yaşta ciddi bir şekilde hastalanabileceği, hatta ölebileceği de ifade edilen bilgiler arasındadır. (World Health Organization [WHO], 2020).

DSÖ'nün Covid-19 olarak tanımladığı bu hastalık, 2019 yılının Aralık ayında ilk başta öksürük, ateş, boğaz ağrısı gibi şikayetlerle Çin'in Hubei eyaletine bağlı Wuhan şehrinde ortaya çıkmıştır. Sonrasında yapılan araştırmaların sonucunda hastalığa yeni bir tip koronavirüs olan (Sars-Cov-2) neden olduğu ifade edilmiştir. Covid-19 olarak

ifade edilen koronavirüs 11 Mart 2020 tarihinde DSÖ tarafından kısa bir sürede hızlı bir şekilde yayılması sebebiyle küresel salgın olarak ilan edilmiştir (World Health Organization [WHO], 2020). 11 Mart 2020 tarihi aynı zamanda Türkiye’de ilk vakanın görüldüğü tarih olarak kayıtlara geçmiştir. (Sağlık Bakanlığı, 02 Temmuz 2020)

Her yaş grubunu çeşitli şekillerde etkilediği ve ölümlerle sonuçlanma ihtimalini barındırdığı belirtilen bu Covid-19 hastalığının da (Fronapel ve Demchak, 2020) küresel bir panik yarattığını ve toplumları çözüm, tedbir ve tedavi çalışmalarına teşvik edici olduğu söylenebilir. DSÖ’ye göre hasta kişilerin tespiti, izolasyonu, temas izlemesi ve karantinaya alınmasının ve getirilen seyahat sınırlaması ile birlikte kişilerin sosyal hayattan, fiziki temastan uzak kalmalarını sağlamak hastalığı azaltma ve hayat kurtarma için büyük bir etken olarak ifade edilmektedir. (UNDP, 2020) Kişilerin sosyal izolasyonu, hastalığı kontrol altına alabilmek ve bireyler arası sosyal teması olabilecek en alt seviyeye indirmek amacıyla alınacak başlıca önlem olarak ifade edilmektedir (Özdemir ve Pala, 2020). Bu bağlamda yetkililer uzmanların belirttiği tedbir kriterlerini göz önünde bulundurarak sosyal etkileşimin yoğunlukta olduğu sektörlerde kısıtlamalara gitmiştir. Bu süreç bazı kaynaklarda “yeni normal” olarak ifade edilmiştir (Bozkurt vd., 2020).

Türkiye’de ilk vakanın ortaya çıktığı ve ilan edildiği ilk tarih olan 11 Mart 2020 itibariyle salgının yayılmasını önlemek amacıyla birçok acil önlem alındı. Bunlar yurt dışından gelen bireylere karantina uygulanması, toplu yaşam alanlarının kapatılması, okul ve eğitim kurumlarının tatil edilmesi, evden çalışmaya uygun olan sektörler için uzaktan çalışmaya geçme, uluslararası seyahat etme konusunda kısıtlamalar ve bazı kritik yaş grupları için sokağa çıkma kısıtlamalarının uygulanması şeklinde örneklendirilebilir (Bilim Kurulu, 2020). Bu kısıtlamalar günlük hayatın birçok alanını etkilemiştir. Turizm, ulaşım, hizmet sektörüyle beraber eğitim ve sağlık sektörleri de bu kısıtlamalardan büyük oranda etkilenmişlerdir (Korkmaz ve Toroman, 2020.) Eğitim sektörü ise bu sürecin etkilerinin en fazla hissedildiği alanlardan biridir. (Akyavuz ve Çakın, 2020) 2009 yılında yaşanan H1N1 virüsünden kaynaklanan Domuz Gribi salgınında da okulların kapatılması virüsün yayılmasını engellemek amacıyla önerilen yollardan biridir (WHO, 2009). Buna bağlı olarak geçmişteki benzer küresel etkili süreçlerde de eğitimin büyük oranda etkilendiği söylenebilir.

UNESCO Covid-19' eğitim üzerindeki etkilerini gözler önüne seren, pandeminin başlangıcından itibaren dünya genelinde okulların kapanmasının ve öğrenme kaybının gelişimini gösteren istatistikî veriler ortaya koymuştur. Bu bağlamda 20.04.2020 tarihinde pandemiden etkilenen öğrenci sayısı 1.291.004.434 ifade edilirken 151 ülkede eğitim sektörünü etkileyen önlemlerin aktif olduğu ifade edilmiştir.

Bu sayı tarihler Nisan 2021'i gösterirken 130.000.000'ları gösterirken verilerdeki son tarih olan 28.02.2022 tarihinde 43.518.726 şeklinde belirtilmiştir. Sağlanan verilere göre dünyanın bazı yerlerindeki okulların kapalı kalma sürelerinden bahsedecek olursak, bu süre ABD'de 71 hafta, Kanada'da 51 hafta, Rusya'da 13 hafta, Finlandiya'da 33 hafta, İngiltere'de 27 hafta, Arjantin'de 78 hafta ve Türkiye' de ise 49 hafta olarak belirtilmiştir. (UNESCO, 2022) Buna göre COVID-19 hastalığının dünya çapında eğitim sektörünü çok büyük oranlarda ve uzun süreler boyunca etkilediği söylenebilir. Bu bağlamda ülkelerin bu süreçte yüz yüze eğitime alternatif olacak yeni sistemler geliştirmek durumunda kaldığı görülmektedir.

Tüm dünyada pandemi süreci devam ederken ortaya çıkan yeni durumlarla mücadele etme zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda eğitim kaybının minimum seviyeye indirilmesi adına dünya genelindeki eğitim yöneticileri tarafından teknolojik materyaller, internet altyapılı eğitim sistemleri kullanılarak uzaktan eğitim çalışmalarına başlanmıştır (Onyema vd., 2020; Zhou, Li, Wu ve Zhou, 2020). Milyarlarca öğrenci ve eğitimci bu süreçte alınan önlemlerden, okulların kapanmasından ve sınırlamalardan etkilenmiştir.

1.2 Uzaktan Eğitim

Uzaktan eğitimin birçok araştırmacı tarafından farklı zamanlarda yapılmış tanımlarına rastlamak mümkündür. Buna göre Schlosser ve Anderson uzaktan eğitimi çoğunlukla öğrenen ve öğreten kişilerin birbirinden uzak olarak gerçekleştirdiği bir öğretim yöntemi olarak tanımlamışlardır (Schlosser ve Anderson, 1994). Uşun (2006) ise uzaktan eğitimi, kaynak ile alıcının eğitim-öğretim sürecinin büyük çoğunluğunda ayrı ve uzak ortamlarda bulunduğu, alıcı bireylere yaş, amaç, zaman, yer ve yöntem yönlerinden büyük bir bireysel esneklik ve bağımsızlık sağlayan, öğretim sürecinde yazılı basılı materyaller, işitsel ayarlar, teknolojiler ve yöntemlerin kullanıldığı sürekli

etkileşimli teknolojilerle iç içe planlı ve sistematik bir eğitim teknolojisi şeklinde tanımlamıştır.

İşiman (2011) ise uzaktan eğitimi eğitim-öğretim faaliyetlerinin teknolojik araçlar ve e-posta ile yürütüldüğü, eğitici ve öğrencinin aynı anda farklı ortamlardan bu faaliyete erişim sağlayabildiği bir eğitim modeli şeklinde tanımlamıştır. Yine Moore ve Kearsley (2012) uzaktan eğitimi; öğretim sürecinin normal öğrenim ortamında gerçekleşmeyen, özel kurumsal faaliyetlerin dışında teknoloji yoluyla iletişimi gerektiren öğretim modeli ve planlı öğrenim olarak ifade etmiştir (akt. Moore, 2019, s. xii).

Uzaktan eğitim ifadesinin dünyadaki gelişimi ve tarihsel dönüşümüne bağlı olarak yapılan sınıflandırmalarda teknolojinin büyük etkisinden söz etmek mümkündür. Yapılan her yeni tanımlama ve sınıflama bir önceki dönemi içine alarak gelişmekte ve ilerlemektedir (Moore ve Kearsley, 2011). Uzaktan eğitim gelişimdeki dönem ve evreler birbirinden önceki dönemleri kapsayarak ve yığılarak ilerleme göstermektedir (Rodriguez, 2012).

Uzaktan eğitim terimine ilk olarak Wisconsin Üniversitesi'nin 1982 yılında oluşturulmuş olan kataloğunda yer verilmiştir. Yine ilk olarak üniversitenin yöneticilerinden William Lighty 1906 yılında oluşturduğu bir yazısında bu terimi kullanmıştır. Ayrıca bu terimi Almanya'da da Alman eğitimci Otto Peters 1960-1970'li yıllarda tanıtmıştır (Verduin ve Clark, 1994).

Dünya genelinde uzaktan eğitim çalışmalarına örnek teşkil eden ilk faaliyet 1728 yılında Boston gazetesinde gerçekleştirilen “Steno dersleri” uygulaması olarak bahsedilebilir. Bu örneğin sonrasında 19. Yüzyılda İsveç'te, İngiltere'de ve ABD'de çeşitli uzaktan eğitim çalışmalarından söz etmek mümkündür. Yine bu yüzyılda İsveç Üniversitesi bünyesinde kadınlara “Mektupla kompozisyon dersleri” verilmiş olup uzaktan eğitime yönelik belirgin bir adım atılmıştır. University Correspondence Collage ile aynı nitelikte bazı kurumlar da ardından 1843 senesinde mektup aracılığıyla öğretim faaliyetlerine başladılar. Bu senelerde birçok yetişkin eğitimini üniversite düzeyine taşımak istese de konum, meslek ve yaş gibi sebepler ile eğitimini sürdüremiyordu. Bu sebeple Mektupla Öğretim Üniversitesi kurulmuştur. Eğitim amaçlı radyo yayınları

yapılmaya başlanmış ve ilk eğitsel radyo yayını 1920’de ABD’de yapılmıştır. Yine bu yıllarda İngiltere’de, Fransa’da ve Sovyetler Birliği’nde de benzer yayınların yapıldığı ifade edilmiştir. ABD IOWA Üniversitesi’nde 1932-1937 seneleri arasında televizyon aracılığıyla eğitim yayınlarına başlanmıştır (Uşun, 2006). Bu yıllardan sonra televizyon eğitimi desteklemek amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Buna örnek olarak 1958’de İtalya’da Televizyon Okulu projesi yapılmış ve bu sayede 5.5 milyon olan okur-yazar olmayan kişi sayısı 2 milyona düşürülmüştür. (İşman, 1998).

Gelişen teknoloji ile birlikte dünya genelinde uzaktan eğitime olan ilgi artmıştır. ABD’de 1997’de kurulmuş olan Kentucky Sanal Üniversitesi, Western Governors Üniversitesi, Pennsylvania ve Güney Carolina Üniversiteleri uzaktan eğitim faaliyetleri sürdüren eğitim merkezleri şeklinde öne çıkmaktadır. Aynı zamanda İngiltere’de de 1995’te Clyde Sanal Üniversitesi kurulmuştur ve Avustralya’da da Open Learning Agency of Australia kurumu da içerisinde açık öğrenmeyi sağlamayı amaçlayan yedi üniversite barındırmaktadır (Kurt, 2006).

Uzaktan eğitimin Türkiye’de geçirdiği gelişim dönemleri ve geçirdiği evreler bu süreçlerde kullanılmış olan teknolojiler ve dönemi etkilemiş olan önemli olaylar dikkate alınmış ve bu bağlamda sınıflandırma yapılmıştır. (Bozkurt, 2017). Bu sınıflandırma dört döneme ayrılmıştır ve bu dönemler;

I. dönem - Tartışma ve öneriler: Kavramsal (1923-1955),

II. dönem - Yazılarak: Mektupla (1956-1975),

III. dönem - Görsel ve işitsel araçlarla: Radyo ve Televizyon (1976-1995),

IV. dönem - Bilişim tabanlı: İnternet-Web (1996-...) şeklinde ifade edilmiştir.

Uzaktan eğitim kavramının ülkemizdeki ilk kullanımına 1927 senesinde eğitim alanındaki problemlerin tartışıldığı bir toplantıda rastlanmıştır. Toplantıda halkın okuryazarlığını arttırmak adına mektupla öğretim şeklinde planlanmış ancak planlanan uygulama hayata geçirilememiştir (Alkan, 1987). Uygulamanın hayata geçirilmemesinin nedeni ise ülkedeki okuryazar kesimin %10’larda olması ve öğretmen olmadan okuma-yazma öğrenmenin gerçekleşeceğine inancın olmaması şeklinde ifade edilmiştir. Ülkemizde uzaktan eğitim uygulamaları adına 1956’ya kadar bir adım atılamamıştır (Kaya ve Odabaşı, 1996). Bu tarihlerden sonra ise uzaktan eğitim faaliyetleri adına temel oluşturulmaya başlanmıştır ve ardından 1960 senesinde İstatistik

ve Yayın Müdürlüğü “Mektupla Öğretim Merkezi” kurumunu oluşturmuştur (Özarslan ve Ozan, 2014). 1962 senesinde eğitim yaşamına çeşitli nedenler dolayısıyla devam edememekte olan çeşitli yaş grubundan bireyler için mektupla öğretim yolu kullanılarak eğitim vermeye başlanmış, 1968 yılında ise TRT eğitsel yayınlara başlamıştır. 1973 yılı itibariyle eğitsel programlar yayımlanmaya ve araç olarak televizyonun kullanımına başlanmıştır (İşman, 2002). 1978’de MEB, yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitim faaliyetlerini geliştirmek adına “Açık Üniversite” oluşturulmasını önermiştir (Gelişli, 2015).

1992 yılında MEB tarafından Açık Öğretim Lisesi, ardından 6,7 ve 8. sınıf düzeyine yönelik faaliyette olacak olan Açık İlköğretim Okulu kurulmuştur (Demiray ve Adıyaman, 2002). Günümüze bakıldığında ise birçok kamu kuruluşu, özel sektör, eğitim kurumları ve bu kurumların bünyesinde bulunan çeşitli kademelerin de uzaktan eğitim yöntemlerini kullandığı görülmektedir. Mevcut eğitim kurumlarının çoğunun günümüzde radyo ve televizyon programları, bilgisayar ve internet altyapılı uygulamaları ve basılı materyalleri aktif bir şekilde kullanarak sertifika, lisans, yüksek lisans ve benzeri eğitim programlarını uzaktan eğitim yoluyla sunmakta olduğu ifade edilmektedir. Aynı zamanda MEB Eğitsel e-İçeriğin Sağlanması ve Yönetilmesi Bileşeni kapsamında Eğitim Bilişim Ağı (EBA)’yı oluşturmuştur ve EBA’nın alt yapısından yararlanan bir Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM) kurulmuştur (Özbay, 2015). EBA MEB tarafından kurulmuş olan eğitsel elektronik içerik ağı olarak tanımlanmaktadır ve FATİH projesi kapsamında 2012 yılında hayata geçirilmiştir. (Wikipedia, 2022)

Günümüze gelindiğinde ise Covid-19 salgınının artışıyla beraber uzaktan eğitim ifadesi öncekinden daha farklı bir şekilde gündeme gelmiş ve geliştirilmesi neredeyse zorunlu hale gelmiştir. Türkiye’de okulların kapanması kararının ilk açıklandığı tarihteki sürecin dışına çıkıldıktan sonra bu sürecin ne kadar süreceğinin bir bilinmezlik olmasıyla beraber yüz yüze eğitime alternatif olarak uzaktan eğitime odaklanılmıştır. MEB etkili bir uzaktan eğitim sistemi kurmak amacıyla 2011-2012 senelerinden beri hizmette olan EBA altyapısını güçlendirmiş, aynı zamanda TRT ile de iş birliği sağlanmıştır. Bununla birlikte evlerinde internete ve telefona erişimi olmayan öğrenciler de televizyon aracılığı ile uzaktan eğitim sürecine dahil olabilmeye fırsatı bulmuşlardır. Planlanan uzaktan eğitim faaliyetleri EBA ve EBA TV kullanılarak hayata geçirilmiştir (Özer,2020).

Bu süreçte uzaktan eğitime ilişkin yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Bu bağlamda Duman (2020) yaptığı çalışmada salgın döneminde uzaktan eğitimin öğretmen aday görüşlerine göre değerlendirilmesini amaçlamıştır. 28 katılımcıyla gerçekleştirilen bu çalışmada kullanılan yöntem ve tekniklerin ve süreçteki etkileşimin sınırlılığının olumsuz etkilerinden söz edilmiştir. Ayrıca erişim kolaylığı, devamsızlık sorununun ortadan kalkması gibi uzaktan eğitimin olumlu etkileri de bulgular arasında ifade edilmiştir. Balaman (2021) ise araştırmasında yine salgın sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşlerini incelemiştir. Buna göre öğretmenler uzaktan eğitimi yüz yüze eğitim kadar etkili görmediklerini belirtmişler ve aynı zamanda öğrencilerin erişim, teknik altyapı ve imkanlar yönünden eşit olmadığından ve bu süreçte hizmet içi eğitim ihtiyacının bulunduğundan da bahsetmişlerdir. Koçoğlu ve Tekdal (2020), yine öğretmenlerle yaptıkları çalışmalarında uzaktan eğitimin geliştirilebilmesi adına alınacak önlem ve önerileri yüz yüze canlı kursları, geliştirilmiş içerik öğretimi, öğrencilerde motivasyonu ve güdülenmeyi arttıracak etkinliklerin uygulanmasını ve internet, teknolojik donanım desteği şeklinde ifade etmişlerdir. Karasel-Ayda ve diğerleri(2020) ise özel eğitim öğretmenleri ile görüşmeler yapmışlar ve bunun sonucunda özel gereksinimli öğrencilerin uzaktan eğitimden yeterince yararlanmadığını, uzaktan eğitimde özel eğitime yönelik yeterli içerik bulunmadığını, bireysel eğitim planlarının bu sisteme uyarlanmadığını, materyal kullanımının öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik uyarlanmadığını ve aile eğitimine önem verilmediğini belirtmişlerdir. Başaran, Doğan, Karaoğlu ve Şahin (2020)'in katılımcı grubu 80 öğretmen, 80 veli ve 80 öğrenciden oluşan çalışmalarında yer alan katılımcılar uzaktan eğitimin yararlı taraflarının olduğunu ifade etseler de etkileşimin kısıtlılığına, bireysel farklılıkları kapsayamamasına, yaşanan altyapı sorunları ve fırsat eşitsizliğine dikkat çekmişler ve bu şekilde uzaktan eğitimin dezavantajlarını ortaya koymuşlardır. Özer (2020) MEB tarafından dijital eğitim platformunun altyapısının güçlendirilerek kapsamlı bir uzaktan eğitim sistemi kurulduğunu belirtmiştir. Hebecci, Bertiz ve Alan (2020) ise araştırmalarında katılımcı olan öğretmenlerin ve öğrencilerin hem olumlu hem olumsuz yönlerini ortaya koymuşlar ve aynı zamanda olumsuz görüşlerin arasındaki etkileşim sınırlılığı ve altyapıdaki sorunlar gibi bazı konuları da vurgulamışlardır.

1.1.1. Özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitim süreci

Pandemi sürecinde özel gereksinimi olan bireylerin eğitimlerinin büyük risk altında olduğu belirtilmiştir (Lee, 2020). Ayrıca UNICEF de koronavirüs pandemi sürecinde özel gereksinimli çocukların da dahil edildiği “incinebilir/kırılgan” şeklinde ifade edilen çocukların pandemi sürecinde yaşatlarından daha fazla olumsuz etkilendiğini belirtmiştir (UNICEF, 2020a; 2020b). Uzaktan eğitim sürecinde özel gereksinimi olan öğrencilerin de tipik gelişen öğrencilerde olduğu gibi uzaktan eğitim hizmetlerinden yararlanma, bilgi beceri kazanımı, önceki öğrendiklerini unutma ve gelişim sürecinin ilerlememesi durumlarında problem yaşadıkları belirtilmiştir. Özel gereksinimli olan çocuklar yetersizlik türüne ve derecesine göre eğitim çalışmalarına motive olma, çalışmaları tamamlama, yüz yüze etkileşim ve fiziksel temas olmadan öğrenme gibi konularda zorluk yaşamaktadırlar (ETF, 2020). Aynı zamanda bu bireyler rutinleri bozulduğu takdirde yoğun kaygı yaşamakta ve istenmeyen davranışlar sergileyebilmektedir. Özel gereksinimli bireylerin yeni rutinlerine alışmayı sağlayana kadar geçen süreçte eğitimleri aksamakta, ilerlemeleri durabilmekte hatta gerileyebilmektedir (Lee,2020).

Covid-19 salgını adına alınan önlemler kapsamında bulunan uzaktan eğitim uygulamalarının Türkiye’de bulunan özel gereksinimli bireylerin eğitim süreçlerini direkt olarak etkilediği söylenebilir (Karabulut, 2020). Dünya genelinde tüm toplumların hazırlıksız yakalandığı bu süreçten en fazla etkilenen grupların başında özel gereksinimli olan kişilerin olduğu düşünülmüştür. Bu süreçte ülkemizde özel gereksinimli öğrenciler için yüz yüze eğitime alternatif olması ve eğitimde kesintiye, kaybı en aza indirmek amacıyla MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü TRT EBA TV’de yayınlamak üzere öğretim videoları ve özel gereksinimi olan çocukların ailelerine yönelik bilgilendirme videoları hazırlamıştır. Aynı zamanda MEB etkinlik videoları, beceri öğretimine yönelik videolar, veli bilgilendirme videoları, çevrimiçi ders yayınları, okul ders kitapları, yardımcı kaynaklar, materyaller ve paralel kullanılacak dijital uygulamalar paylaşmıştır. (MEB, 2020). Buna örnek olarak oluşturulan özel gereksinimli çocuklar ve ailelerine yönelik bilgi, çocukların eğitim sürecine ilişkin uygulama ve etkinlikler içeren “Özelim Evimdeyim” isimli mobil uygulamadan söz edilebilir (Özer, 2020).

Salgın öncesinde ülkemizdeki özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik araştırmalara bakıldığında görme engelliler (Uçuş, 2017), zihinsel engelliler (Aruk, 2008; Tezcan, 2012; Topaloğlu, 2008) gibi tanı gruplarına yönelik uzaktan eğitim uygulamalarının incelendiği görülmektedir. Tezcan (2012) araştırmasında zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin Web Destekli Uzaktan Eğitim Sistemi'ni kullanarak Matematik dersindeki başarılarını değerlendirmeyi amaçlamıştır. Buna göre aile desteği ile ön koşullar sağlandığı zaman evde yürütölen uzaktan eğitim uygulamalarının öğrenmeyi ve öğretimi pekiştirdiği ifade edilmiştir.

1.3. Otizm Spektrum Bozukluğu

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) terimi ilk kez Amerikalı çocuk psikiyatristi Leo Kanner tarafından 1943'te tanımlanmış ve bu tanımlamada belirtileri üç yaş öncesinde ortaya çıkan nörogelişimsel bir bozukluk olarak ifade edilmiştir (Kırcaali-İftar,2013; O'Malley, Lewis ve Donehower, 2013). Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (APA) DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder) ismi ile 1980 yılında yayımlamış olduğu Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı'nın DSM-III kılavuzunda otizmi, "yaygın gelişimsel bozukluk" şeklinde adlandırmasıyla birlikte bu başlık altında farklı bir psikiyatrik tanı kategorisi sayılarak ifade edilmiş ve "bebeklik otizmi" şeklinde adlandırılmıştır. (DSM-III, 1980). Bu tanılama 1987 yılında tekrar revize edilerek yayımlanan DSMIII-R (Revised)'da yerini "otistik bozukluk" terimine bırakmıştır. DSMIV-TR'de ise otizmin tanılama ve sınıflandırmasına "Genellikle İlk Kez Bebeklik, Çocukluk ya da Ergenlik Döneminde Tanısı Konan Bozukluklar" başlığı altında Yaygın Gelişimsel Bozukluklar kısmında yer verilmiştir. Bu başlığın altında; otistik bozukluk, asperger sendromu, başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluk, rett sendromu ve çocukluğun dezintegratif bozukluğu şeklinde beş başlığa yer verilmektedir (DSM-IV-TR, 2001, s. 70-84). Son olarak DSM-V'te otizm "Nörogelişimsel Bozukluklar" kısmında bir başlık altında toplanarak "Otizm Spektrum Bozukluğu" şeklinde ifade edilmiştir (DSM-V, 2013, s. 50). Köroğlu'nun Türkçe'ye çevirdiği DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı'nda ise belirtilen bu başlık "Otizm Açılımı Kapsamında Bozukluk" şeklinde adlandırılmıştır (DSM-V, 2014, s. 25).

DSM-V'e göre OSB tam kriterleri şu şekilde ifade edilmektedir:

A. Bireyin birbirinden farklı zaman ve ortamlarda sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde yetersizlik olmalıdır.

Bu yetersizlikler:

1. Sosyal-duygusal karşılık verme ve sosyal etkileşim başlatmada yetersizlikler.
2. Sözlü olmayan iletişimde yetersizlikler. (göz teması, jestler ve mimikler vb.)
3. Durumlar, nesnelere, kişiler ve olaylar arasında ilişki kurma, anlama ve sürdürmede yetersizlikler. (Örneğin; hayali oyun oynayamama, arkadaşlık kurmada zorlanma, akranlarına karşı ilgisiz olma)

B. Yineleyen davranış sergileme, basmakalıp davranışlar sergileme ve bunların geniş zamanda ya da şimdiki zaman içerisinde görülmüş olması gerekmektedir. Buna göre aşağıda belirtilen davranışlardan en az iki tanesinin varlığından söz edilmelidir.

1. Tekrarlayıcı motor hareketler, kalıplaşmış nesne kullanımı ya da konuşmalar.
2. Günlük hayatındaki rutinlerden vazgeçmeme, aşırı bağlı olma. Sözlü ya da sözsüz ritüel davranışlarda ısrarcı olma.
3. İlgi alanlarının sabit, sınırlı, anormal düzeyde odaklanılmış olması.
4. Etrafında gelişen duygusal durumlara az miktarda ya da tam tersine aşırı tepki gösterme.

C. Belirtilerin 18 yaşından önce yani bireyin çocuk sayıldığı dönemde ortaya çıkmış olması gerekmektedir.

D. Bu belirtiler kişinin günlük yaşam alanlarında, sosyal alanlarında, mesleki alanlarında ve kişinin yaşamını etkileyen diğer alanlarında bozukluğa sebep olmalıdır.

E. Bu belirtileri gösteren bireyin yetersizliği zihinsel yetersizlik veya gelişimsel gecikme ile tam olarak açıklanamıyor olmalıdır (DSM-V, 2013).

Hastalıkları Kontrol Etme ve Önleme Merkezi'nin (Centers for Disease Control Prevention [CDC]) Otizm ve Gelişimsel Yetersizlik İzleme Ağı'nın (Autism and Developmental Disabilities Monitoring-ADDM) ifade ettiği veriler otizmin 2000'li yıllarda her 150 çocuktan birinde görülmekteyken bu oran günümüzde her 59 çocuktan birinde otizm tespit edildiği yönünde olduğunu belirtmektedir. AADM otizmin din, dil, ırk, sosyoekonomik durum fark etmeden hemen hemen her grupta ortaya çıktığını, aynı

zamanda erkeklerde kızlara göre dört kat daha fazla yaygın olduğunu ifade etmektedir (CDC, 2019).

COVID-19 salgın sürecinde yetersizliği bulunan dezavantajlı grupların da eğitimde eşitlik fırsatlarında yaralanması adına uzaktan eğitim özel eğitim okullarında da uygulanmaya başlamıştır. Belirtilen özel eğitim kurumlarında yer alan otizm tanılı öğrencilerin akademik becerilerinin ve sosyal becerilerinin gelişmesi yönünden aynı zamanda uygulanan eğitim-öğretim faaliyetlerin etkililiklerinin ortaya konması konusunda okulların öneminin üzerinde durulmaktadır (Stenhoff vd, 2020, s.211). Ulusal Otizm Merkezi'nin Ulusal Standartlar Raporu'nda (2009, s.1) uygulanan yöntemin etkililiğinin okul, ev ya da hastane gibi mekanlarda işe yaradığı belirtilmiştir.

COVID-19 salgını sürecinde otizimli öğrenciler ve ebeveynlerinin zihinsel engelli, yoğun davranış desteği ihtiyacı vb. gibi otizm dışındaki yetersizlik türlerinden olan kişilere göre evde eğitim sürecine, izolasyon rutinlerine alışmada çok daha fazla zorlanmaları beklenmektedir (Stenhoff vd. 2020, s.211).

Salgın süreci otizimli çocukların eğitim-öğretim faaliyetlerinden ve okul ortamından uzaklaşmalarına aynı zamanda alınan tedbirler kapsamında sosyal izolasyon sağlanması dolayısıyla da ev ortamında geçirdikleri sürede artış olmasına sebep olmuştur. Buna bağlı olarak otizimli çocukların eğitim ortamlarından uzak geçirdikleri bu süreçte evde hareket kısıtlılığı yaşamaları, rutinlerinde bozulmalar olması, akran etkileşiminin kısıtlanması ya da hiç olmaması, akademik desteklere ulaşmada zorlanma gibi birçok durumla karşı karşıya kalacağı düşünülmektedir. COVID-19 salgını sürecinde bu tarz farklılıkların yaşanması OSB'li bireylerin sosyal, duygusal, psikolojik ve akademik gelişimlerini etkilemekle birlikte otizimli bireylerin çoğunluğunda görülen bazı problem davranışların (takıntı, saplantı, travma ile ilişkili bozukluklar, depresif duygu durum, kaygı vb.) görülmesine veya bu gibi davranışlarda artış gözlemlenmesine zemin hazırlayabilmektedir (Ercan vd., 2020). OSB'li öğrencilerin karantina sürecinde davranış sorunlarının arttığı ifade edilmektedir. Di-Renzo vd. (2020) yaptıkları araştırmada salgın sürecinde sınırlı ve tekrarlayıcı davranışların artış gösterdiği sonucunu ortaya koymuşlardır. Stankovic vd. (2020) OSB'li çocukların ailelerinin görüşlerini barındıran araştırmasında ailelerin çocuklarının beslenme ve yemek yeme konularında gösterdikleri davranış problemlerinden dolayı çaresiz hissettiklerini ifade ettikleri belirtilmiştir.

Mutluer, Doenyas ve Aslan-Genç (2020) araştırmalarında OSB'li çocukların salgın sürecinde davranış problemlerinin arttığının, bu süreçten olumsuz etkilendiklerinin üzerinde durulmuştur. şahin ve Singin'in (2020) çalışmasında salgın sürecinde OSB'li çocukların temel motor becerilerinde büyük ölçüde gerileme olduğu belirtilmiştir. Yine COVID-19 salgını sürecinde OSB'li öğrencilerin fiziksel aktivite düzeylerinde yoğun ölçüde azalma olduğu da yapılan çalışmalarda belirtilmektedir (İnce Parpucu, Süzen, Parpucu, 2021).

1.4. COVID-19 Sürecinde Özel Eğitim Alanında Uzaktan Eğitime İlişkin Yapılmış Çalışmalar

Salgın sürecinde özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitimlerine ilişkin uluslararası alanyazın şu şekilde özetlenebilir:

Feeney (2020)'in araştırmasına göre özel gereksinimli çocuğu olan çoğu ebeveynin COVID-19 pandemisi süresince uzaktan eğitim faaliyetlerine katılım sağlama ve süreci takip etmede zorluk yaşadığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda ebeveynler dijital seminerlerin, sosyal medyanın kullanımının ve çevrimiçi kaynakların kullanımının da çocuklarının eğitim sürçlerine faydalı olduklarını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Cahapay(2020) araştırmasında OSB çocuğu olan 5 Filipinli ebeveyn ile çevrimiçi görüşmeler yapılmıştır. Bu araştırma, COVID-19 krizinin ardından Filipinler'deki üniversite öğrencilerinin uzaktan öğrenimindeki zorlukları açıklamaya çalışmaktadır. Ağırlıklı olarak nitel bir araştırma tasarımı izleyen bu çalışma, řu anda bir yüksek öğretim kurumuna kayıtlı olan amaca uygun olarak sečilmiř öğrencilerden oluşan bir havuzdan katılımcılarını seçti. İçerik analizinin sonucu olarak da, uzaktan öğrenmede aşağıdaki zorluk kategorilerini ortaya çıkardı: dengesiz internet bağlantısı; yetersiz öğrenme kaynakları; elektrik kesintileri; belirsiz öğrenme içerikleri; aşırı yüklenmiş ders etkinlikleri; zayıf akran iletişimi; ev sorumlulukları ile çatışma; zayıf öğrenme ortamı; finansal sorunlar; fiziksel sağlık tavizleri; ve ruh sağlığı mücadeleleri. Bu bağlamda ebeveynler bu süreçte evde birden fazla kişiye ihtiyaç duyduklarından bahsetmişler aynı zamanda OSB çocuklarıyla yeni etkinlik geliştirme ve salgın sürecinin gerektirdiği önlemlerin öğretiminde zorluklar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Greenway ve Eaton-Thomas (2020) özel eğitime ihtiyaç duyan ve engelli çocukların ebeveynleri ile koronavirüs pandemisi sırasında evde eğitim deneyimlerini araştıran çevrimiçi anketler kullanılan bir araştırma yapmışlardır. Birleşik Krallık'tan 238 ebeveyn, aldıkları kaynaklar ve destek, yönetim ve evde eğitimle ilgili duyguları hakkında 49 soruyu yanıtladı. Ebeveynlerin deneyimlerinin sosyo-ekonomik duruma veya çocuklarının gereksiniminin doğasına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ki-kare analizleri kullanıldı.

Sonuçlar, ebeveynlerin çocuklarının eğitimsel ve psikolojik ihtiyaçları için aldıkları destek ve kaynaklardan memnun olmadıklarını göstermiştir. Ebeveynler kendilerini yetersiz ve hazırlıksız hissettiler ve okula devam etmemenin çocuklarının eğitimi ve ruh sağlığı üzerinde zararlı bir etkisi olduğuna ve olacağına inandılar. Ebeveynler ayrıca evde eğitimin kendilerinin ve ailelerinin esenliği üzerindeki olumsuz etkisini de anlattılar. Araştırmada katılımcı olan özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin çoğunluğunun düşünceleri uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimi adına kaynaklar sunulduğu ama sunulan bu kaynakların yeterli olmadığı şeklinde belirtilmiştir. Ebeveynler bu süreçte desteğe gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda katılımcı ebeveynler salgın sürecinde evden devam eden eğitim faaliyetlerini ileride tercih etmeyeceklerini ifade etmişlerdir.

Garbe vd. (2020) yaptığı araştırmada çevrimiçi bir anket kullanarak ebeveynlerin okulların kapanması sırasındaki deneyimlerini ve mücadelelerini araştırmayı amaçlamıştır. Sonuçlar, ebeveynlerin okul kapatma politikasıyla hemfikir olduğunu ve bazı mücadele alanlarını tanımlarken okul bölgeleri tarafından sağlanan desteğin düzeyinden genel olarak memnun olduklarını göstermektedir. Ebeveynler sorumluluklar, öğrenci motivasyonu, erişilebilirlik ve öğrenme çıktılarını dengelemede zorluk yaşadıklarını açıkladılar. Araştırmada öğrenme güçlüğüne sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde uzaktan eğitim sürecini desteklemede güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Koskela, vd., (2020) araştırmalarına Finlandiya'da yaşayan 316 ebeveyni dahil etmişlerdir. Bu çalışma, ebeveynlerin uzaktan eğitime geçişteki hızlı değişime uyumuna bakış açılarını sürdürülebilir eğitim açısından incelemektedir. Sonuçlara göre, ebeveynler çocuklarının öğrenmesi ve esenliği ile günlük hayatın yönetimi ve bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) kullanımı konusunda endişeliydi.

Araştırmada bazı ebeveynler salgın sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarından memnun olduklarını belirtirken bazıları da akran etkileşiminin yoğun şekilde azalmasından dolayı endişeli olduklarını belirtmişlerdir.

Couper ve Riddel (2021) yaptıkları araştırmada İskoçya’da COVID-19 salgınının etkilerini incelemişlerdir. Buna göre özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinden bazıları bilgi teknolojilerine erişim olanağı olmadığını, bazıları da çocukları ile daha fazla vakit geçirmekten memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Tambyraja, Farquharson ve Coleman (2021) araştımada salgın sürecinde ABD’de bulunan dil konuşma terapisi uygulamalarının uzaktan eğitimle yürütülmesine yönelik dil ve konuşma terapistlerinin görüşlerini almıştır. Buna göre katılımcılar salgın sürecinde evden çalışırken kendi çocuklarına bakmak zorunda olmak gibi olumsuz etkilerden ve karşılaştıkları zorluklardan bahsetmişlerdir.

Nusser (2021) yaptığı araştırmada COVID-19 sürecinde Almanya’da okulların kapalı olduğu dönemde özel gereksinimli olan ve olmayan bireylerin evde öğrenme faaliyetlerini incelemiştir. Araştırmanın bulguları özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinin öğrenme faaliyetlerine uzun süreler harcasalar da yüz yüze eğitime kıyasla daha az öğrenme olduğu ve ebeveynlerin çocukları evde eğitim-öğretim faaliyetlerine dahil olmaya motive etmekte zorlandıkları şeklinde ifade edilmiştir.

Canning ve Robinson (2021)’in araştırmalarında İngiltere’de yaşayan ve özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynlerin salgın sürecine ilişkin deneyimleri incelenmiş ve bunun sonucunda ailelerin teknolojiyi kullanmada güçlükler yaşadıkları, uzaktan eğitimdense yüz yüze eğitimi tercih edecekleri ve bu süreçte uzaktan eğitime devam edebilme ve sürdürebilme konusunda desteğe gereksinim duydukları bulgularına ulaşılmıştır. Salgın sürecinde özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitimlerine ilişkin ulusal alanyazın şu şekilde özetlenebilir:

Şenol ve Yaşar’ın (2020)yaptıkları araştırma bir anda küresel bir kriz haline gelen Covid-19 pandemisi sürecinde verilen özel eğitimin öğretmen ve ebeveyn görüşleri doğrultusunda incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma çeşitlerinden tipik durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında özel eğitim kurumlarında görev yapan 14 özel eğitim öğretmeni ve 21 ebeveyn ile görüşme

yapılmıştır. Araştırma sonuçları özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerinin salgın sürecinde olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır.

Akbulut, Şahin ve Esen (2020) yaptıkları araştırmada COVID-19 sürecinin Türkiye’de sürdürülmekte olan eğitim-öğretim faaliyetlerine olan etkisini incelemişlerdir. Buna göre, bu süreçte özel gereksinimli bireylere yönelik bazı adımlar atıldığı ifade edilmiş, ancak EBA TV’de yayımlanan eğitsel uzaktan eğitim içeriklerinin özel gereksinimli bireylerin eğitsel ihtiyaçlarını karşılamadığı görüşleri ortaya koyulmuştur. Aynı zamanda bu eğitimlerin özel gereksinimli öğrenciler için uygun olmadığı ve bu eğitimlere erişim sağlayamayan öğrenciler bulunduğu konusuna dikkat çekilmiştir.

Mengi ve Alpdoğan (2020) yaptıkları çalışmada COVID-19 süresince özel eğitime devam eden öğrencilerin eğitimlerine yönelik öğretmenlerin görüşlerini incelemişlerdir. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğretmenler bu süreçte öğrencilerin ihtiyaçlarını uzaktan eğitim ile planlama, öğretim faaliyetlerini yürütme konularında sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Özel eğitimde kullanılan yardımcı teknolojilerin uzaktan eğitim sürecinde amacına yönelik hizmet etmediği vurgulanırken, öğrencilerin motivasyonunu sağlamanın zor olduğu ve problem davranışları azaltma konusunda yoğun güçlüklerle karşı karşıya kaldığı da belirtilmiştir. Bu bağlamda uzaktan eğitim sürecinin özel gereksinimli öğrenciler ile yürütmenin çok zor olduğu, öğrencilerin okul kültüründen uzaklaştığı için kurallara uymada zorlandığı, öğrencilerin yüz yüze eğitimde edindikleri becerileri salgın sürecinde devam ettirmedikleri gibi birçok bulguya ulaşılmıştır.

Çetin ve Ercan (2021) tarafından otizmli öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimlerine ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada nitelikli vakit geçirme, günlük yaşam becerileri, uzaktan eğitim sağladığı esneklik, hastalıktan korunma gibi olumlu etkiler ortaya konmuştur. Aynı zamanda ders yapmada isteksizlik, rutinlerin değişmesi, davranış değişikliği ve ebeveynlerde oluşan tükenmişlik, kaygı gibi durumlar da olumsuz etkiler olarak belirtilmiştir.

Üresin vd. (2021) tarafından yapılan araştırmada salgın sürecinde uzaktan eğitime ilişkin ebeveyn görüşleri incelenmiştir. Ebeveynlerin bazıları online içerikleri

yeterli bulurken bazıları da çocukların gelişim seviyelerine uygun bulmadıklarını ifade etmişlerdir.

Bahsedilen online içeriklerle etkileşimin artmasına bağlı olarak da yemek yeme ve uyku düzensizliklerinin ortaya çıktığını da belirtmişlerdir. Ebeveynler çocukların derse motivasyonunu pekiştireç ve ceza yöntemini kullanarak sağladıklarını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitimden fayda gördüğünü belirten ebeveynler ders tekrarı dolayısıyla yeni kazanımlar edinildiğini aynı zamanda sosyalleşme sağladığını ifade etmişlerdir.

Albayrak vd. (2021) tarafından salgın sürecinde özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin incelendiği araştırmada özel gereksinimi olan öğrencilerin günlük yaşam becerilerinin geliştirilmesinde uzaktan eğitimin katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda bu süreçteki uzaktan eğitim faaliyetlerinde özel gereksinimi olan öğrencilerin gereksinimlerine yönelik uyarılama açısından zorluklar yaşandığı vurgulanmıştır. Bu araştırmada özel gereksinimi olan öğrencilerin eğitim süreçlerinde aktif rol alan öğrenci, öğretmen ve veliler arasındaki iş birliği geliştirmeye yönelik sağlanan bir uzaktan eğitim modelinin gerekliliğine işaret etmektedir.

Erdem, Ünay ve Çakıroğlu araştırmasında COVID-19 salgınında özel eğitimde uzaktan eğitim faaliyetlerine yönelik ebeveyn görüşlerini incelemiştir. Buna göre ailelerin uzaktan eğitim sürecinde birçok zorlukla karşılaştıkları ve desteğe gereksinim duydukları sonuçlarına ulaşmışlar aynı zamanda katılımcılar yüz yüze eğitimi tercih ettiklerini vurgulamışlardır.

Yazçayır ve Gürgür (2021) tarafından kaynaştırma kapsamında eğitim gören özel gereksinimi olan bireylerin ailelerinin ülkemizdeki uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla yapılan araştırmada ebeveynler bu süreçte bazı özel eğitim öğretmenlerinin Whatsapp uygulaması kullanarak ve çalışma sayfaları paylaşarak eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdürdüklerini ifade etmişlerdir. Ancak ebeveynler özel gereksinimli çocuklarının dersleri TV’de yayımlanan eğitsel yayınlardan takip edemediklerini ifade etmişlerdir. Buna ek olarak ebeveynler öğretmen, öğrenci ve aileler arasındaki iş birliğinin yetersiz olduğunu belirterek

iletişimsizlik yaşadıklarını da eklemişlerdir. Aynı zamanda öğrencilerin uzaktan eğitime alışamadıklarını, derse katılım konusunda isteksiz olduklarını ifade etmişlerdir.

1.5. Problem Durumu

İlgili alanyazın incelendiğinde OSB’li çocukların COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim faaliyetlerinden yoğun bir şekilde etkilendikleri görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecinden etkilenen grubun sadece öğrenciler olmadığı, aynı zamanda bu süreçte uzaktan eğitime aktif olarak dahil olan ebeveyn ve öğretmenlerin de bu süreçten yoğun bir şekilde etkilendiği alanyazında desteklenmektedir. Bununla birlikte alanyazında salgın sürecinde özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitim faaliyetlerine yönelik ebeveyn ve öğretmen görüşlerini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Aynı zamanda salgın sürecinde uzaktan eğitim faaliyetlerinde işleyiş, bilgilendirme ve yönlendirme kapsamında okul idarecilerinin büyük rolünün olduğu belirtilmektedir. Ancak tanı grubunun OSB olarak sınırlandırıldığı aynı zamanda katılımcı grubunun aynı anda öğretmen, idareci ve veliler şeklinde farklı bakış açılarına yer veren bir şekilde seçildiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

1.6. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, OSB’ye sahip ve birinci kademe özel eğitim uygulama okulunda eğitimlerine devam eden öğrencilerin COVID-19 salgın döneminde uzaktan eğitimlerine yönelik öğretmen, idareci ve velilerin görüşlerini belirlemek, incelemek ve farklı bakış açılarından olan bu görüşlerin karşılaştırılmasını sağlamaktır. Bu amaç kapsamında aşağıda bulunan sorulara yanıt aranacaktır:

- 1) Otizmlili birinci kademe özel eğitim uygulama okulu öğrencilerinin salgın dönemindeki uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- 2) Otizmlili birinci kademe özel eğitim uygulama okulu öğrencilerinin salgın dönemindeki uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin idareci görüşleri nelerdir?
- 3) Otizmlili birinci kademe özel eğitim uygulama okulu öğrencilerinin salgın dönemindeki uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin veli görüşleri nelerdir?
- 4) Otizmlili birinci kademe özel eğitim uygulama okulu öğrencilerinin salgın dönemindeki uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen idareci ve veli görüşlerinin arasındaki farklılıklar/benzerlikler nelerdir?

1.7. Araştırmanın Önemi

OSB'li çocukların COVID-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim faaliyetleri dolayısıyla yoğun bir şekilde etkilendikleri bilinmektedir. Aynı zamanda bu süreçte etkin şekilde rol alan öğretmen, idareci ve ebeveynlerin de bu süreçte çeşitli yönlerden farklı deneyimler yaşadıkları görülmektedir. Buna bağlı olarak otizmlili ilkokul öğrencilerinin salgın döneminde uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin ebeveyn, öğretmen ve idareci görüşlerinin alınması, ortaya çıkan bu görüşlerin derinlemesine incelenerek ortaya koyulması ve karşılaştırılmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

COVID-19 salgını sürecinde uygulanan uzaktan eğitim faaliyetleri kapsamında sürece dahil olan kişilerin birçok yeni uygulamaya maruz kaldıkları bilinmektedir. Ebeveyn ve öğretmen görüşlerinin alındığı çoğu araştırmada özel eğitim alanında sunulan desteklerin ve sağlanan kaynakların yetersiz görüldüğü ortaya konmuştur. Buna bağlı olarak süreci iş birliği içerisinde yönetmek ve sürdürmek durumunda kalan ebeveyn, öğretmen ve idareci görüşlerinin incelenmesinin yeniden karşılaşılabilecek salgın, izolasyon, uzaktan eğitim süreçlerinde gereksinimlere ve eksikliklere yönelik yeni eğitim programlarının geliştirilmesi, eksikliklerin giderilmesi ve ihtiyaç duyulan desteklerin sağlanması için alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

COVID-19 sürecinde özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitim faaliyetlerini sürdürmede büyük bir iş birliğinin söz konusu olduğu bilinmektedir. Öğretim esnasında yoğun oranda dönüte, fiziksel temasa ve fiziksel uyarana ihtiyaç duyan özel gereksinimli bireyler için bu süreci verimli hale getirebilmek adına öğretmen ve ebeveynler koordineli bir çalışma sergilemişlerdir. Aynı zamanda süreci açıklama ve yönetme yönünden okul yöneticilerinin de sürece aktif olarak dahil oldukları bilinmektedir. Bu bağlamda salgın sürecinde otizmlili öğrencilerin uzaktan eğitimine yönelik öğretmen, idareci ve veli görüşlerinin incelenmesinin uzaktan eğitimde sürece dahil olan bireylerin arasındaki iş birliğini geliştirmeye yönelik planlar yapılması, yönetmelikler oluşturulması ve programlar geliştirilip iş birliğinin desteklenmesi açısından alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yine literatürde bulunan özel gereksinimli çocukların salgın sürecindeki uzaktan eğitimlerine yönelik yapılan çalışmalardan farklı olarak bu çalışmaya dahil edilen katılımcı grubu okul idarecilerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerine yer

verilmesi, uzaktan eğitim sürecinin okul yönetiminin süreci sürdürme, açıklama, yönetme, iletişim kurma ve koordinasyonu sağlama gibi konulardaki gereksinimlerini ortaya koyarak yapılacak düzenlemelere ışık tutacaktır. Bu bağlamda bu araştırmanın uzaktan eğitim sürecine dahil olan tüm bireylerin gereksinimleri, deneyimleri ve görüşleri göz önüne alınarak gelecekteki uzaktan eğitim faaliyetlerine öncülük etmesi açısından alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

Bu kısımda araştırmanın yönteminden bahsedilecektir. Araştırmanın modeli, katılımcılar, verilerin toplanması ve verilerin analizi süreçleri açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, otizmlili ilkokul öğrencilerinin salgın döneminde uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin ebeveyn, öğretmen ve idareci görüşlerini incelemek amacıyla nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenolojik (olgubilim) desenle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar; özel bakış açılarının hâkim olduğu, niteliğe odaklanılan, amacın çalışılan durumu betimleme, açıklama, yorumlama ve katılımcı bakış açısını anlama olduğu, araştırma deseni esnek olan çalışmalardır. Bu çalışmalarda veriler gözlem, görüşme, doküman analizleri, sesli ya da görsel materyaller gibi teknikler kullanılarak toplanmaktadır. Nitel araştırmalar araştırmacıya sürece dahil olma fırsatı verir. Dolayısıyla araştırmacı verileri toplarken veri kaynağını her yönden inceleme fırsatı bulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Fenomenoloji araştırmaları araştırmanın katılımcılarının bir durum veya fenomenle alakalı bireysel deneyim ve görüşlerini geniş bir çerçeveye betimlemeyi amaçlamaktadır. Başka bir ifadeyle belli bir durumla ilgili etkenlerin bu durumu nasıl etkilediği ya da ilgili durumdan etkilendiğine odaklanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bunun sonucunda kişilerin durumla alakalı deneyimlerinin özünün tanımlanması sağlanmaktadır (Creswell, 2013, s.122). Fenomenolojik araştırmalar sıklıkla insan deneyimlerini çalışmak amacıyla kullanılmaktadır (Merriam, 2018, s. 24-26).

Araştırmada fenomenolojik desen içerisinde sıklıkla kullanılan yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Böylece araştırmaya katılan öğretmen, idareci ve velilerin salgın dönemindeki uzaktan eğitim sürecine yönelik görüşlerinin detaylı bir şekilde ortaya konulacağı düşünülmüştür.

2.2. Katılımcılar

Araştırma COVID-19 salgını sürecinde uzaktan eğitime aktif olarak katılmış olan otizmlili ilkokul öğrencilerinin öğretmenleri, okul idarecileri ve velileri ile yapılmıştır. Bu amaçla katılımcılar nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla kullanımına yer verilen amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi bu araştırma için tercih edilmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayışın araştırmacı tarafından hazırlanmış veya daha önceden hazırlanmış olan ölçüt listesini karşılayan bütün durumların çalışılabilmesi olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Creswell (1998Akt: Wang, 2013. s. 300; 2013, s.150) ölçüt temelli örnekleme tercih edilen araştırmalarda, katılımcı bireylerin ilgili durumu yaşamış ve elde ettikleri deneyimleri açıklayabilecek olmaları gerekir.

Katılımcılar MEB'e bağlı özel eğitim uygulama okullarında öğrenim gören otizm tanısı olan ve uzaktan eğitime aktif katılım sağlayan öğrencilerin öğretmen, idareci ve velileri arasından belirlenen şartlara uygun olarak seçilmiştir. Bu bireylerin tespit edilmesi için kurumlarla görüşmeler yapılmıştır.

Örnekleme oluştururken katılımcılarda aranacak şartlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- a) Sınıfında otizm tanısı bulunan ve salgın sürecinde uzaktan eğitime düzenli olarak devam eden sağlamış öğrencileri bulunan özel eğitim öğretmenleri olmaları,
- b) Otizm tanısı almış ve birinci kademe düzeyinde, salgın sürecinde uzaktan eğitimlere aktif olarak katılım sağlamış olan öğrenciler bulunan okul idarecileri olmaları,
- c) Görev yaptığı okulda birinci kademeye devam eden otizm tanısı almış ve salgın sürecinde uzaktan eğitime düzenli olarak devam etmiş olan çocuğu olan veliler olmaları.

2.2.1. Araştırmanın yapıldığı kurumlar

Araştırmada ilkokul düzeyinde otizmlili çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenleri, okul idarecileri ve öğrenci velilerininin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelemeyi amaçlandığı için MEB'e bağlı özel eğitim okullarının birinci kademeleri araştırmada kullanılacak kurumlar olarak seçilmiştir.

Araştırma Batı Karadeniz’de bir ilde gerçekleştirildiği için öğretmenlere ilgili illerde bulunan MEB’e bağlı okullardan gerekli izinler alınarak ulaşılmıştır.

2.2.2. Araştırmaya katılan öğretmenler

Araştırmacı belirlenen ölçütlere uygun öğretmenleri bulabilmek amacıyla Batı Karadeniz’deki bir ildeki İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün resmi internet sitesinden ilgili okulların listesini çıkartmıştır. Araştırmacı gerekli ölçütleri barındıran kurum ve kuruluşları belirledikten sonra etik kurul izni (Ek-1) başvurusu ve resmi izin alınması için gerekli işlemlerin başlatılmasını sağlamıştır.

Araştırmacı, etik kurul izni çıktıktan sonra belirlediği okulların telefon numaralarına ulaşarak okul yetkilileriyle telefon üzerinden görüşme yapmış ve belirlenen ölçütlere uygun öğretmenlerinin iletişim numaralarına ulaşmıştır. Araştırmacı belirlenen ölçütlere uygun öğretmenlerle ön görüşme yapmıştır. Bu kapsamda bu ilde bulunan toplam 10 özel eğitim öğretmenine araştırmanın amacı, önemi ve veri toplama süreci ayrıntılı şekilde anlatılmış ve bu öğretmenlerden 10 özel eğitim öğretmeni de araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmişlerdir.

Araştırmaya katılmayı kabul etmiş olan öğretmenlerle telefon üzerinden iletişime geçilerek öğretmenlerin görüşme için uygun olduğu günler ve saatler belirlenmiş, araştırmanın gerçekleşeceği tarihte araştırmacı katılımcılara Gönüllü Katılım Formu’nu (Ek-2) takdim ederek okuyup imzalamalarını talep etmiştir. Araştırmacı Gönüllü Katılım Formu’nda araştırmanın yapılış amacına, araştırmaya ait veri toplama sürecine, araştırmaya katılım ve araştırmadan ayrılma koşullarının da içinde bulunduğu formla birlikte katılımcılara ayrıntılı bilgiler sunmuştur.. Bu öğretmenler arasındaki bir özel eğitim öğretmeniyle pilot görüşme yapılmıştır. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerine ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 2.1.’de verilmiştir.

Tablo 2.1. Araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenlerinin demografik bilgileri

N	Kod	Ya	Cinsiy	Eğitim	Son	Çalıştığı	OSB	Sınıfta	Gelişimsel
o	İsim	ş	et	Durum	Mezun	Kurum/	Öğrenciler	ki	Yetersizliğ
				u	Olunan	İl	le Mesleki	Öğrenc	e Yönelik
					Üniversit		Deneyim	i Sayısı	Ders/
					e				Eğitim
1	Esmâ	24	Kadın	Lisans	Karadeniz Teknik Üniversite si	Karabük Belediye si Özel Eğitim Uygulam a Okulu	2 yıl	3	Ders/ Seminer/ Hizmet içi eğitim
2	Ayşegü l Yılmaz	35	Kadın	Lisans	Kütahya Dumlupın ar Üniversite si	Karabük Belediye si Özel Eğitim Uygulam a Okulu	11 yıl	3	Ders/ Hizmet içi eğitim/ Seminer
3	Ayşegü l Kaya	25	Kadın	Lisans	Karadeniz Teknik Üniversite si	Karabük Belediye si Özel Eğitim Uygulam a Okulu	3 yıl	3	Ders/ Seminer
4	Merve	26	Kadın	Lisans	Gazi Üniversite si	Karabük Belediye si Özel Eğitim Uygulam a Okulu	2 yıl	4	Ders/ Seminer/ Hizmet içi eğitim
5	Cem	30	Erkek	Lisans	Marmara Üniversite si	Karabük Belediye si Özel Eğitim Uygulam a Okulu	7 yıl	3	Ders/ Hizmet içi eğitim

6	Sultan	43	Kadın	Lisans	Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	Hasan Gemici Özel Eğitim Uygulama Okulu	15 yıl	4	Ders/ Kurs
7	Umut	30	Erkek	Lisans	On Dokuz Mayıs Üniversitesi	Karabük Belediye Özel Eğitim Uygulama Okulu	7 yıl	4	Ders/ Seminer
8	Yasemin	37	Kadın	Lisans	Marmara Üniversitesi	Hasan Gemici Özel Eğitim Uygulama Okulu	12 yıl	3	Ders
9	Betül	33	Kadın	Lisans	Anadolu Üniversitesi	Hasan Gemici Özel Eğitim Uygulama Okulu	8 yıl	4	Ders
10	Hakan	26	Erkek	Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Karabük Belediye Özel Eğitim Uygulama Okulu	3 yıl	3	Ders/Seminer

Araştırmaya katılan tüm özel eğitim öğretmenleri lisans mezunudur. Katılımcıların yaş ortalamaları 31'dir. Özel eğitim öğretmeni katılımcılarla yapılan görüşmeler ortalama olarak 21 dakika 18 saniye sürmüştür.

2.2.3 Araştırmaya Katılan İdareciler

Araştırmacı belirlenen kriterlere uygun okul idarecilerini bulabilmek amacıyla Batı Karadeniz'deki bir ilin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün resmi internet sitesinden ilgili okulların listesini çıkartmıştır. Araştırmacı gerekli ölçütleri barındıran kurum ve kuruluşları belirledikten sonra etik kurul izni (Ek-1) başvurusu ve resmi izin alınması için gerekli işlemlerin başlatılmasını sağlamıştır.

Araştırmacı, etik kurul izni çıktıktan sonra belirlediği okulların telefon numaralarına ulaşarak okul yetkilileriyle telefon üzerinden görüşme yapmış ve belirlenen ölçütlere uygun idarecilerin iletişim numaralarına ulaşmıştır. Araştırmacı belirlenen ölçütlere uygun idareciler ile ön görüşmeler yapmıştır. Bu kapsamda bu ilde bulunan toplam beş tane özel eğitim uygulama okulu idari personeline araştırmanın amacı, önemi ve veri toplama süreci ayrıntılı şekilde anlatılmış ve idarecilerden dördü araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmişlerdir.

Araştırmaya katılmayı kabul etmiş olan idarecilerle telefon üzerinden iletişime geçilerek idarecilerin görüşme için uygun olduğu günler ve saatler belirlenmiş, araştırmanın gerçekleşeceği tarihte araştırmacı katılımcılara Gönüllü Katılım Formu'nu (Ek-2) takdim ederek okuyup imzalamalarını talep etmiştir. Araştırmacı Gönüllü Katılım Formu'nda araştırmanın yapılaş amacına, araştırmaya ait veri toplama sürecine, araştırmaya katılım ve araştırmadan ayrılma koşullarının da içinde bulunduğu formla birlikte katılımcılara ayrıntılı bilgiler sunmuştur. Araştırmaya katılan idarecilere ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 2.2'de verilmiştir.

Tablo2.2 Araştırmaya katılan idarecilerin demografik bilgileri

No	Kod İsim	Yaş	Cinsiyet	Son Mezun Olunan Üniversite	Çalıştığı Kurum/İl	Özel eğitim okulunda öğrencilerle Mesleki deneyim
1	Erdem	45	Erkek	Hacettepe Üniversitesi	Karabük Belediyesi Özel Eğitim Uygulama Okulu	4 yıl
2	Hayrullah	42	Erkek	Ankara Üniversitesi	Hasan Gemici Özel Eğitim Uygulama Okulu	5 yıl

---

3	İsa	40	Erkek	Pamukkale Üniversitesi	Karabük Belediyesi Özel Eğitim Uygulama Okulu	8 yıl
4	Musa	43	Erkek	Gazi Üniversitesi	Hasan Gemici Özel Eğitim Uygulama Okulu	8 yıl

---

Katılımcıların hepsi lisans mezunudur. Okul idarecisi katılımcıların yaş ortalaması 41'dir. İdarecilerden oluşan katılımcı grubuyla yapılan görüşmelerin ortalama süresi 20 dakika 10 saniyedir.

2.2.4 Araştırmaya katılan öğrenci velileri

Araştırmacı belirlenen ölçütlere uygun ebeveynleri bulabilmek amacıyla Batı Karadeniz'deki bir ildeki Milli Eğitim Müdürlüğü'nün resmi internet sitesinden ilgili okulların listesini çıkartmıştır. Araştırmacı gerekli ölçütleri barındıran kurum ve kuruluşları belirledikten sonra etik kurul izni (Ek-1) başvurusu ve resmi izin alınması için gerekli işlemlerin başlatılmasını sağlamıştır.

Araştırmacı, etik kurul izni çıktıktan sonra belirlediği okulların telefon numaralarına ulaşarak okul yetkilileriyle telefon üzerinden görüşme yapmış ve belirlenen ölçütlere uygun öğrenci velilerinin iletişim numaralarına ulaşmıştır. Araştırmacı belirlenen ölçütlere uygun veliler ile ön görüşmeler yapmıştır. Bu kapsamda bu ilde bulunan toplam 10 otizimli birinci kademeye devam eden çocuğa sahip olan veliye araştırmanın amacı, önemi ve veri toplama süreci ayrıntılı şekilde anlatılmış ve bu velilerden 10'u da araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmişlerdir.

Araştırmaya katılmayı kabul etmiş olan ebeveynlerle telefon üzerinden iletişime geçilerek ebeveynlerin görüşme için uygun olduğu günler ve saatler belirlenmiş, araştırmanın gerçekleşeceği tarihte araştırmacı katılımcılara Gönüllü Katılım Formu'nu (Ek-2) takdim ederek okuyup imzalamalarını talep etmiştir. Araştırmacı Gönüllü Katılım Formu'nda araştırmanın yapılış amacına, araştırmaya ait veri toplama sürecine, araştırmaya katılım ve araştırmadan ayrılma koşullarının da içinde bulunduğu formla birlikte katılımcılara ayrıntılı bilgiler sunmuştur. Bu ebeveynler arasındaki bir ebeveyn

pilot görüşme yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenci velilerine ilişkin ayrıntılı bilgiler Tablo 2.3'te verilmiştir.

Tablo 2.3. *Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin demografik bilgileri*

No	Kod İsim	Yaş	Cinsiyet	Eğitim Durumu	Meslek
1	Erhan	38	Erkek	Lise	Elektrikçi
2	Aynur	51	Kadın	İlkokul	Ev hanımı
3	Hanife	48	Kadın	İlkokul	Ev hanımı
4	Leyla	46	Kadın	İlkokul	Ev hanımı
5	İbrahim	47	Erkek	Lisans	Din görevlisi
6	Zahide	37	Kadın	Lise	Ev hanımı
7	Raşide	46	Kadın	İlkokul	Ev hanımı
8	Gülay	49	Kadın	Lisans	Öğretmen
9	Bahriye	38	Kadın	İlkokul	Ev hanımı
10	Mehtap	35	Kadın	İlkokul	Ev hanımı

Araştırmaya katılan öğrenci velileri 8 anne 2 babadan oluşmaktadır. Katılımcıların ikisi lisans, ikisi lise, altısı da ilkokul mezunudur. Katılımcıların yaş ortalaması 43,5'tur. Öğrenci velileriyle yapılmış olan görüşmeler ortalama 17 dakika 39 saniye sürmüştür. Aynı zamanda V1, V5 ve V6 kodlu öğrenci velileri Ö2 ve Ö3 kodlu özel eğitim öğretmenlerinin öğrenci velileridir. Yine V2 kodlu veli Ö5 ve Ö10 kodlu özel eğitim öğretmenlerinin velisidir. V9 kodlu veli Ö4 kodlu özel eğitim öğretmenin velisi ve V8 kodlu veli de Ö8 kodlu öğretmenin öğrenci velisidir.

2.3. Verilerin Toplanması

Fenomenolojik desen kullanılan araştırmalarda kişilerin deneyimlerinin altındaki özü ve gerçeği elde etmek amacıyla kullanılacak en uygun veri toplama yönteminin görüşme olduğu ifade edilmektedir (Merriam, 2018, s. 25). Görüşmeler barındırdığı açık uçlu ve sonda sorularıyla araştırmanın alt problemlerini ele almakta, aynı zamanda

katılımcıların deneyimlerine ilişkin derinlemesine ve kişisel bakış açılarını ortaya koymaktadır (Creswell, 2019, s. 126).

Görüşmeler teknikleri yönünden üç farklı şekilde sınıflandırılır. Bunlar; yapılandırılmış, yarı-yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme türleridir (Cemaloğlu, 2014, s.151; Karasar, 2012, s.167). Bu çalışmada ise yarı- yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde amaç görüşmenin gidişatına göre değişik yan ya da alt sorularla katılım sağlayan bireylerin cevaplarını derinleştirmeyi sağlamaktır (Türnüklü, 2010). Yarı- yapılandırılmış görüşme soruları önceden araştırmacı tarafından hazırlanır. Araştırmacı araştırma yaptığı konuya yönelik katılımcıların vereceği tepkilere göre açık uçlu soruları, alt soruları ve başka seçenekleri barındıran esnek bir görüşme formu hazırlar. Buna göre yarı-yapılandırılmış görüşme formunda hem sabit cevap alınabilecek hem de derinlemesine yanıtlar alınabilecek sorular bulunabilmektedir (Cemaloğlu, 2014, s.151; Büyüköztürk vd., 2020, s.159).

Araştırmacı ve danışanı görüşmeler için üç farklı yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlamıştır. Bu görüşme formları demografik bilgilerin sorulduğu birinci bölüm ardından özel eğitim öğretmenleri için ayrı okul idarecileri için ayrı otizmli çocuğa sahip veliler için ayrı olarak hazırlanmış ikinci bölümden oluşmaktadır. Geliştirilen yarı- yapılandırılmış görüşme formları güvenilirlik çalışması kapsamında özel eğitim alanlarında çalışan beş uzmana gönderilerek uzman görüşü alınmış, geri dönütler incelenerek ve ilgili düzenlemeler yapılarak son hali oluşturulmuştur. Bu bağlamda alınan dönütler üzerine yapılan düzeltmelerle birlikte özel eğitim öğretmenleri için hazırlanan formdaki soru sayısı 15'ten 13'e, okul idarecilerine yönelik hazırlanan formdaki soru sayısı 15'ten 12 ye, yine öğrenci velileri için hazırlanmış olan formdaki soru sayıları ise 15'ten 13'e düşmüştür.

Araştırmanın veri toplama süreci araştırmacı ve danışanı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formları, demografik bilgi formu ve araştırma günlükleri kullanılarak sürdürülmüştür. Araştırmacı sürecin en başından itibaren yaptığı çalışmaları, yaşadığı olumlu ya da olumsuz durumları, görüşmelerini, görüşmelerdeki izlenimlerini ve hislerini araştırmacı günlükleri kullanarak yazıya geçirmiştir. Araştırmacı günlükleri yazarken kâğıt kalem kullanmış, bazen de unutmamak için kendi ses kaydını alıp yazıya geçmiştir. Araştırmacı günlükleri nitel araştırmalarda çok büyük bir yer tutmakla birlikte çalışma sürecin sonuna kadar analize de yardımcı bir araç

olarak nitelendirilebilir. Araştırmacı günlüklere düşüncelerini, yansımalarını, fark ettiği önemli noktaları aktarmıştır. Görüşmeler 22.09.2022-30.09.2022 tarihleri arasında yapılmıştır.

Görüşmeler yüz yüze yapılmıştır. Görüşme öncesinde araştırmacı tarafından araştırmacıyı ve görüşmenin konusunu tanıtmak amacıyla hazırlanan metin okunmuştur. Ardından hazırlanmış gönüllü katılım formları imzalatılmıştır. Görüşmeler katılımcıların rahat hissedebildikleri, gürültü gibi rahatsız edici etkenlerin bulunmadığı katılımcılar için konforlu olduğu düşünülen bir meknda yine katılımcılar için uygun ve müsait olarak belirlenen zamanlarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler zel eğitim öğretmenleri ve okul idarecilerinin tümüyle okul ortamında yapılmıştır. Öğrenci velilerinin bazıları okula gelip görüşmeye katılmayı tercih ederken bazıları ise ev ortamında yapılmasını talep etmişlerdir. Katılımcıya kayıt cihazı ve hakları konusunda açıklamalar yapılmıştır. Yapılan görüşmeler sesli kaydolarak kaydedilmiştir. Sesli kayıt görüşme sürecinin eksiksiz bir şekilde kayıt altına alınmasını sağlamıştır. Yapılan tüm görüşmeler ortalama 19 dakika 55 saniye sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmacı katılımcılarla görüşmelerini görüntülü/sesli kayıt altına almasının ardından ses kayıtları değiştirilmeden yazıya dökmüştür. Kayıtların dökümü için her bir katılımcıya ait görüşme formu oluşturulmuştur. Dökümü yapılan görüşme verileri içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

İçerik analizi, birbirine benzer olan verilerin belli kavramlar, kodlar ve temalar ışığında bir araya getirilerek verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmayı hedefleyen veri analiz yöntemidir (Yıldırım ve şimşek, 2016)

Verilerin analizi aşağıdaki sırayı izleyerek yapılmıştır.

1. Araştırmacı katılımcılarla yapılan görüşmelerin dökümlerini eksiksiz bir şekilde yazıya geçirmiştir.
2. Araştırmacı verilerin doğruluğunu kontrol etmek adına ses kayıtlarını ve görüşmelerin dökümlerini kontrol etmiştir.
3. Araştırmacı katılımcıların sorulara yanıtlarını her bir soruyu tek bir metin sayfasında toplayacak şekilde birleştirmiştir.

4. Araştırmacı ve danışmanı birlikte çalışarak tüm verileri kodlamışlardır.
5. Araştırmacı ve danışmanı birlikte çalışarak temaları oluşturmuşlardır.

6. Araştırmacı, danışmanıyla birlikte kodlama ve temalar üzerinde çalışırken araştırmanın güvenirliğini sağlamak için aynı anda özel eğitim alanında doktora yapmakta olan ve nitel araştırmaları bulunan araştırma görevlisi olan başka bir uzmana araştırmanın dökümlerini göndermiştir. Bu sayede bağımsız bir şekilde kodlar ve temaların çalışılması sağlanmıştır.
7. Kodlama ve temalar üzerindeki çalışmalar bittiğinde alan uzmanıyla sonra elde edilen temalar üzerine görüşmeler gerçekleştirerek uzlaşma sağlamıştır
8. Bu aşamalar sonucunda veri analizi tamamlanarak araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır.

Toplanan verilerden ulaşılan transkriptler toplamda 87 A4 sayfadan oluşmaktadır. Verilerin kodlama ve analiz sürecinde araştırmacı ve danışanı kâğıt kalem kullanmışlardır. Kodlama yapabilmek adına bir şablon tablo oluşturmuşlar ve tüm

3. BULGULAR

Bu araştırmanın amacı, OSB'ye sahip ve birinci kademe özel eğitim uygulama okulunda eğitimlerine devam eden öğrencilerin COVID-19 salgın döneminde uzaktan eğitimlerine yönelik öğretmen, idareci ve veli görüşlerini belirlemek, incelemek ve farklı bakış açılarından olan bu görüşlerin karşılaştırılmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda üç katılımcı grubu oluşturulmuştur. Bu üç katılımcı grubu olan özel eğitim öğretmenleri, idareciler ve velilerden toplanan verilere izleyen başlıklarda yer verilmiştir.

3.1. Özel Eğitim Öğretmenlerinden Elde Edilen Bulgular

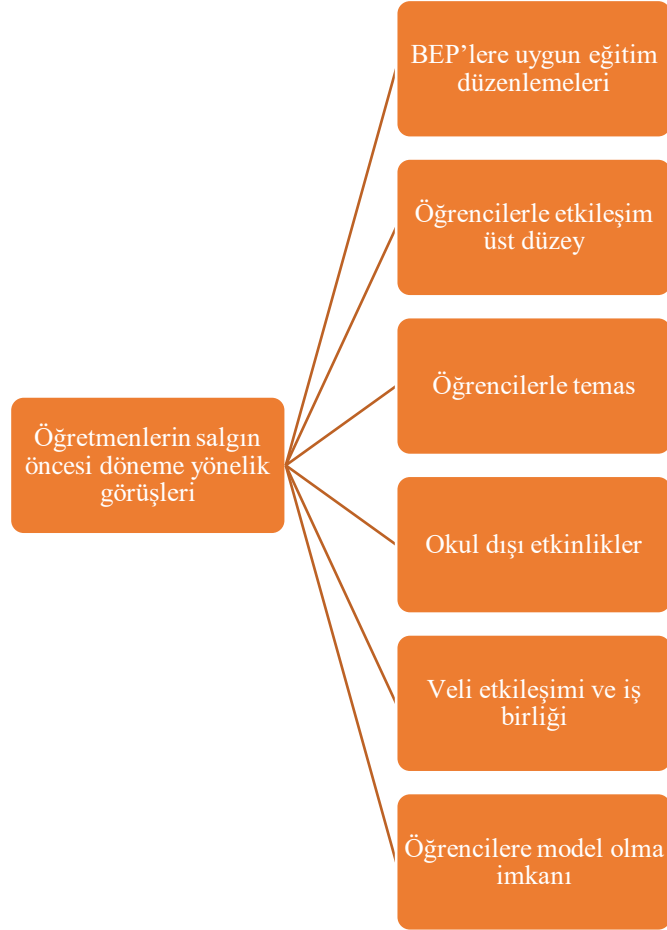
Bu bölümde Batı Karadeniz'deki bir ildeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi özel eğitim uygulama okullarının birinci kademelerinde görev yapmakta olan ve otizmlili öğrencisi bulunan özel eğitim öğretmenleriyle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Elde edilen bulgular dokuz tema içerisinde incelenmiştir. Araştırmanın bulgularını oluşturan temalar şu şekildedir:

1. Özel eğitim öğretmenlerinin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri,
2. Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşleri,
3. Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinin eğitimine yönelik görüşleri,
4. Özel eğitim öğretmenlerinin salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik görüşleri,
5. Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerdeki değişiklikler hakkında görüşleri,
6. Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri,
7. Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri,
8. Özel eğitim öğretmenlerinin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri,
9. Özel eğitim öğretmenlerinin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmeyle ilgili görüşleri

10. Özel eğitim öğretmenlerinin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentileri İzleyen bölümde bu temalara ait bulgular sırasıyla açıklanmıştır.

3.1.1. Öğretmenlerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan “*Salgın ve uzaktan eğitim öncesinde çocuğunuzun eğitiminden söz edebilir misiniz?*” ve “*Salgın öncesi çocuğunuzla etkileşiminizi nasıl değerlendiriyorsunuz?*” sorularına on katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.1: Öğretmenlerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik BEP'lere uygun eğitim düzenlemeleri ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “*Zaten öğrencilerimiz otizimli sizin belirttiğiniz gibi. Öğrencilerimize salgın öncesinde de ihtiyaçlarına yönelik kazanımlar hedefliyorduk. Sınıfta o kazanımlara yönelik nasıl*

daha aktif öğrenebilirler onları sosyal yaşama nasıl katabiliriz şeklinde düşünüp buna göre çalışmalar yapıyorduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Salgın öncesi sınıfımızla 2.sınıfın başındaydık. Öğrencilerimizden bazılarıyla okuma yazma bazılarıyla algı komut alma bazılarıyla dil çalışmaları yapıyorduk. Pandemi başlayana kadar çok başarılı şekilde gidiyorduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 “Biz geçen yıl 1.sınıftık uzaktan eğitime başladığımızda. Öğrencilerimiz daha yeni adapte oluyordu. Uyum sürecindeydik. Bep'lere göre gidiyorduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 “Uzaktan eğitim süreci öncesinde planladığımız takvim dahilinde tüm çalışmaları planlamadan uygulamaya döktük” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ö8 ise “Eğitim öğretim sürecinde herhangi bir sıkıntı yoktu her şeyimizi rahat rahat düzenli ve planlı bir şekilde yapıyorduk.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik etkileşim üst düzey ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Salgın öncesinde öğrencilerle etkileşimimiz en üst düzeyde. Bizim çocuklarımız özel olduğu için ne kadar etkileşimimiz artarsa öğrenmeleri de o kadar artıyor. İşte etkileşimimizde fiziksel etkileşimden tutalım sözel iletişim bunların her biri vardı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Salgın öncesinde daha sosyaldik. Geziler piknikler düzenliyorduk. Kazanımlarımızı kolay elde ediyorduk salgınla beraber zorlanmaya başladık” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “Salgın öncesinde etkileşim çok iyiydi öğrencilerimizle birebir çalışıyorduk. Göz teması kurabiliyorduk geri dönüt alabiliyorduk geri dönütlerimizi kontrol ediyorduk ödevlerimizi kontrol ediyorduk sosyalleşmelerini sağlıyorduk özellikle Ayşe ile fiziksel yardım konusunda çok ilerlemiştik sadece sözel uyarın ile çalışma noktasına gelmiştik.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “Ders disiplinini sağlamak üzerine çok çalışmalar yaptık ve çok güzel bir etkileşimimiz vardı.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ö7 ise “Benim öğrencilerimle iletişimim hep sıcak ve samimi olmuştur hep bir bağ kurmuşumdur. Bu bağ dahilinde bu samimiyeti yakaladığımız için verdiğimiz komutları almada ve çalışmalara katılmada hep istekli olmuşlardır” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik öğrencilerle temas ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “İşte etkileşimimizde fiziksel etkileşimden tutalım sözel iletişim bunların her biri vardı. Dediğim gibi daha çok

fiziksel temasa ihtiyaç duyuyorduk çünkü çocuklar söylediğimiz sözel yönergeyi algılamakta zorlanıyorlar.

Bizi yaparken görmeleri gerekiyor.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “Göz teması kurabiliyorduk geri dönüt alabiliyorduk geri dönütlerimizi kontrol ediyorduk ödevlerimizi kontrol ediyorduk sosyalleşmelerini sağlıyorduk özellikle Ayşe ile fiziksel yardım konusunda çok ilerlemiştik sadece sözel uyarı ile çalışma noktasına gelmiştik.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 “Uyum sürecindeydik yan yana olmak temasta bulunmak okula alışmaları için daha önemliydi. Yan yanayken daha iyiydik” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö6 ise “Dokunma fiziksel yardım somut şeyler vardı ama artık onlar olmuyor tabi.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik okul dışı etkinlikler ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Onun dışında okul içi okul dışı etkinliklerimiz oluyordu. İletişimi başlatma sürdürme bir kişiyle nasıl tanışılır gibi alıştırmalar yapıyorduk. Okul dışı etkinliklerimiz oluyordu okulca belirli öğrencilerle velisi izin verdiği takdirde tiyatrolar gezilere yer veriyorduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 ise “Salgın öncesinde daha sosyaldik. Geziler piknikler düzenliyorduk.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik veli etkileşimi ve iş birliği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö6 “Ben çalışmalarında velilerimle olan iletişime çok çok önem veren biriyim. Önce velinin eğitim sürecine katılımının gerektiğine inanırım. Yeri geldiğinde veliye her şeyi açıklıyordum.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 ise “Uzaktan eğitim süreci öncesinde planladığımız takvim dahilinde tüm çalışmalarını planlamadan uygulamaya döktük. Aileleriyle de planlamalar yaptık. Sosyal hayata dahil olmaları için gayret gösterdik ve etkinlik planladık.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik model olma ifadelerini belirten öğretmen Ö1 “Dediğim gibi daha çok fiziksel temasa ihtiyaç duyuyorduk çünkü çocuklar söylediğimiz sözel yönergeyi algılamakta zorlanıyorlar. Bizi yaparken görmeleri gerekiyor.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.1.2. Öğretmenlerin salgın sürecine yönelik görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan “*Uzaktan eğitim süreci sizi nasıl etkiledi?*” ve “*Salgın başladığında ve uzaktan eğitime geçildiğinde neler düşündünüz ve nasıl hissettiniz?*” sorularına 10 katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.2: Öğretmenlerin salgın sürecine yönelik görüşleri

Salgın sürecine yönelik sürecin getirdiği olumsuz etkiler ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Olumsuz yönleri daha baskın. Çünkü uzaktan eğitim süreci daha önce yaşadığım bi süreç değildi. Daha çok teknolojinin işin içine girdiği ailelerle iletişim kurarken çocuklarla iletişim kurarken uzaktan iletişim kurmak zorunda olduğun bir süreçti” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Çok zordu velilerimizin teknolojik aletleri kullanmaları çok zordu. Çok olumsuz etkilendik çok zor bir dönem

geçirdik.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “Ya karmaşa insanı hiçbir zaman olumlu etkilemez.

İlk virüslü kişi açıklandığı itibariyle diğer öğretmenlerle de paylaştım ki kişisel görüşüm bu sene okul açılmayacağını düşünüyordum. Yaratılan algı çok ciddi bi problem olduğu yönündeydi. Nitekim okul da açılmadı. Karmaşa kaos insanı olumsuz etkiliyor. Bu salgınla alakalı bize bir şey olur mu aile büyüklerine bir şey olur mu vs bunların streslerini çok yaşıyorduk. Olumsuz etkiledi diyebilirim.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 “Olumsuz etkiledi. Bizler öğretmeniz. Bizlerin amacı bizden eğitim bekleyen çocuklara fayda sağlamak. Hem akademik anlamda hem psikolojik anlamda bizleri geriye götüren bir süreç olduğunu düşünüyorum. Çünkü üretemiyoruz bir şeyler paylaşamıyoruz çocuklarımızla. Bu süreçlerin bizi geriye götürdüğünü düşünüyorum.” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ö8 ise “Bana çok ağır geldi uzaktan eğitim çok zor geldi. Ekran başında engelli bir öğrencinin dikkatini canlı tutmak çok zor başarılı olduğumuz anlar oldu ama tabi okul gibi olmuyor.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine yönelik stres ve panik duyguları ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “*Panik oldum tabi ki. Ne yapacağız ne olacak şimdi. İnsan kendini düşünüyor o an. Sonra etrafını düşünmeye başlayıp daha da korkuyorsun. Çok mantıklı düşünemiyorsun. Pandemi sürecini sindirip paniği atlattıktan sonra EBA kuruldu. Sonrasında EBA’ya uyum problemi yaşadık. Velilerimiz teknoloji kullanamadıkları için uyum sağlayamadı. Çoğu köye gitmiş, internetleri yok. Onlar da stres altındalar tabi. Eğitim ikinci plana atıldı sağlık 1.plana alındı. Onları da anlıyorum çok doğal bir tepki bu. Bilinmezlik de var. Bu süreç ne kadar sürecek? Bu yüzden süreç verimli olmadı bilinmezlik stres yarattı. Katılım verim alınmadığından gittikçe de azalmaya başladı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “*Çok kaygılandık. Başta çok korktuk nasıl ilerleyecek bu dönem gidecek mi hastalıktan dolayı çok korktuk zaten ben anne olduğum için kendi çocuğum için çok korktum hamileydim aynı zamanda. Psikolojik açıdan baya zorlandım*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “*Çok tedirgin hissettim. Birincisi kendim için çok tedirgin oldum. Bizim çocuklarımız maske takamıyor taksa da hemen çıkarmak istiyor. Maske yiyen öğrencilerimiz var bizim. Ne yapacağımı bilemedim. Uzaktan eğitime geçtik velilerimizi bilgilendirdik çalışmalarımıza başladık.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “*Pandemi kelimesi daha önce biliyor olsak da yaşamadığımız için biraz masal gibi gelen bir şeydi.*

Ama yaşadığımızda başladığında ve neyin nasıl olacağını bilmemek insanı ciddi manada strese sokan bir şey. İlk başlarda uzaktan eğitim de söz konusu değildi.

Ailelerle de çok görüştük neyi nasıl yapmaları gerektiğini yapmamaları gerektiğini anlattık” şeklinde görüşünü belirtmiştir. Ö10 ise “Kafa karışıklığı ve panik.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine yönelik bilinmezlik ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö4 “Bir yandan rahatladım. Çünkü benim sınıfım çok kötüydü fiziki şartlar olarak. Ama bu süreçteki bilinmezlik ve öğrenciler daha okula alışmadan bizden uzak kalmaları beni biraz korkuttu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “Pandemi kelimesi daha önce biliyor olsak da yaşamadığımız için biraz masal gibi gelen bir şeydi. Ama yaşadığımızda başladığında ve neyin nasıl olacağını bilmemek insanı ciddi manada strese sokan bir şey. İlk başlarda uzaktan eğitim de söz konusu değildi. Ailelerle de çok görüştük neyi nasıl yapmaları gerektiğini yapmamaları gerektiğini anlattık. Uzaktan eğitime geçilince işler biraz daha netleşmeye başladı. Bu insanda okula gelmek kadar olmasa da biraz rahatlama yaratıyor.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö6 ise “Kafa karışıklığı var neyin ne olacağını kimse bilmiyor sorular soruluyor cevapsız bırakıyoruz hep bir kaos vardı başta. Hep öyle gidecekmiş gibi oldu.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine yönelik süreci yönetmede zorlanma ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö3 “Ben çok zorlandım daha önce başıma hiç böyle bir şey gelmemişti. Zaten daha 3 yıllık öğretmenim, çok tecrübeli değilim. Ne yapacağımı bilemedim. Velilerle daha çok iletişim kurmam gerekti velilerle anlaşmak gerçekten çok zor. Anlatıyorsun anlamıyor, sana bir şeyler soruyor sen cevaplayamıyorsun çünkü senin de çok bilgin yok bu konu hakkında. Çok zorlandım. Umarım bu süreci tekrar yaşamayız.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö8 ise “Çok korkmadım. Kaygılı bir durum yaşamadım. Elimizden geldiğince dikkat ettik. Uyum sağlamak benim için zor olmadı ama zoom olayı kuruldu tamam ama kendi ev ortamında yapmak çok zor geldi. Benim için silmek istediğim bir dönemdi okul gibisi yok.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine yönelik yorgunluk ifadesini belirten öğretmen Ö4 “Böyle bir süreçte karşılaştığımda çok tedirgindim. Velilerle yeni tanışıyordum. Bu süreç çok korkutucuydu. Eğitim süreci oturduktan sonra biraz daha rahatladım. Her an velilerle

etkileşim halinde bulunmak beni yordu biraz.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Salgın sürecine yönelik verimli bulma ifadesini belirten öğretmen Ö6 “*Önceleri çok zor oldu neyi nasıl yapacağımız bilemedik sonra düzen tutturduk çok güzel oldu öğrencileri önce hepsini bir arada alınca sıkıntı oldu kargaşa oldu biz dedik ki bi program yapalım hepsine bireysel saatler ayarladık bazen ikişer bazen birer saat ayarladık haftada 2 3 gün grup olduk daha çok sohbete yönelik oldu. En ağır öğrencimizle bile çok güzel şeyler yaptık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.*

Salgın sürecine yönelik rutinin bozulması ifadesini belirten öğretmen Ö1 “*Bir rutin vardı sabah işe gidiyorduk geliyorduk bu rutin bozuldu. Bu süreçte EBA gibi bir platform kuruldu buna adapte olmak anlamak zor geldi. Bizim çocuklarımız özel olduğundan uyumları zor oldu. Veliler teknolojiyi de kullanamıyorlar. Süreci açıklamak bir şeyleri açıklamak durumunda kaldık. Yavaş yavaş bir şeyleri anlatarak yol kat etmek zorunda kaldık zor oldu” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.*

3.1.3. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri

Otizmlili çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan “*Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin okulda geçirmesi gereken zamanları evde nasıl değerlendirdiğini düşünüyorsunuz?*” ve “*Başlangıcından itibaren uzaktan eğitim siz ve çocuğunuz için nasıl ilerlerdi?*” sorularına on katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.3: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik veli iş birliği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Herkes panik halinde. Sonra EBA kuruldu. İlk başta zaten velilerimizle biz telefon konuşmalarına yer verdik. Paniği atlattıktan sonra aileleri sorguladık ailelere sorduk neler yapıyorsunuz vs. şeklinde. Sonrasında telefonla iletişim halinde kaldık yönlendirdik. EBA başlayınca uyum sorunu çok oldu. Çok dallı budaklı bir program. Başta hiç verim alamadık. Bazı esneklikler sayesinde daha kolay platformlara geçmeye başladık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Videolar gönderdik canlı dersler yapmaya çalıştık belli saatlerde.

Burada asıl görev velilere düşüyordu biz onlara ne yapacaklarını söylüyorduk buna göre kazanımlarımızı gerçekleştirmeye çalışıyorduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “Eğitim saatlerine elimizden geldiğince uymaya çalıştık. Velilerimiz bu konuda iyiydi ama ne yazık ki çocukları her zaman ekran başına oturtamadılar. Talha çok fazla şımarık hareketler gösterdi. Bizi görünce ona bir şey yapamayacağımızı bildiği için telefona bakmak istemedi ve birebir ders yapamadık. Bu yüzden de velilerle iletişime geçmeyi tercih ettik. Velilere anlattık, Whatsapp üzerinden ödevlerimizi attık. Emirle de dil konuşma çalıştığımız için birkaç etkinlik planladık sağ olsunlar velilerimiz de uyum sağladı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 “Bu süreçte daha çok ailelerle bir şeyler yapmaya gayret ettik. Benim kişisel olarak yapacağım çalışmalarını ailelere ifade ederek onlara yöntemlerimi tekniklerimi anlatarak onların yapmasını bekledik. Ben biraz daha rehber olmaya çalıştım onlara. Yapılan çalışmalarını gözlemlemeye çalıştım. Ama çok verimli oldu mu diyorsanız bence olmadı.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik uzaktan eğitimi verimsiz bulma ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Okulda geçirilen süre bildiği üzere uzun. Uzaktan eğitim sürecinde bu süre iyi değerlendirilemedi. Uzaktan eğitimde tamam ders yükümlülüğüm var tamam ama ailenin bir tane çocuğu yok 3 4 çocuğu olabiliyor hepsi evde bu çocukların ve aile bu çocuklara ders süresinde vakit ayıramıyor. Aile çocuklara çok bölünüyor.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “Evde de imkanları çok kısıtlı olduğundan süreç onlar için çok verimsiz geçti.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 “Tabi ki bir okul ortamı gibi değil. Bunu gözlemlerimle de gördüm. Ailelerle kurduğumuz iletişimlerle de bunu hissettik. Tabi ki biz sadece eğitim vermiyoruz okulda çocukların sosyalleşmesi için ve topluma kazanılması için çalışmalar yapıyoruz. İnsanların tam kapandığı bir süreçte olduğumuz için çocuklar toplumdan koparak çok olumsuz etkilendiler.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö10 “O konuda biraz kısıtlılık yaşadıklarını düşünüyorum çünkü bizim öğrencilerimiz dışarda vakit geçirdikleri zaman tabiri caizse üstündeki enerjiyi dışarıda atınca daha mutlu oluyorlar bu da bizim sosyal hayattaki davranışlarına olumlu yansıtıyordu. Fakat pandemi döneminde herkesi olduğu gibi bizim çocuklarımızı da eve kapanmak etkiledi ama bizim çocukları biraz daha kötü etkiledi. Uyarın

eksikliğinden dolayı kendilerine uyararı aramaya başladılar.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik dijital platform kullanımı ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 *“Sonra EBA kuruldu. İlk başta zaten velilerimizle biz telefon konuşmalarına yer verdik. Paniği atlattıktan sonra aileleri sorguladık ailelere sorduk neler yapıyorsunuz vs. şeklinde. Sonrasında telefonla iletişim halinde kaldık yönlendirdik. EBA başlayınca uyum sorunu çok oldu. Çok dallı budaklı bir program. Başta hiç verim alamadık. Bazı esneklikler sayesinde daha kolay platformlara geçmeye başladık.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 *“Belirli bir çerçeve programımız vardı buna göre kazanımlarımızı gerçekleştirmeye çalıştık. Videolar gönderdik canlı dersler yapmaya çalıştık belli saatlerde. Burada asıl görev velilere düşüyordu biz onlara ne yapacaklarını söylüyorduk buna göre kazanımlarımızı gerçekleştirmeye çalışıyorduk.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö9 *“İlk vakadan kısa süre sonra okul kapandı zaten. Sonra uzaktan eğitim başladı. Ders kitaplarını aile evlerine götürdük. Ama maalesef katılım hiç olmadı. Okuldan da katılım zorunlu tutuldu. Biz de açıp başında bekledik 40dk boyunca katılım olmadı ama.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik ödevlendirme ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö3 *“Bu yüzden de velilerle iletişime geçmeyi tercih ettik. Velilere anlattık, Whatsapp üzerinden ödevlerimizi attık. Emirle de dil konuşma çalıştığımız için birkaç etkinlik planladık sağ olsunlar velilerimiz de uyum sağladı.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 *“Sonrasında telefonu bırakmak zorunda kaldık. Daha sonra milli eğitim çerçeve programı yayınladı. Bunu uygulayarak velilere ödevlendirme yaptık. Velilerimiz de sağ olsunlar ödevleri yaptırdıktan sonra bize video attılar biz de onlara dönüt verdik bu şekilde devam ettik.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik veli bilgilendirme ve yönlendirme ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö2 *“Velileri bilgilendirerek evde eğitimlerinin devam etmesini sağlamaya çalıştık. Whatsapp üzerinden ödevleri gönderdik EBA izlemeye yönlendirdik”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 *“Biz zaten bu konuda velilerle sürekli görüştük 9da kalkmaları gerekirken 11de kalkıyordu çocuklar. Çok geç yatıyorlardı. Uyku düzenleri*

tamamen şaşmıştı. Yemek saatimiz oluyordu evde o saatlerde oyun oynuyordu. Oyun saatlerinde başka şeyler yapıyorlardı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Ö5 “Aileleri mümkün olduğunca ev işi olduğunda çocukları dahil etmelerini istedik. Karar alınırken çocukları dahil etmelerini istedik. Belirli bir saatte kalkmalarını yatmalarını ve yemek saatlerini aynı olmasına dikkat etmelerini istedik. Okul açılacağından bu düzeni kaybetmemek önemliydi bozulursa tekrar sağlamak çok zor. Biz de çocukların evdeki zamanlarını okuldaki zamanlarına uygun şekilde geçirmelerini istedik ama evin içinde olanları göremediğimiz için ne kadar mümkün oldu bilemiyoruz. Ailelerle görüştüğümüz kadar artık. Olumlu geçtiğini söylediler. Dönüşte de uyum süreçlerinde sorun yaşamadıklarını gördük çocukların o yüzden inanıyoruz.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik günlük yaşam becerileri ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö10 “İki farklı öğrenciyle devam ettik. Bu ailelerden biri süreci başından sonuna kadar çok iyi takip etti süreci ve başarılı oldu. Diğer aile biraz sekteye uğradı. Bazı aksilikler yaşadı ve faydalanabildiği kadar faydalandı. İki ailenin de fayda gördüğünü düşünüyorum. Günlük yaşam becerilerine çoğunlukla yer verdik bu süreçte” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik teknoloji bağımlılığı ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö2 “Bizim yönlendirmediğimiz dönemde tablet telefona bağlı kaldılar dışarı çıkamadılar çok zorlandılar özellikle velilerimiz çok zorlandı bu süreçte velilerimize bu süreci nasıl yöneteceklerini anlatmaya çalıştık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 ise “Benim öğrencilerim TV ve tablet karşısında zaman geçirdiğini düşünüyorum. Çok dışarı çıkamadılar evde kaldılar genelde.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik materyal desteği sağlama ifadelerini belirten öğretmen Ö9 “İlk vakadan kısa süre sonra okul kapandı zaten. Sonra uzaktan eğitim başladı. Ders kitaplarını aile evlerine götürdük. Ama maalesef katılım hiç olmadı. Okuldan da katılım zorunlu tutuldu. Biz de açıp başında bekledik 40dk boyunca katılım olmadı ama.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.1.4. Öğretmenlerin salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan “*Salgın sürecini öğrencilerinize nasıl açıkladınız?*” sorusuna on katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.4: Öğretmenlerin salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik görüşleri

Salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik veli bilgilendirme ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Açıklayamadık çünkü öğrenciler bunu idrak edecek düzeyde değiller daha çok velilere açıkladık veliler daha çok bir şekilde davranışlarında bunlara yer verdi işte” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Daha çok velileri bilgilendirdik. Okul tarafından bize verilen videoları velilerimizle paylaşıp onları bilgilendirmeye çalıştık” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “Biz de velilerle iletişime geçtik. Onlar da gerekeni yaptılar.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 ise “Öğrencilerimize çok fazla açıklayabildiğimizi düşünmüyorum. Gerek yaş gerek bilişsel açıdan anlatamadık ailelere anlatmayı tercih ettik. Sürecin başında çok bizim de bilgimiz olmadığı için beraber yönettik ilk zamanları.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik açıklayamama ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Açıklayamadık çünkü öğrenciler bunu idrak edecek düzeyde

değiller daha çok velilere açıkladık veliler daha çok bir şekilde davranışlarında bunlara yer verdi işte” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Ö2 “Çok zor oldu. Çünkü bizim çocuklarımız zihin engelli olduğu için açıklayamadık. Daha çok davranışları öğretmeye çalıştık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “Bildiğiniz üzere bizim öğrencilerimiz orta ağır otizm. Açıklayamadık öğrencilerimize hocam” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 ise “Salgın sürecini öğrencilerime açıklayabileceğim öğrencilerim yoktu orta ve ağır öğrencilerim vardı. Böyle olduğu için bunu direk ifade etmekte zorlandık. Salgın sürecinde uzaktan eğitim ve kameralı görüşmelerle yokluğumuzu tabi ki hissediyorlardı kameradan bizleri görünce yanında olmamızı istiyorlardı bunu belirtecek davranışlar yapıyorlardı. Sadece kavuşacağız buluşacağız deyip süreci atlatmaya çalıştık.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik önleyici tedbirler ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “işte el yıkama becerisi niye el yıkamak gerekiyor çocuğa anlattı çocukların rutinlerine önleyici tedbirleri yerleştirmeye çalıştık bunu da aileler yaptı biz yapamadık uzaktan eğitim sürecinde tabi ki.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö6 “Biz açıklamadık çocuklar aileleriyle tecrübe etti. Hijyen takviyesi çok yaptık sık sık yaptık. Sınıfta masayı sildirme kolonya kullanımı çalıştık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö10 ise “Açıkçası bunun bir salgın olduğunu pandemi ve sağlık etkilerini değil de maske takmamız gerektiğini ellerimizi yıkamamız gerektiğini açıklamaya çalıştık çocuklar bunu kabullenmekte biraz zorlandılar tabi ama sadece uymamız gereken tedbirleri açıklamaya çalıştık diyebiliriz.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

3.1.5. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerdeki değişiklikler hakkındaki görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleriyle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde çocuğunuzda değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz? (Yanıt “Evet” ise aşağıdaki sorular sorulacaktır.) a)Çocuğunuzda akademik yönden nasıl değişiklikler oldu? Örnek verir misiniz? b)Çocuğunuzda sosyal yönden nasıl değişiklikler oldu? Örnek verir misiniz? c) Çocuğunuzun olumlu veya

olumsuz yönde nasıl değişiklikler oldu? Örnek verir misiniz?” sorusuna on katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.5: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerdeki değişiklikler hakkındaki görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik akademik yönden verimsiz ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Şöyle akademik olarak çok güzel ilerliyorduk pandemi öncesi. Sonra pandemi girdi kopukluklar oldu akademik olarak çok ilerleyemedim. Okulda bir haftada öğreteceğim şeyi 3 6 aya yaymak zorunda kaldım. Uzaktan eğitim akademik açıdan ben ve öğrencilerim için yararlı olmadı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Akademik yönden değişiklikler olumlu yönde olmadı daha çok gerileme oldu göz teması bile kuramadığımız bir eğitim sürecindeydik vermek istediğimiz kazanımları çok düşük derecede verebiliyorduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “Emir bir kere akademik açıdan çok iyiydi kötüye gitti Ayşe de aynı şekilde. Ayşe sınıfa geldiğinde çöp

atıyordu yerine oturuyordu uzaktan eğitimle bunları kaybetti. Emir de kullandığı kelimeleri unuttu.

Talha'da ise gerileme olmadı. Onda stabil gittik. İyiydi o. Okul da olsaydı çok çok daha iyi olurdu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “Öğrencimizin bir tanesi ile çok verimli eğitim yapamadık uzaktan. Ailesinin uzaktan eğitime çok sıcak bakmamasından kaynaklı olarak yaptığımız ödevlendirmelerde çok fazla dönüt gelmiyordu. Bu yüzden akademik olarak bazı şeyleri döndüğünde unutmuştu. Mecburen akademik anlamda unuttuğu her şeyi tekrardan öğretmek zorunda kaldık.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö9 ise “Gerilemeler olduğunu düşünüyorum araya uzun bir zaman girdiği için okula adapte olmakta zorlandılar evde kalmaya çok alışmışlar.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik sosyal yönden gerileme ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Bizim öğrencilerimizin sosyalleşme alanı okul. Okul temelini oluşturuyor sosyalleşmenin. İçe kapandı çocuklar biraz dışarı çıkamadıkları için. Sadece anne baba kardeşlerini gördüler. Bu sefer yabancılaşmaya başladılar. İletişim kurmakta zorlanmaya başladılar. Sosyalleşme olarak verimsiz bir süreç oldu bizim için.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “Şöyle Talha ile biz iletişim çalışıyorduk. Sosyal açıdan çok gerilediler.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 “Olumsuz oldu. Tam topluma adapte olduğu süreçte yeniden toplumdaki koparılmaları bizi süreci tekrar etmeye zorladı. Bu süreçte ne yazık ki bizleri var olan seviyemizin altında bir öğrenci kitlesi buldu. Tabi bu süreçte ailelerin tutulumları çok önemli oldu. Bir hastalık olduğu için çocuklarını koruma iç güdülerıyla beraber okullara göndermeme gibi durumlar da oluştu bu da sosyal gelişimlerini olumsuz yönde etkiledi.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö10 ise “Bunun yanında da iletişim becerilerinde bizim ilerleme kat ettiğimiz düzeylerin bir nebze kaybını fazlasıyla gözlemledik.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik problem davranışlarda artış ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö2 “En olumsuz etki bu yönde oldu. Problemler davranışlar inanılmaz arttı. Çocuklar velileri dinlemiyordu uzaktan eğitim sürecine katılmak istemiyorlardı. Biz onları yönlendirmemize rağmen bizi dinlemek istemiyorlardı. Dışarıya bile çıkamadıkları için hiç kimseyi görmek

istemiyorlardı. Arkadaşları da yoktu. Problemleri davranışları bu yüzden çok arttı. Pek olumlu değişiklik göremedik.

Mesela okuma yazma çalıştığımız bir öğrencimiz vardı bir kelime için haftalarca aylarca uğraştık kazanımlardan çok geri kaldılar dediğim gibi problemleri davranışları çok arttı. Bizi tekrar taklit edemediler. Zor bir dönemdi.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “Bazı davranış sorunlarının ortaya çıktığını gördük. Var olmayan davranış sorunlarının ortaya çıktığını gördük. Mesela kapalı alanda çok fazla kalmasından kaynaklı stres yaşıyordu. Okula geldiğinde tekrar dışarı çıkabilmesiyle beraber kapalı ortamda çok fazla kalmak istemeyen öğrencilerimiz oldu. Arkadaşlarıyla kapalı kalınca bağırmağa başlayan öğrencilerimiz oldu. Bunlar pandemi öncesinde olmayan davranışlardı. Şu an hala bunun etkilerini yaşadığımız öğrenciler var.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 ise “Mesela otizmlili öğrencilerimizin birçoğunda yeme bozukluğu oluşabiliyor. Okulda biz kurallar koyabiliyoruz. O kurallara uymak durumunda kalıyordu öğrenciler. Ve biz bu süreci normalleştirebiliyorduk. Lakin bu süreçte öğrenciler evlerinde kaldıkları için hem anne babaların kıyamaması hem de problem davranışları istekleri yerine getirerek susturma şeklinde bir tutumları olması kötü etkiledi çocukları. Yine aynı şekilde özgüven eksikliği olduğunu söyleyebilirim topluma karışmada veya verilen bir görevi yerine getirmede. Çünkü her isteklerini çocuklar yerine anne babalar yerine getirmiş gibi bir durum gerçekleşti ve bu durumda da çocukların kendi başına sorumluluk alma işlevlerini yerine getirme durumlarında eksiklikler gördük.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik rutinlerde bozulma ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Öğrencilerin olumlu yanları pek olumlu etkilemedi pandemi öğrencileri. Rutinleri bozuldu öncelikle. Rutin bozulunca her şey sarpa sarıyor. Sosyal yaşam becerilerine yer veremedik.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 ise “Tam uyum sağlayacağı zaman okul kapandığından kötü oldu. Rutinleri bozuldu çocukların.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik öğretmen veli iletişimde artış ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Olumlu olarak baktığımızda veliyle iletişimiz çok güçlendi buna değinmek gerekiyor. Pandemi öncesi veli ile iletişimiz bu kadar iyi değildi. Öğretmene bırakıyordu veli her şeyi işin

içine girmek istemiyordu yükü öğretmene atıyordu. Ama pandemide öyle olmadı. Bütün yük velilere kaldı. Biz velileri yönlendirdik ve anlattık her şeyi.

Bu sefer veli biraz öğretmen profiline girdi ve iletişim güçlendi ve öğretmenin kıymetini anladılar biraz daha” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik günlük yaşam becerileri ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö5 *“Bir tane kız öğrencimiz var ev işlerini daha fazla yapmaya başladığını gördük yani sorumluluk alma davranışı geliştirdi annesinin katkısıyla beraber. Annesi ona bulaşık makinesini yerleştirirken ev süpürürken kek yaparken çamaşır asarken her türlü davranışta çocuğu içine kattıyordu. Bu sayede çocuğun sorumluluk alma bilinci arttı. Ev işlerinde bağımsız becerilerini artırmış olduğunu gördük.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik geri bildirim alamama ifadesini belirten öğretmen Ö3 *“Çok ilerleyemedik ama. Olumsuz yön çok fazla. Geri bildirim hiç alamadık.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik özbakım becerileri ifadesini belirten öğretmen Ö3 *“Olumlu olarak özbakım becerilerini aileler güzel işledi çocuklara. Ayşe diş fırçalamayı öğrenci Talha ise kişisel hijyene dikkat etti”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerde gerçekleşen değişikliklere yönelik ekran bağımlılığı ifadesini belirten öğretmen Ö5 *“Tabi ki. Çocuklar disiplin ortamından uzaklaşmış oluyor. Aileler ne kadar mesafe koyacaklarını bilemiyorlar kendi çocukları olmasından dolayı. Bundan dolayı çocuklar hayırı ve kuralları öğrenmekte zorluk yaşıyorlar. İlk döndükleri zaman zaten kural konusunda bir problem yaşadılar 1-2 ay. Ve ekran alışkanlıkları artmış durumdaydı. Daha fazla TV ve PC ekranına bakmak istiyorlardı.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.1.6. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan *“Uzaktan eğitim sürecinde ne tür desteklere gereksinim*

duydunuz? Örnek verir misiniz??” sorusuna 10 katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.6 : Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik teknolojik destek ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö2 “*İnternet erişiminde sorun yaşadılar çünkü köylerine gitti insanlar.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “*Öncelikle uzaktan eğitim olacaksa çocukların uzaktan eğitime katılabilecekleri teknolojik donanım sağlanması gerekir. Benim öğrencilerimin hiçbirinde bilgisayar yoktu. Ama ailelerin başka çocukları da var. Ve akademik anlamda daha ileriye gidebilecek çocuklar. O yüzden aileler tercihlerini onlardan yana kullanıp telefonları onlara veriyorlar. Bu konuda destek olunması gerektiğini düşünüyorum. Sınıf mevcudumuzun az olmasından dolayı farklı formatlarda ders yapabilmemiz mümkündür. Bu konularda biraz daha destek olunması gerektiğini düşünüyorum. Bu desteklerin hiçbirini alamadık maalesef.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö8 “*En iyisi yapılmaya çalışıldı daha fazlasını çok şey göremiyorum ama kendimden örnek vereyim 2 çocuğum derse giriyor kendim de derse giriyor üç, evdeki PC bana kalmadı doğal olarak telefon kullanmak zorunda kaldık destek olsa iyi olabilirdi.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Ö10 ise “Öğrencilerimizden birinin ailesi toplamda 3 çocuğa sahip 3üde uzaktan eğitim öğrencisi oldu ve tam aktif katılamamasının zayıflığı aslında iki sebep var aktif olarak uzaktan eğitime katılamamasının birincisi ekonomik sebepler evde tek bir telefon var ve internet erişimi çok kısıtlı internet erişimi sağlansa çok hoş olurdu. Yanlış hatırlamıyorsam ailelere sadece EBA’da kullanabilecekleri internet sağlanmıştı ama biz onu tercih etmedik aile de eksiklik hissetti. Bu süreçte de okullar arası koordinasyonun da eksik olduğunu düşünüyorum. Bu süreçte okulların birbiri ile iletişim halinde olmasını beklerdim. Ders saatlerinin çakışması bizi çok olumsuz etkiledi bu bahsettiğim ailedeki 3 öğrencinin neredeyse iki çocuğu hep aynı saatlere geliyordu ve bir gün biri bir gün biri derslere girebiliyordu” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik materyal desteği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö4 “O sırada aracım yoktu belki materyalleri velilere ulaştırabilirdim. Velilere materyal ulaştırmada çok zorlandım. Belki öğrenciler için bir kitap yayınlanabilirdi. Bu konuda destek beklerdim.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “Eğitim öğretim faaliyetlerinde bizim materyallerle daha çok çalışıyoruz ama evlerde bu materyalleri uydurmaları çok zor. 3 ayrı öğrencinin 3 ayrı evine materyal taşımamız mümkün değil. Aileye alın dediğimizde ekonomik zorluktan veya materyal hazırlamaya yatkın olmadıklarından zor olabiliyordu materyal desteği sağlanabilirdi.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö6 “En birincisi materyal yok kitaplar var ama kitaplardan bir şey yaptırılmıyorsa çocuklara uygun değil.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö10 ise “Belki daha farklı basit materyaller hazırlanabilirdi milli eğitim tarafından bazıları sunulabilirdi dersler devam etseydi ben materyaller hazırlayıp götürebilirdim materyal desteği beklerdim olabilirdi” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik aile eğitimi ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö2 “Velilerin bu teknolojik ürünleri kullanması için destek sağlanabilirdi.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 ise “Bu konuda velilere özel bir eğitim vermeleri gerekirdi keza bize de vermeleri gerekirdi. İdarecilerle veliler arasında iletişim kopukluğu vardı. Böyle süreçlerde idarecilerle veliler arasında köprünün kurulması gerekiyor.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

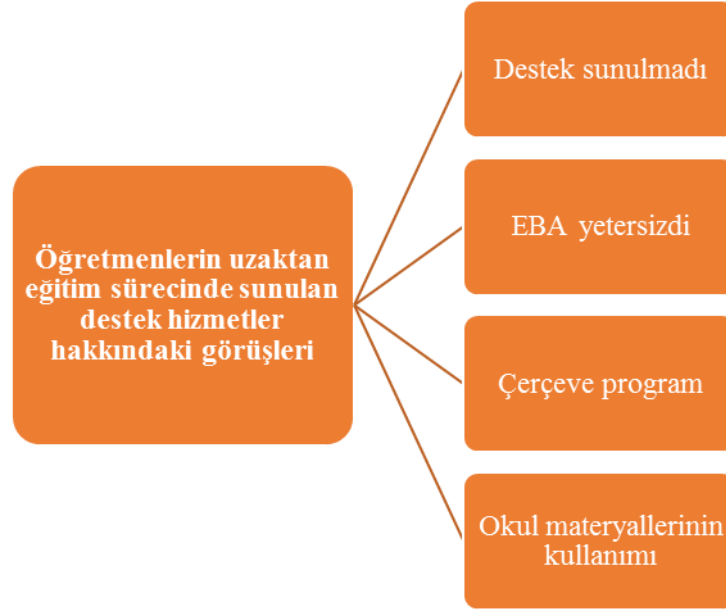
Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik idare desteği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 *“Okul idaresinin desteği çok önemli. İlk defa uygulanan bir şey var. Biz de bilmiyoruz. İdareci bize açıkladıkça biz de sürece adapte oluyoruz. İdare desteği çok önemli. Ders yapamadığımız durumlar oldu dersi istemeyen veliler oldu bu durumda idare desteği çok önemliydi”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 ise *“Biz bunları velilere açıkladık ama bizden önce okul idaresinin açıklaması gerekirdi ama yapamadılar. Sonra iş bize düştü ama biz de pek başaramadık.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik özel eğitim için ayrı platform ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö2 *“En önemlisi bence bizim için ayrı bir platform olmasıydı. Özel eğitim diğer eğitimler gibi düşünülemez. Bizim öğrencilerimiz yüz yüze eğitimde bile zor dikkat toplarken uzaktan eğitimde daha çok zorlandık.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik yüz yüze eğitim ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö7 *“Farklı bir branşta öğretmen olsam başka beklentilerim olabilirdi ama özel eğitimde öğrenci yapısıyla da alakalı yani. Dediğim gibi uzaktan eğitimi aktif kullanacağım öğrencim olmadığı için mevcut destekler bana yetti. Çocukların evlerden belli aralıklarla okula getirilmeleri bir derece iyi olabilirdi. Çünkü bizim öğrencilerimizin uyum düzeni normal öğrencilerden farklı. Yer yer bu tarz fırsatlar sağlansaydı benim için iyi bir gelişme olabilirdi.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.1.7. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri

Otizmlili çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan *“Uzaktan eğitim sürecinde size ve çocuğunuza eğitim-öğretim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması için ne gibi destekler sunuldu? Örnek verir misiniz?”* sorusuna on katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.7: Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik destek sunulmadı ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö3 “Bize okul idaremiz birkaç bir şey attı. Ama ben bunu destek olarak görmüyorum. Bu soruya hiçbir destek verilmedi diye cevap vermek istiyorum.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “Herhangi bir destek sunulduğunu düşünmüyorum. Çünkü uzaktan eğitim daha önce aktif bir şekilde yerleşmiş bir düzeni olan bir sistem değil. Derslere nasıl hangi sıklıkla katılacakları bile belli değilken bizim en büyük sorunumuz otizmlili öğrencilerde göz teması derse hazır oluşluk, özellikle küçük çocuklarda. Uzaktan eğitim döneminde bunu nasıl yapacağımızla ilgili en ufak bir destek almadık. Teknik donanım açısından da destek veren bir kurum olmadı. Öğrencisinin telefonu bilgisayarını olmayan var mı soruları bizlere soruldu ama herhangi bir dönüş yapılmadı. Bir velimle olan konuşmayı hatırlıyorum. Ben derslere neden katılmadıklarını sordum birebir eğitimlere. O da bir tane telefonum var onları da katmak zorundayım o yüzden kendi otizmlili öğrencisini biraz göz ardı ettiğini kendisi ifade etti. Bunu maalesef veliler bunu bu şekilde yapmak zorunda kalıyorlar akademik olarak ilerleyebilecek çocuklarını seçmek zorunda kalıyorlar. Milli eğitim ve okul yöneticileri de aynı şekilde davranıyor fedakârlık yapılacaksa bizim çocuklar ilk oluyor. Bu alanda herhangi bir destek alamadık.

Öğrenci sayılarımızın az olmasından dolayı daha ileri boyuta da taşıyabilirdik. Okul yönetimine bunu yönelttiğimde böyle bir şeyin mümkün olmayacağını söylediler. Problemler bunlar. Bu konularda destek alabilsek bu problemleri davranışları görmezden belki” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö10 ise “Birebir faydalandığım bir destek olmadı ancak sunulduğunu duyduğum destekler arasında telefon tablet internet olduğunu duymuştum bizim ailelerimizde vardı ancak ailelerimizin eksikliği olan yönlerin giderildiğini düşünmüyorum” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

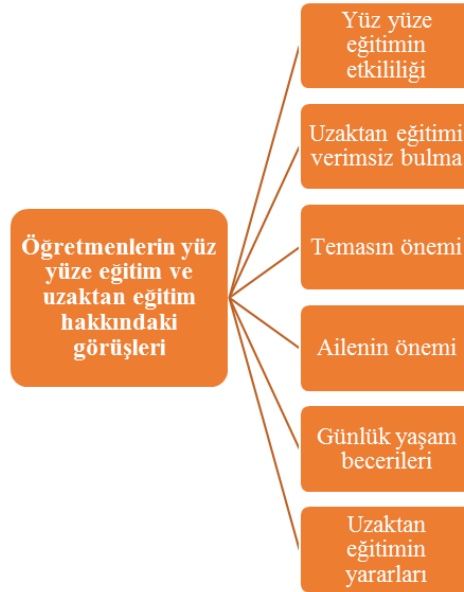
Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik EBA yetersizliği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “EBA dediğim gibi çok zor bir platform. Çerçeve programın esnekliklerinden tamamen faydalandık. Bu çok iyi oldu iyi yararlar sağladı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “EBA bize çok uygun olmadı. Öğrencilerimiz hem orta ağır hem de otizmliler olduklarından çok zor katıldılar. Biz de Whatsapp gibi platformlardan bağlantı kurmak zorunda kaldık. Pek destek sunulduğunu söyleyemeyeceğim.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö8 ise “Tablet desteği olmadı internet desteği vardı ama kullanamadık Zoom üzerinden ders yaptığımız için. Psikolojik veya materyal desteği de görmedik. EBA TV de olumsuz oldu çocuklar için” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik çerçeve program ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Esneklikler sağlandı. EBA dediğim gibi çok zor bir platform. Çerçeve programın esnekliklerinden tamamen faydalandık. Bu çok iyi oldu iyi yararlar sağladı. Uzaktan eğitimi farklı şekillerde öğrenciye yönelik öğrencinin neye ihtiyacı varsa buna yönelik dersi devam ettirme açısından fırsat sunuldu çok da güzel oldu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Başlangıçta özel eğitime yönelik ayrı bir program uygulanmadı. En çok zorlanan branş özel eğitim oldu. Sonrasında çerçeve program geldi. Çevrimiçi platformlardan eğitimin devamını sağlamaya çalıştık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 ise “Milli eğitim başta bize öğrencilerle uzaktan eğitim yapın dedi. Ama sonra milli eğitim çerçeve program yayınladı. Bu program yayınlanınca çok rahatladık. EN büyük destek benim için oydu.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik okul materyallerinin kullanımı ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö4 “*Bir de okuldaki materyalleri velilere ulaştırma şansımız oldu bu iyiydi bizim açımızdan.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 ise “*Pandemi sürecinde ben de okulda olmadığım için idarecimden rica ettim ve okulda var olan materyallerimizi ailelerimizle paylaşma konusunda yardımcı olduk birbirimize. Materyalleri kendim etkinlik yapacak gibi hazırladım ve aileler geldi aldı veya idareciler ailelere ulaştırdı ve aileler çalıştı.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

3.1.8. Öğretmenlerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan “*Öğrencilerinizin eğitimini uzaktan eğitim süreci ve şu anki yüz yüze eğitim süreci ile karşılaştırabilir misiniz?*” sorusuna on katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.8: Öğretmenlerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim hakkındaki görüşleri

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik yüz yüze eğitimin etkililiği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö2 “*Yüz yüze eğitimde iletişim becerileri daha açık. Çocuklarımız her açıdan yüz yüze eğitimde daha iyiydi.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 “*Ben yüz yüze eğitimde çok verim aldım. Biz şu an 3.sınıfız ama okul açılınca gördük ki 2.sınıf kazanımları çok eksik biz resmen 2.sınıf kazanımlarını tekrar çalışmaya başladık. Çok kötüydü.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 “*Yüz yüze eğitim sosyal uyumu sosyalleşmesi açısından daha etkili oldu.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö5 ise “*Çok ciddi farklar var. Uzaktan eğitimde bütün öğrencileri verimli şekilde katamıyorduk. Şu anda tüm yeki ve planlama bizde. Ne yapmak istiyorsak hangi materyallerle yapmak istiyorsak yapıyoruz şu anda her şey çok daha verimli arada uçurum var.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik uzaktan eğitimi verimsiz bulma ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “*Uzaktan eğitimde her şey plansızdı. Bir şeyi anlatmak bile çok farklı baktığınızda. Bir kazanımı uzaktan ve yüz yüze anlatmak çok farklı. Öğretmenin kendini geliştirmesi ve farklı alternatif yollar bulması gerekiyor. Bunu yapabilenler oldu yapamayan öğretmenlerimiz oldu.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “*Uzaktan eğitimin olumsuz yönleri baya bir fazla. Etkileşim çok azdı, sosyalleşme yok denecek düzeydeydi. Kazanımlarımızda ilerleme sağlayamadık*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 ise “*Uzaktan eğitimde hiç verim alamadık.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik temasın önemi ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö3 “*Bunun dışında göz teması gerektiren hatta kolundan tutmamız gereken çocuklarımız var ama bunların hiçbirini yapamadık*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 “*Olumsuz yönü ise fiziksel temas odaklı çalıştığımız için fiziksel teması bile aileye anlatmak durumunda kaldık*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö7 ise “*Çok verimli bir öğretmenlik yaptığımı düşünmüyorum bu dönemde. Bizde çünkü göz teması fiziksel temas çok önemlidir bunları bir kamera karşısından anlamak kolay değil yüz yüze bu bunları daha iyi keşfediyoruz ve bu keşifler sonucunda çocuğa daha çok yardımcı oluyoruz.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik ailenin önemi ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö9 “*Ailenin önemi çok büyük aile bizi dinlemeli ama okula gelince işler çok farklı her şeyiyle biz ilgileniyoruz*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Ö10 ise “Uzaktan eğitimde aktif olan ailedir ve bir aile bir öğretmenin yerini tam olarak tutamayacaktır.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

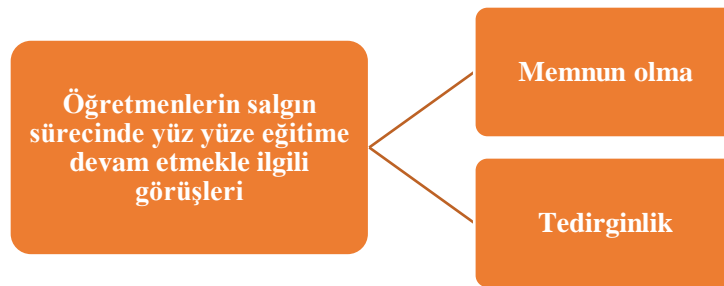
Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik günlük yaşam becerileri ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö4 “Evde çocukların günlük yaşam becerilerini çalışmamız daha kolay oldu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik uzaktan eğitimin yararları ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö4 “Uzaktan eğitim süreci bizim için daha güvenli olumlu yönü o oldu ailemizi daha güvenli hissettik.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.1.9. Öğretmenlerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri

Otizmlili çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan “Salgın döneminde yüz yüze eğitimle ilgili düşüncelerinizden söz eder misiniz? Bu süreç başladığında neler hissettiniz? Örnek verir misiniz?” sorusuna on katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.9: Öğretmenlerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri

Salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmeye yönelik memnun olma ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö3 “Ben uzaktan eğitimi hiç tasvip etmeyen biriyim

okul hemen açılınsın istedim. Öğrencilerden hiç verim alamadım okul açılınca çok sevindim.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Ö4 “Yüz yüze eğitimi çok özlemiştim başlayınca çok mutlu oldum.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö5 “Ben yüz yüze eğitime geçmekle ilgili çok olumsuz düşünüyorum. Buna iki aşamadan bakmak lazım. Hem kendi açımızdan hem çocukların açısından. Çocukların açısından bakarsak biz yakın temasla ders yapmak zorundayız bazen dirsek dirseğe göz göze ders yapıyorsunuz bizim mesafe kurallarına uymamız mümkün değil. Bunun dışında çocuğun benim hareketlerimi görmesi dudağımı okuması jest mimiğimi görmesi lazım. Maske takarken bunlar pek mümkün olmuyor. Bu yüzden olumsuz bir etkisi vardı ne zaman hasta olacağımızı bilmiyorsunuz her an hasta olacak gibisiniz. Ama öğrenci sayımızın az olmasından dolayı okulun açılmasının daha verimli olacağını düşünüyordum.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö7 ise “Çok mutlu oldum. Bence bir öğretmenin yeri sınıfı okulu. Çok özlediğimi hissediyordum. İlk okula başlayanlar biz olduk. Bu süreç de bizi gayet mutlu etti. Hem öğrencilerimi hem okulu özlemiştim. Bir öğretmen öğrencisine bir şey kazandırınca çok mutlu olur bir özel eğitim öğretmeni çok daha mutlu olur ben de öyle mutlu oldum.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmeye yönelik tedirginlik ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “*Herkes panik oldu ben de çok panik oldum bir bilinmezliğin içinde bulduk kendimizi uzaktan eğitime geçtiğimizde panik biraz azaldı eğitim boyutunu düşünmeye başladık tabi açıklamak ve bir yol bulmak zor oldu.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “*Yüz yüze eğitime hiç geçemeyeceğimiz gibi bir düşünce sarmıştı bizi ama vaka sayıları azalınca yüz yüze eğitime geçme isteğim arttı. Ama bir yandan da tedirgindim. Salgının artacağını düşünüyordum ama bir yandan da yüz yüze geçmek istiyordum çünkü yeterli başarıyı uzaktan sağlayamıyorduk.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö6 ise “*Hem onları hem kendimizi korumak adına maske konusunda endişeliydik ama maskeye baktık ki alışmış çocuklar.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

3.1.10. Öğretmenlerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentileri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde öğretmenlik görevi yapan özel eğitim öğretmenleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda öğretmenlere sorulan “İlerleyen süreçte hastalık tekrar atak yapar ve yine uzaktan eğitim şeklinde devam etme kararı alınırsa kimlerden neler beklersiniz?” sorusuna on katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.10: Öğretmenlerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentileri

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentilere yönelik teknolojik destek ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Bakanlıktan internet desteği teknolojik destek çerçeve program gibi esnek programların daha çok yer almasını beklerim.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö4 “Tablet ve bilgisayar desteği bekleyebilirim” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö5 “Teknolojik donanımların

tekrardan kontrol edilip sağlanması gerektiğini düşünüyorum. Bizim okulumuzun diğer okullarla bir olmadığı çok fazla nokta var bunların göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünüyorum. Umarım bir daha böyle uzaktan eğitim dönemi yaşamayız ama beklentilerimiz daha büyük bir sonraki seferde.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö10 ise “Önce çok geniş sonrasında özel konuşmak gerekirse az önce bahsettiğim çoklu uzaktan eğitime ihtiyaç duyan kardeş sayısı fazla olan ailelerde ders saatinin çakışmaması için okullar arası iletişimin ve öğretmenler arası iletişimin önemli olduğunu düşünüyorum. Bunun haricinde ekonomik düzeyi zayıf olan telefondan veya bilgisayardan internet kullanma imkânı olmayan ailelere sürekli internet imkanı sağlanması.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentilere yönelik veli iş birliği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Velilere geldiğimizde velilerin daha aktif daha bilinçli daha ne yaptığını bilir şekilde ilerlemelerini temenni ederdim. Özellikle öğretmenlere saygı anlayış ve sabır göstermelerini beklerim.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “Velilerden başlarsak bizimle daha uyumlu çalışmalarını ve zengin olmalarını istiyoruz.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö3 “Ama bizim öğrencilerimiz bunları anlayamıyor aslında bunu velilerden bekliyoruz. İşlerini ciddiye almalarını beklerim velilerin. Hiçbiri ciddiye almadı neredeyse.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö5 ise “Öğrencilerden bir destek beklemek mümkün değil ama velilerden daha fazla katılım bekleriz. Bize biraz daha destek sağlarsalarsa daha iyi olur. Bence öğrenci ve velilerden daha çok üst makamlardan daha çok bir şeyler talep etmek gerekiyor” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentilere yönelik idare yönlendirmeleri ve desteği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “Okul idaresinden bakanlığın aldığı kararları güzel şekilde açıklamalarını bizlere destek olmalarını güzel bir iletişim içerisinde olmalarını güzelce yönlendirmelerini beklerim.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö2 “İdarecilerimizden de öğretmenleri yönlendirmelerini, gösterilen programlarda daha açıklayıcı daha çok yol gösterici olmalarını istiyoruz” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö3 “İdarecilerden ise bize daha açıklayıcı olmalarını velilerle iletişimde olmalarını ve tüm iş yükünü öğretmenlere bırakmamalarını beklerdim” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö4 ise “İdarecilerden

velilerle öğretmenler arası bir köprü olmasını beklerim.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentilere yönelik materyal desteği ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö4 “*Milli eğitimden kitap ve materyal bekleyebilirim.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö6 “*Materyal desteği de gerekli tabi ki.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö7 “*Ailelere bilinçlendirme verilirse materyal desteği sağlanabilirse ailelerimize rehber olabilecek etkinlik kitapları ve broşürler gibi şeyler dağıtılabirirse ben sürecin olumlu yönde gidebileceğini düşünüyorum.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Ö10 ise “*ihtiyaç duyulduğunda materyal ihtiyaçlarının giderilmesini beklerim nitekim bunlar sağlanmadığında ne gibi olumsuzluklarla karşılaşıldığını birebir yaşayarak görmüş olduk*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentilere yönelik aile eğitimi ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö2 “*Milli eğitimden ise velilere yönelik bir eğitim olmasını bekleriz.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö6 “*Başta veliyi eğitmek. Ben önceki sene velileri eğittiğim için dilimiz de aynı oldu. Ailelerin eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö7 “*Bu süreçlerde bakanlık bünyesinde ailelere çok fazla eğitsel destek bilinçlendirme bekliyorum. Biz nasıl afalladıysak aileler daha fazla afalladı.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ö9 ise “*veli desteği bizim için çok önemli ailelere uzaktan eğitim hakkında bilgi verilmeli. Aile dahil edilmeli. Hepimiz özverili öğretmenleriz bir şeyler hazırlamaktan zevk duyarız*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentilere yönelik düzenli derse katılım ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö1 “*Öğrencilerin de daha düzenli şekilde derslere katılmalarını isterdim.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. Ö3 ise “*Öncelikle öğrencilerden başlayayım. Öğrencilerden tek beklediğimiz düzenli katılım.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentilere yönelik psikolojik destek ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö7 “*Bu süreçlerde bakanlık bünyesinde ailelere çok fazla eğitsel destek bilinçlendirme bekliyorum. Biz nasıl afalladıysak aileler daha fazla afalladı. Bu süreçleri yürütebilmek için o psikolojik*

desteğe hep ihtiyaçları var. Yüz yüze bile ihtiyaçları var bu desteğe, uzaktan daha çok ihtiyaçları var. Ailelere bilinçlendirme verilirse materyal desteği sağlanabilirse ailelerimize rehber olabilecek etkinlik kitapları ve broşürler gibi şeyler dağıtılabilirse ben sürecin olumlu yönde gidebileceğini düşünüyorum.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentilere yönelik özel bir platform ifadelerini belirten öğretmenlerden Ö3 *“Genel kapsamda da milli eğitimden beklentim ise özel eğitim öğrencileri için farklı bir platform beklerdim.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.2. İdarecilerden Elde Edilen Bulgular

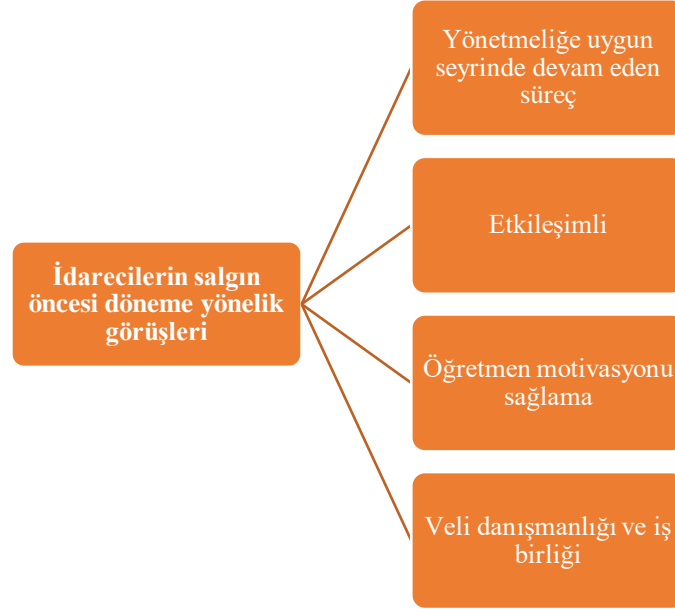
Bu bölümde Karabük ilindeki MEB’e bağlı resmi özel eğitim uygulama okullarının birinci kademelerinde idarecilik yapan idari personel ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiş bulgulara yer verilmektedir. Elde edilen bulgular 8 tema içerisinde incelenmiştir. Araştırmanın bulgularını oluşturan temalar şu şekildedir:

1. İdarecilerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri,
2. İdarecilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik görüşleri,
3. İdarecilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri,
4. İdarecilerin yüz yüze eğitime ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri,
5. İdarecilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri,
6. İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri,
7. İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri
8. İdarecilerin salgın sürecindeki idari faaliyetleri hakkında görüşleri,
9. İdarecilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentileri

3.2.1. İdarecilerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri

Otizmlili çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan *“Salgın ve uzaktan eğitim öncesinde kurumunuzda eğitim nasıl ilerliyordu?”* ve *“Salgından*

önce velilerinizle ve öğretmenlerinizle ilişkinizi nasıl değerlendirirsiniz?” sorularına dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.11: İdarecilerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik yönetmeliğe uygun seyrinde ifadelerini belirten idarecilerden İ1 “Salgın ve uzaktan eğitim öncesinde yüz yüz eğitim faaliyetleri şeklindeydi öğretmen veli ve idareci koordinasyonunda öğrencilerimizin BEP’lerine uygun olarak gerekli değerlendirmeler performans alımları yapılarak gerekli tedbirler idare tarafından alınmaya çalışılıyordu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ2 “Salgın öncesi dönemde yüz yüze eğitim yapılıyordu okul yönetimi sadece işleyiş açısından mevcut öğretmenlerimiz derslerde daha aktif tabi ama normal düzende devam ediyordu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “Salgın ve uzaktan eğitim öncesi kurumumuzda eğitim öğretim faaliyetleri otizmlili öğrencilerin özelliklerine bireysel farklılıklarına uygun olarak velilerle öğretmenlerle üst yöneticilerimizle il milli eğitim müdürümüzle bakanlığımızdan gelen programlar materyaller çeşitli resmi yazılar ve genelgeler gibi direktifleri de dikkate alarak en uygun hizmeti verecek şekilde ilerlemeye çalışıyorduk. Bu süreçte tabi ki salgın öncesinde de eksikliklerimiz olabiliyordu. Bunların bir kısmı yerel bazıları ise daha genel program boyutunda maddi ihtiyaçlar boyutunda personel ihtiyaçları boyutunda ama biz de yöneticiler olarak

elimizden geldiği kadar bu tür eksiklikleri otizmlı çocuklarımızın eğitimine minimum düzeyde yansması için elimizden gelen gayreti sürdürmeye çalışıyorduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

İ4 ise *“Bizim okulumuz iki kademedan oluşuyor öğrenciler servisle gelir 9da öğretim başlar 14.40a kadar BEP biriminin rehberliğinde hazırlanan kişisel gelişim planlarına göre dersler yapılır. Öğretmenler genelde ikişer norm üzerinden sınıflara girerler. Bazı norm eksikliklerinden dolayı tek olan da bulunuyordu. Her şey normal düzeninde devam ediyordu.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik etkileşimli ifadelerini belirten idarecilerden İ1 *“Genel olarak etkileşim halinde öğretmenlerimiz bunun tersi gibi bir lüksümüz yok zaten. Okul idaremizin koordinasyonu altında sürekli değerlendirmeler toplantılar yapıyoruz. İki öğretmen bir araya gelince zaten en önemli konu öğrencilerimizdir.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 ise *“Salgın öncesi bu bir süreçti. 5 yıldır özel eğitim okullarında yönetici olarak görev yapıyorum bir grafik tutturmaya çalıştık. Yoğun etkileşimli bir süreçti. Öğretmenlerimiz ve velilerimizle sürekli iletişim halindeydik.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik öğretmen motivasyonu ifadelerini belirten idarecilerden İ3 *“Yoğun etkileşimli bir süreçti. Öğretmenlerimiz ve velilerimizle sürekli iletişim halindeydik. Yani her geçen günü ve yılı bir öncekine göre daha ileriye taşıyabilecek düzenlemeler girişimler kendimizi mesleki anlamda geliştirme öğretmenlerimizi motive etme velilerimizin içinde bulunduğu durumu daha içselleştirme ve etkin ebeveynlik yapmalarında rol model olma yönlendirici olma konusunda bir grafiğimiz vardı. Her sene nerelerde zorluk yaşıyoruz hangi alanda neler yapabiliriz kimlerle iş birliği yapabiliriz gibi sorularla eğitim öğretim kalitemizi çitamızı sürekli bir üst seviyeye taşıma gayretindeydik.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ4 ise *“Öğretmen motivasyonunu sağlamak ve eğitimi olabilecek en iyi seviyeye taşımak bizim için önemliydi. İdari işlerden dolayı öğrencilerle iletişimimiz olmadığından öğretmenlerin öğrencilerle olan iletişimini en üst düzeyde tutmaya çalışmayı görev edinmiştik.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecine yönelik veli danışmanlığı ve iş birliği ifadelerini belirten idarecilerden İ2 “*Salgından önce velilerimizle ilişkimiz aslında şöyle bu tip velilerimiz biraz daha toplumdan kopuk yaşıyorlar çocuklarına bağımlılar bu süreçte çocuklarından bağımsız yaşamayı öğrenebildiler. Bizim onların gözündeki değerimizin de arttığını düşünüyorlar tamamen eve kapandılar ve çocuklar başında kaldılar okulların büyük bir nimet olduğu anlaşıldı. Bol bol derse katıldılar neler yaptıklarımızı gördüler aile olarak da eğitim sürecine aktif olarak da katıldılar. Öncesinde iş birliği bu kadar yüksek değildi.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 ise “*Yani her geçen günü ve yılı bir öncekine göre daha ileriye taşıyabilecek düzenlemeler girişimler kendimizi mesleki anlamda geliştirme öğretmenlerimizi motive etme velilerimizin içinde bulunduğu durumu daha içselleştirme ve etkin ebeveynlik yapmalarında rol model olma yönlendirici olma konusunda bir grafiğimiz vardı. Her sene nerelerde zorluk yaşıyoruz hangi alanda neler yapabiliriz kimlerle iş birliği yapabiliriz gibi sorularla eğitim öğretim kalitemizi çitımızı sürekli bir üst seviyeye taşıma gayretindeydik.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

3.2.2. İdarecilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “*Uzaktan eğitim süreciyle ilgili neler düşünüyorsunuz?*” ve “*Başlangıçtan itibaren sizin için veya okuldaki öğrenciler/veliler için nasıl ilerledi?*” sorularına dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.12: İdarecilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşleri

Uzaktan eğitim sürecindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik yönetmeliğe verimsiz bulma ifadelerini belirten idarecilerden İ1 “Bizim okulumuzda çok verimli yapılamadı bizim çocuklarda dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon eksikliği çok fazla, yüz yüze bile başarıyı çok zor yakalıyoruz ama uzaktan eğitim süreci bizim için çok zorlu ve sancılı geçti özellikle ders oluştururken bile zorluklar yaşadık” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ2 “Salgın öncesi dönemde yüz yüze eğitim yapıyordu okul yönetimi sadece işleyiş açısından mevcut öğretmenlerimiz derslerde daha aktif tabi ama normal düzende devam ediyordu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “Tabi bu şaşkınlığı kısa sürede atlattıktan sonra bakanlığımızın da gerekli çalışmalarıyla beraber biz de buna uyum sağlamak için öğretmenlerimizle velilerimizle birlikte elimizden geleni yapmaya çalıştık ama tekrar ediyorum pandemi döneminde en dezavantajlı duruma düşen kitle özel eğitim öğretmenleri velileri öğrencileri ve idarecileri oldu.” ve “Başka bir çözüm var mıydı bunlar tartışılır bize sunulan imkanlar içerisinde en iyisini yapmaya çalıştık. Âmâ uzaktan eğitim ile özel eğitimin ortak olamayacağını gördük yaşadık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ4 ise “Benim fikrim yaşadığımız süreç sonunda uzaktan eğitim özel eğitime uygun bir şey değil özel eğitim uzaktan yapılamayacak bir şey. Hele bizim gibi orta ağır öğrencileri olan okullarda mümkün bile değil.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik yönetmeliğe veli iş birliği ifadelerini belirten idarecilerden İ2 “*Bizim okulumuzda çok verimli yapılamadı bizim çocuklarda dikkat dağınıklığı ve konsantrasyon eksikliği çok fazla, yüz yüze bile başarıyı çok zor yakalıyoruz ama uzaktan eğitim süreci bizim için çok zorlu ve sancılı geçti özellikle ders oluştururken bile zorluklar yaşadık çoğu ders anne babanın özverisiyle oluştu.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “*Tabi bu şaşkınlığı kısa sürede atlattıktan sonra bakanlığımızın da gerekli çalışmalarıyla beraber biz de buna uyum sağlamak için öğretmenlerimizle velilerimizle birlikte elimizden geleni yapmaya çalıştık ama tekrar ediyorum pandemi döneminde en dezavantajlı duruma düşen kitle özel eğitim öğretmenleri velileri öğrencileri ve idarecileri oldu*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ4 ise “*Hele bizim gibi orta ağır öğrencileri olan okullarda mümkün bile değil. Tüm yükü veliye yıkıyor.*”

Ödevi velinin yapması lazım o düzeyde veli bulmak özel eğitim öğrencilerimizin bizim okulda bu düzeyde veli bulmak zordur babalar zaten ilgilenmez annelerdedir yük anneler de vereceğiniz ödevleri gerçekleştirmeyi bırak verdiğiniz ödevi bile anlayacağı meçhul. Öğretmenin göstereceği sabrı asla gösteremezler.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik yönergelere göre eğitimi planlama ifadelerini belirten idarecilerden İ1 “*Başlangıçta belirli bir tereddüt oluştu tabi özellikle ulaşım açısından ama sonrasında bakanlığın direktifleriyle sosyal medya internet üzerinden çocuklarımıza ulaşılmaya çalışıldı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “*İlk başlarda gönüllülük esasıyla sadece iletişimi koparmama safhasında kaldı. İlerleyen süreçte bakanlığın da belirlemiş olduğu şeylerle bu biraz daha öğrencilerin süreçten kopmamaları için adımlar attık. Yeterli miydi ben kendim olarak bunları yeterli görmüyorum. Yine de verilen yönergelerle göre ilerledik.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ4 ise “*Öğretmenlerimizden aldığımız bilgiler videolar ödevler resimler ile edindiğimiz bilgiler var birebir gözlemleyemedik derslerini. Bize gönderdikleri materyallerden gönderdikleri kadarıyla bakanlık yönergeleri ışığında irtibat koparmama seviyesinde bir eğitim yapılmış.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik farklı bir deneyim ifadelerini belirten idarecilerden İ1 *“Tabi ki yüz yüze eğitimin yerini tutmuyor ama farklı bir deneyim dijital bir ortam. Dijital ortama otistik çocukların yatkın olduklarını ve daha olumlu tepki verdiklerini düşünüyorum. Çünkü kendileri fiziki iletişime geçmeye uzak duruyorlar o yüzden biraz daha olumlu olabilir ama yüz yüzenin yerini hiçbir şey tutmuyor. Öğrencilerimiz ne kadar sorun yaşasa da hareket etmek mecburiyetinde. Özel eğitim faaliyetleri devam etmek durumunda”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 ise *“Tüm kademelerimizde ve tüm okul türlerinde çok farklı bir deneyim çok farklı bir yaşantı oldu ama özel eğitim açısından çok çok daha farklı bir tecrübe oldu. Açıkçası salgından önce böyle bir şeyi asla düşünmüyorduk. Özel eğitimle uzaktan eğitim bir öğrenme modeli olarak hiç gündeme gelmiyordu. Yoksa diğer okul türlerinde uzaktan eğitim kısmi de olsa uygulanabiliyordu. Pandemi öncesinde de sınavlara hazırlık destekleme anlamında online eğitimler ya da çeşitli üniversitelerin uzaktan eğitim modelleri mevcut idi ama özel eğitimde şahsi olarak benim gördüğüm bir uzaktan eğitim modeli olmadığı için çok daha hazırlıksız yakalandık.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik rehberlik sağlama ifadelerini belirten idareci İ1 *“Aslında ilk vaka çıktıktan sonra biz çok fazla buraları çok etkileyeceğini işin bu noktalara gelip 1 2 yıl süreceğini düşünmezdik okul olarak tabi ki planlarımızı hazırladık temizlik olsun ailelere destek olsun hepsiyle ilgilendik olumlu atlattığımızı düşünüyorum”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik belirsizlik ifadelerini belirten idareci İ1 *“16 Mart 2020’de ne yapacağımızı bilmiyorduk zamanla alıştık diye düşünüyorum. İlk başta koca bir bilinmezlikti. Başlangıçta belirli bir tereddüt oluştu tabi özellikle ulaşım açısından ama sonrasında bakanlığın direktifleriyle sosyal medya internet üzerinden çocuklarımıza ulaşılmaya çalışıldı.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.2.3. İdarecilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan *“Uzaktan eğitim süreci sizi nasıl etkiledi?”* ve *“Uzaktan eğitim süreci başladığında*

nasıl hissettiniz?” sorularına dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.13: *İdarecilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri*

Salgın sürecine yönelik sıkılma ifadelerini belirten idarecilerden İ1 “Sıkıldık bunaldık öyle söyleyeyim. ” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “Oldukça uzun ve sıkıcı sürdü bu süreç. Özellikle pandeminin başında daha çok gönüllülük esasına dayalı yani yerelde planlanan çalışmalar sürdürüldü. Bu da daha çok az önce de bahsettiğim gibi iletişim noktasında velilerimizle iletişimi koparmamaya çalıştık yoksa öğrenme anlamında çok fazla ilerleme sağlayamadık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ4 “Ben sanki okul kapalıymış gibi hissettim. Eğitim öğretim durmuş okul kapanmış kışın da yaz tatili gibi hissettim. Sıkıcıydı. ”ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ2 ise “Sosyal medyadan takip ettikçe neler yaşayacağımızı az çok tahmin edebiliyorduk. İlk etapta garip geldi değişik geldi ama uyum sağlamamız gerekiyor daha önceden de bahsettiğim gibi sıkılmaya ve bunalmaya başladık. Doğada gezi gibi rutin değişik ortamlara girmek bizim için lüks haline geldi.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine yönelik olumsuz etki ifadelerini belirten idarecilerden İ1 “Olumsuz etkiliyor ama alışıyorsunuz ama yüz yüze olduğumuz dönemdeki durumları özler olduk bir parkta dolaşmayı falan.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ2

ise “Bizim sınıflarımızdaki öğrenci sayıları zaten düşük. Biz sadece genel koordinasyonu sağladık zaten öğretmenlerimiz özverili çalışıp bizim de yükümüzü aldılar yani. Ama olumsuz etkiledi bizi de tabii genel olarak.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine yönelik başarısızlık beklentisi ifadelerini belirten idarecilerden İ2 “Biz aslında uzaktan eğitim döneminde öğrencilerimizle bunu başaramayacağımızı düşünüyorduk. Uzaktan eğitim süreci bize uygun değildir diyorduk. Yaşarken eksiklerle karşılaştık ama bu çocuklarla da bir şeyler yapabileceğimizi görmüş olduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ4 ise “Bazı istisnalar açıklandığı zaman yüz yüze olma gerekliliğimiz sayesinde bizi istisna tutarlar diye umuyordum özel eğitim olarak çünkü öğrenci sayımız az gerekli önlemler alınır ama istisna kalırız diye umuyordum çocuklarımızın kendi başına çıkma durumu da yok. Bizim verim alma imkânımız yok uzaktan eğitimde. Yüz yüze eğitimde bile o kadar imkân arasında çok az ilerleyebilirken uzaktan olacak iş değil bu uzaktan eğitim.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine yönelik rahatsızlık ifadesini belirten idareci İ3 “Bilimkurgu filminde gibi düşündük. Önce ara tatilin uzatılması sonra sürekli uzatılması ve sonrasında okulun bir daha açılmayacağını düşünölmeye başlanması ana haber bültenlerinin sürekli pandemiyle alakalı haberlerle dolu olması eğitim gündeminden uzaklaştırdı bizi. Tabi biz yöneticiler olarak her ne kadar kurumlarımıza düzenli olarak gelsek de öğrencinin öğretmenin bulunmadığı bir okul bir eğitim öğretim ortamı gibi gelmedi bana da ve bu durum beni rahatsız etti” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Salgın sürecine yönelik yorucu ifadesini belirten idareci İ3 “Oldukça uzun ve sıkıcı sürdü bu süreç. Özellikle pandeminin başında daha çok gönüllülük esasına dayalı yani yerelde planlanan okul okul planlanan çalışmalar sürdüröldü. Bu da daha çok az önce de bahsettiğim gibi iletişim noktasında velilerimizle iletişimi koparmamaya çalıştık yoksa öğrenme anlamında çok fazla ilerleme sağlayamadık. Yorucu oldu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Salgın sürecine yönelik belirsizlik ifadesini belirten idareci İ3 “Geleceğe dair hiçbir önsevide bulunamıyorsunuz işte öğretmenler okullar sizce ne zaman açılır veliler okullar ne zaman açılır özellikle pandeminin başında bu cevapları veremiyorsunuz

ilerleyen dönemlerde farklı oldu tabi açıldı kapandı okuldaki vakalardan dolayı geçici kapanmalar oldu bunlar hepsi oldu çok yoğun ve sıkıntılı bir süreç oldu bizim önceliğimiz eğitimden önce hep sağlık oldu sağlık bakanlığının da pandemiyle alakalı sunduğu yönetmelik ve yönergelere dikkat etmeye çalıştık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.2.4. İdarecilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “eğitim öğretim ve idari faaliyetlerinizi uzaktan eğitim sürecindeki ve şu anki yüz yüze eğitim ile kıyaslayabilir misiniz?” sorusuna dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.14: İdarecilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik uzaktan eğitimi eğitim olarak görmeme ifadesini belirten idarecilerden İ1 “Uzaktan eğitim öğrenci ile daha az irtibat kurulduğu öğrencinin kapandığı iletişim kurulamayan bir ortam. Ama farklı bir deneyim. Eğitim gibi değil.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “Kıyaslayamam şu anlamda çünkü yaptığımız şeyler çok farklı uzaktan eğitim sadece bir takip açısından veliye bir danışmanlık rehberlik şeklinde. Bizim de öğretmenlere sunacağımız imkanlarımız sadece onların özlük işlerin halletmek onlara rehberliğimiz oluyor yoksa uzaktan eğitimde gerçek anlamda bir eğitim öğretim sürecinden bahsetmek doğru olmaz.” İfadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. İ4 ise “Uzaktan eğitimi ben eğitim olarak görmüyorum karşılaştırma da mümkün değil. İdari faaliyetler

açısından da öğretmen ve öğrencinin olmadığı bir ortam yönetim açısından daha kolay olabilir ama eğitim ortamı da olmuyor yani.” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik uzaktan eğitimi eğitim olarak görmeme ifadesini belirten idarecilerden İ1 “*Uzaktan eğitim öğrenci ile daha az irtibat kurulduğu öğrencinin kapandığı iletişim kurulamayan bir ortam. Ama farklı bir deneyim. Yüz yüze eğitim bizim öğrencilerimiz için çok daha avantajlı kalıyor. Verim almak daha mümkün.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ2 ise “*Yüz yüze eğitim her yerde önemli ama özel eğitimde daha da önemli Uzaktan eğitime göre yüz yüze eğitim bunları artı olarak önümüze koyuyor*” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

3.2.5. İdarecilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri

Otizmlili çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “*Salgın döneminde okulların açılmasıyla ilgili ne düşünüyorsunuz?*” sorusuna dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.15: İdarecilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri

Salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmeye yönelik doğru bulma ifadesini belirten idarecilerden İ1 “*Evde bulunmanın da riskleri var psikolojik sağlık açısından öğrencilerimizin bedensel olarak da sağlığını sıkıntıya sokuyordu bakanlık da buna uygun olarak yüz yüze eğitime geçildi bence de doğrudu.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “*Tüm toplumda olduğu gibi bizde de bir tereddüt vardı. Tamam eğitim önemli zaten işimiz bu özel çocuklar da bizim için çok önemli ama sağlığın telafisi çok zor hatta bazen imkânsız. Yüz yüze eğitime direk geçilmedi yarı zamanlı geçildi ama tamamen yüz yüze eğitime geçeceğiz mesajları verilmeye başlanınca biz de tereddüt ettik kaygılandık hem çocukların sağlığı hem personelin hem*

kendi sağlığımız açısından ama ilgili bakanlıklar bununla ilgili çalışmaları ve prensipleri belirlediler. Bizim açımızdan bir mutluluktan ama sağlık açısından hep bir acaba idi.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. İ4 ise “Öğrenciler açısından sevindim. Ailelerin tedirginliği var onlar için endişeleniyorsun onları ikna etmeye alışyorsun gerekli önlemleri aldığına dair. Çocukların bizden kaynaklı bir hastalık kapmayacaklarına ikna etmek durumunda kaldık. Kendi açımdan hiç korkmadım. Velileri engelleme açısından sorun yaşadık bazı velilerimiz çocuklarla gelmek istiyordu bunu engellemekte zorlandık. Çocuklardan hiçbir endişem olmadı zaten maske de hep vardı tedbirleri aldık korku da yaşamadık. Öğretmenlerimiz de memnun oldu.” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmeye yönelik doğru bulmama ifadesini belirten idareci İ2 *“Aslında açılmasını çok mantıklı bulmadık. Aılmamanın daha büyük etkileri olacağını düşünerek açıldı ama açıldı kapandı açıldı kapandı başka sorunlara yol açtı devam süreci yaşayamadık çocuklar devam etmediler içimizde pozitif vakalar çıktı öğrencilerimizin aileleri hastalandı yine de çok verimli bir çalışma olmadı.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmeye yönelik sağlık açısından tereddüt ifadesini belirten idareci İ3 *“Yüz yüze eğitime direk geçilmedi yarı zamanlı geçildi ama tamamen yüz yüze eğitime geçeceğiz mesajları verilmeye başlanınca biz de tereddüt ettik kaygılandık hem çocukların sağlığı hem personelin hem kendi sağlığımız açısından ama ilgili bakanlıklar bununla ilgili çalışmaları ve prensipleri belirlediler. Bizim açımızdan bir mutluluktan ama sağlık açısından hep bir acaba idi.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.2.6. İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler hakkındaki görüşleri

Otizimli ocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan *“Uzaktan eğitim sürecinde size velilere ve öğretmenlere sizce nasıl destekler sunulmalıydı?”* sorusuna dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.16: İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler hakkındaki görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetlere yönelik dijital içerik ifadesini belirten idarecilerden İ1 “Aslında yapılacak şeyler veli ve öğretmenlerimizin ilgisiyle olacak şeyler. Bakanlığımız gerekli şeyleri açıkladı zaten. Öğretmenlerimize de gerekli duyurular yapıldı. Dijital içerikler daha aktif kullanılabilir ve geliştirilebilirdi.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 ise “Yaşanılan eğitim kayıplarını telafi etmek pek mümkün olmayacaktır diye düşünüyorum. Yine de materyal ve dijital içerik destekleri geliştirilebilirdi.” ifadesi ile görüşünü belirtmiştir.

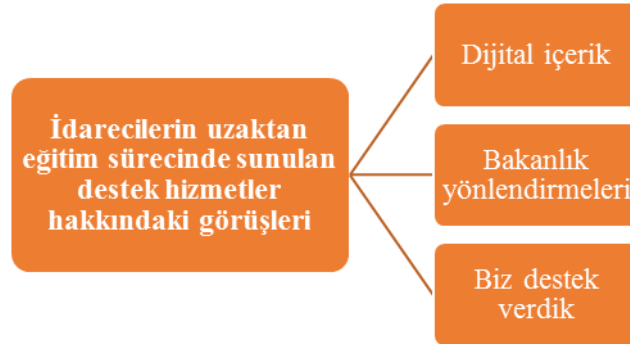
Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetlere yönelik materyal ifadesini belirten idarecilerden İ2 “Belki ilk defa yaşanan bir süreç ama bir altyapı, materyal uzaktan eğitim sürecini destekleyecek ekipmanlar okullarda öğrencilere hazır bulunması bu sürece böyle girseydik belki daha verimli olurdu. Ama tabi böyle bir şey ilk kez yaşanıyor. Hazırlıklı olmak çok zor.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

İ3 ise “Bu zor bir soru çünkü uzaktan eğitim bir öğretim yöntemi bir seçenek değil özel eğitim için. Dolayısıyla bu nasıl daha geliştirilebilir nasıl önlem alınabilir bu noktada özel eğitim bireyleri daha dezavantajlı olacaktır. Yaşanılan eğitim kayıplarını telafi etmek pek mümkün olmayacaktır diye düşünüyorum. Yine de materyal ve dijital içerik destekleri geliştirilebilirdi.” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetlere yönelik teknolojik destek ifadesini belirten idareci İ4 “Teknolojik alt yapı sağlandıktan sonra neler olmalıydı kısmını bilmiyorum iki taraf da erişime sahip olursa daha fazla neye gerek olacağını bilemiyorum. Hizmet içi eğitimler de uzaktan olacağı için çok verimli olmayacak öğretmenlerimiz hazırlıksız yakalandı. Temas olmadan yapılacak bir eğitim bizim için çok yabancı olan bir alan.” ifadesi ile görüşünü belirtmiştir.

3.2.7. İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde size velilere ve öğretmenlere ne tür destek sunuldu?” sorusuna dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.17: İdarecilerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik dijital içerik ifadesini belirten idarecilerden İ1 “EBA üzerinden çeşitli programlar geliştirildi ve öğrencilerle paylaşıldı” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “Bakanlığımız tarafından çeşitli dijital içerikler TV programları hazırlandı. Genel bir kitleye hitap etmemesi gerekiyordu o yüzden biz TV programlarından maksimum bir fayda sağlayamadık. Bireysel hazırlanması gerekiyordu ama her öğrenciye uygun bireysel program hazırlamak çok zordu. Dijital içerikler hem veliler hem öğretmenler için hazırlandı. Program hazırlandı. Bu tarz kolaylıklar sağlandı. Öğretmenlerin özlük haklarında

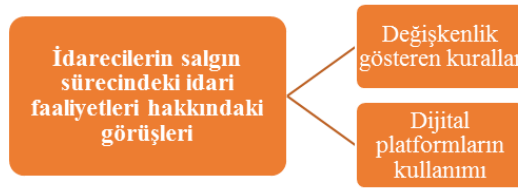
kayıplar yaşanmaması için çeşitli çalışmalar yapıldı bunlar olumlu çalışmalardı.” İfadesiyle görüşünü belirtmiştir. İ4 ise *“Tablet kampanyası vardı sanki. EBA sayılabilir.”* ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik bakanlık yönlendirmeleri ifadesini belirten idareci İ1 *“Bakanlık sürekli direktiflerini verdi biz de öğretmenlerimizle paylaştık.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik biz destek verdik ifadesini belirten idareci İ2 *“Şöyle yani dıştan bir destek olduğunu bilmiyorum ama biz sürekli öğretmen ve velilerimizle iletişim halindeydik hatta sürekli velilerimize sürekli ev ziyareti yapıp onlara destek olmak istedik eksiklikleri boşluğa düştükleri konuda onlara destek olmak istedik hem maddi hem manevi destek verdik.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.2.8. İdarecilerin salgın sürecindeki idari faaliyetleri hakkındaki görüşleri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan *“Salgın sürecinde yapılan değişiklikleri anlama açıklama yönetme ve denetleme bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?”* sorusuna dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.18: İdarecilerin salgın sürecindeki idari faaliyetleri hakkındaki görüşleri

Salgın sürecindeki idari faaliyetlere yönelik değişkenlik gösteren kurallar ifadesini belirten idarecilerden İ2 *“Bu süreç biraz da herkesin kendi yorumuna göre yaşandı aslında ortak eşgüdümden ziyade. Her kurum ve birey arasında farklılıklar var. Bu*

konuda da zaten bağlayıcı katı bir kural yoktu herkes bu süreci nasıl en az zararlı atlatırsa destek olundu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 “Gerek sağlık bakanlığının bilim kurulu tedbirleri MEB tedbirleri sürekli değişkenlik gösterdi biz de hızlı bir şekilde ayak uydurmaya çalıştık. Bu süreçte uzaktan çalışma dönüşümlü çalışma gibi yeni çalışma metotları geliştirildi. Akşam saat 10 12’de genelge resmi yazı takip eder olduk o kadar hızlı değişiklikler oluyordu. Cuma günü okula gittiğinde pazartesi okulun açık olup olmayacağını bilmiyor durumda oluyorduk” ifadesi ile görüşünü belirtmiştir. İ4 ise “Öğretmenlerimize bunları aktarmada bir sıkıntı yok ama bunların gerekliliğini açıklamakta çok zorlandık. Önce kendin inanacaksın ki karşı tarafa da inandırarsın. Çoğuna biz de inanmakta ve mantığımıza oturtmakta çok zorlandık. Durumlar sürekli değişkenlik gösteriyordu.” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecindeki idari faaliyetlere yönelik dijital platformların kullanımı ifadesini belirten idarecilerden İ1 “*E tabi Zoom üzerinden toplantılar gerçekleştirildi. Whatsapp üzerinden öğretmenlerimiz görüntülü olarak görüştü öğretmenlerimiz. Öğretmenlerimize bakanlıktan gelen bilgiler sunuldu ve ona göre hareket edilmeye çalışıldı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ3 ise “*Zoom gibi bir programı duymamışken en sık kullandığımız uygulama haline geldi hızlı değişti ve hızlı adapte olmaya çalıştık her şeye.*” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

3.2.9. İdarecilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim adına beklentileri

Otizimli çocukların bulunduğu ilkokulda salgın sürecinde idarecilik görevi yapan idarecilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “İlerleyen süreçte hastalık tekrar atak yapar ve yine uzaktan eğitim şeklinde devam etme kararı alınırsa kimlerden neler beklersiniz?” sorusuna dört katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.19: İdarecilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim adına beklentileri

Sürecin tekrarı durumunda beklentilere yönelik dijital içerik ifadesini belirten idarecilerden İ1 “Anlık olarak tepki vereceğiz bir tecrübe kazandık artık daha atak davranabileceğiz. Ne yapacağımızı artık biliyoruz. O konuda da sorun beklemiyorum. Sosyal medyada değişik ortamlar oluşturulabilir uzman kişiler tarafından oluşturulan içeriklere uygun olarak eğitim öğretime devam edilebilir.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. İ4 ise “Onun dışında çocukların bireysel ihtiyaçlarına yönelik dijital platformlar oluşturulmalı.” ifadesiyle görüşünü belirtmiştir.

Sürecin tekrarı durumunda beklentilere yönelik materyal ifadesini belirten idareci İ2 “Belki bu ilk yaşadığımız süreç ama bundan sonrası için uzaktan eğitim konusunda öğretmenlerin öğrencilerin eğitime alınması hazırlıklı olunması önemli olabilir. Bunlara yönelik materyal hazırlanması süreci daha iyi yönetmek adına faydalı olabilir.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Sürecin tekrarı durumunda beklentilere yönelik açıklayıcı kılavuz ifadesini belirten idareci İ3 “Umarım sağlık nedeniyle böyle bir sürece tekrar devam etmeyiz. Ama benzer bir süreci tekrar yaşayacak olursak neler yapılabilirdi öncelikle hazırlıklarımızı çok daha erkenden yapılması gerekiyor. Örneğin MEB’in salgın döneminde eğitim öğretimin nasıl yürütüleceğini bu aşamada kimin nasıl hareket edeceğine dair açıklayıcı bir kılavuz hazırlaması gerekiyor. Genelde bize salgın sırasında gelen tek sayfalık yazılar ve izah gerektiren yazılar olarak geldi. Her yazıdan sonra yönetici gruplarında hep açıklamalar aradık ve yeni sorular hep oluştu. Hangi

programını nasıl uygulayacağız daha erken zamanda bunların bize ulaşması gerekiyor.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.3. Velilerden Elde Edilen Bulgular

Bu bölümde Karabük ilindeki MEB’e bağlı resmi özel eğitim uygulama okullarının birinci kademelerinde öğrenci olarak bulunan çocuğa sahip ebeveynler ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Elde edilen bulgular on tema içerisinde incelenmiştir. Araştırmanın bulgularını oluşturan temalar şu şekildedir:

1. Velilerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri,
2. Velilerin salgın sürecini çocuğa açıklamaya yönelik görüşleri,
3. Velilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik görüşleri,
4. Velilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri,
5. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklardaki değişiklikler hakkında gözlem ve görüşleri,
6. Velilerin yüz yüze eğitime ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri,
7. Velilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmekle ilgili görüşleri,
8. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri,
9. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri,
10. Velilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentileri.

3.3.1. Velilerin salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri

Otizimli ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “*Salgın ve uzaktan eğitim öncesinde çocuğunuzun eğitiminden söz edebilir misiniz?*” ve “*Salgın öncesi çocuğunuzla etkileşiminizi nasıl değerlendiriyorsunuz?*” sorularına 10 katılımcının salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.20: Velilerin salgın öncesi döneme ilişkin görüşleri

Şekil incelendiğinde öğrenci velileri kendilerine yöneltilen sorulara dokuz veli yüz yüze eğitimden memnun olduğunu, sekiz veli öğrencilerin bu süreçte rutin oluşturdukları, altı veli etkili iletişimlerinin olduğu, dört veli okul ve öğretmenlerin pozitif etkilerinin olduğu, üç veli keyifli vakit geçirdikleri, iki veli etkileşimin yüksek olduğu, bir veli iş birliği içinde çalıştıkları ve son olarak bir veli ev ortamında uyumlu davranışlar sözcükleri kullanarak yanıtlarını vermişlerdir.

Salgın öncesi dönemdeki yüz yüze devam eden eğitim sürecinden memnun olduğunu belirten velilerden V8 “*Belki de en verimli dönemimizdi. Öğretmenimiz çok deneyimliydi. Biz çok tatmindik bu süreç adına.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V10 “*Okulda öğretmenlerimizle çok güzel eğitim yapıyorduk. Öğretmenlerimiz birebir ilgilendiği için iyiydi. Çok verimliydi. Sözlerini de dinliyordu. Düzenli devam ediyorduk her gün de okula.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

V7 “Okula geliyordu her zamanki gibi. Çok verimliydi ve çok güzel ilerliyordu. Öğretmenimizden de çok memnunduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 ise “Güzeldi. Yüz yüzeydi. Sağ olsun öğretmenlerimiz çok ilgilendi. Birinci sınıftaydı kızım. Çok gelişme oldu o zamanlar. Okula alıştı ve davranışları olumlu yönde değişti.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemde çocuklarının rutin oluşturduğunu belirten velilerden V6 “*. Servis, okul, kahvaltı, eğitim, öğretmenleri, arkadaşları her şeyimiz düzenliydi.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V9 “*Tam alışmaya başlamıştı. Kapandı okullar. Düzeni oluşuyordu. Okula da alışmıştı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise “*İyiydi. En azından okula geliyordu. Özel ders alıyorduk evde de. Düzenli bir şekilde ilerliyordu. Rutini oluşmuştu.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Salgın öncesi dönemde çocuklarıyla etkili iletişim kurabildiğini belirten velilerden V2 “*Etkileşimimiz çok iyiydi. Birlikte güzel vakit geçiriyorduk.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise “*Aramız çok iyiydi. Ben onu bol bol gezdirirdim hep. İletişim kurabilmeye başlamıştık. Çok vakit geçiremesek de geçirdiğimiz vakitten keyif alıyordu çocuk.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Salgın öncesi dönemdeki çocuklarıyla olan etkileşimlerine okul ve öğretmen etkisinden bahseden velilerden V7 “*Tanıyı aldıktan hemen sonra etkileşimimiz düştü ama okulla beraber öğretmenlerimizin de yönlendirmesiyle çocuğumuzu tanımış olduk. Otizmi tanıdık, çocuğumuza nasıl yaklaşacağımızı öğrenmiş olduk.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V8 ise “*Ben çocuğumla salgın öncesinde ilk zamanlar hayal bile kuramıyordum çoğu şey adına. Ama alanında uzman bir öğretmen ile iş birliği ile çalıştığımız için tuvalet eğitimini bile başardık. Öğretmenimizin de yönlendirmeleriyle uyarlamalar yaptım. Becerileri eve de genellemesini sağladım*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Salgın öncesi dönemde çocuklarıyla keyifli vakit geçirdiklerini belirten velilerden V5 “*İletişim kurabilmeye başlamıştık. Çok vakit geçiremesek de geçirdiğimiz vakitten keyif alıyordu çocuk.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V9 ise “*Ben çalışıyordum. Ablası ilgileniyordu o süreçte çoğunlukla. Oyunlar oynuyorlardı. Keyifli vakit geçiriyorlardı.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

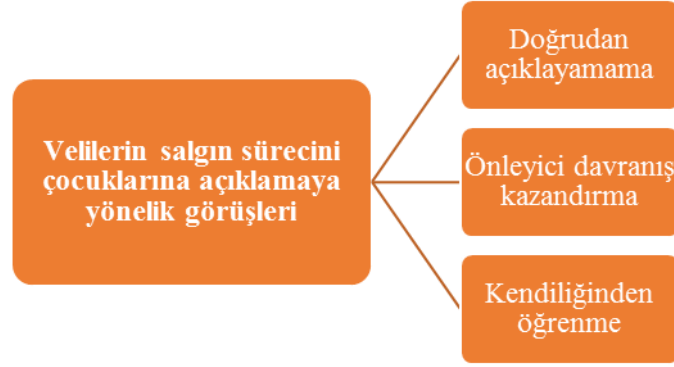
Salgın öncesi dönemdeki eğitim öğretim faaliyetlerinde yüksek etkileşim olduğunu ifade eden velilerden V8 “*Örgün eğitim yaparken yüz yüze eğitimdi. Çocuğun her türlü tepkileri ve algısı öğretmen tarafından fark ediliyordu. Ben de bizzat yanında duruyordum. Öğretmenimizle sürekli iş birliği içerisinde çok güzel çalıştık. Etkileşimimiz çok güzeldi.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Yine V10 da “*Okulda öğretmenlerimizle çok güzel eğitim yapıyorduk. Öğretmenlerimiz birebir ilgilendiği için iyiydi. Çok verimliydi. Sözlerini de dinliyordu. Düzenli devam ediyorduk her gün de okula. Etkileşim çok fazlaydı.*” ifadesini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Salgın öncesi dönemde öğretmenlerle iş birliği içinde çalıştıklarını ifade eden veli V8 “*Çocuğun her türlü tepkileri ve algısı öğretmen tarafından fark ediliyordu. Ben de bizzat yanında duruyordum. Öğretmenimizle sürekli iş birliği içerisinde çok güzel çalıştık. Etkileşimimiz çok güzeldi.*” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Aynı zamanda salgın öncesinde çocuğu ile etkileşimine yönelik olarak da yine V8 “*Ama alanında uzman bir öğretmen ile iş birliği ile çalıştığımız için tuvalet eğitimini bile başardık. Öğretmenimizin de yönlendirmeleriyle uyarlamalar yaptım. Becerileri eve de genellemesini sağladım.*” ifadesini kullanarak görüşünü ifade etmiştir.

Salgın sürecinde çocuğu ile etkileşimi konusunda çocuğun ev ortamında uyumlu davranışlarının olduğunu belirten veli V2 “*Bana çok bağırtıyordu. Öğretmenlerine yapmıyordu. Ama yine de daha uyumluydu evde. Daha sakindi ve söz dinliyordu.*” ifadesini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

3.3.2. Velilerin salgın sürecini çocuklarına açıklamaya yönelik görüşleri

Otizmlili ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “*Salgın sürecini çocuğunuza nasıl açıkladınız?*” sorusuna 10 katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.21: Velilerin salgın sürecini çocuklarına açıklamaya yönelik görüşleri

Şema incelendiğinde öğrenci velileri kendilerine yöneltilen sorulara dokuz veli doğrudan açıklayamama, sekiz veli önleyici davranış kazandırma, bir veli ise kendiliğinden öğrenme sözcüklerini kullanarak cevaplarını vermişlerdir.

Salgın sürecini çocuklarına doğrudan açıklayamadığını belirten velilerden V2 “Anlayamadığı için çok da bir açıklama yapamadım. Denedim ama çok da anlamadı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 “Açıklamaya çalıştık ama anlamadığı için çok zorlandık tabii ki. Onun dışında hijyen önlemlerine ekstra dikkat ettik.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V8 “Basit düzeyde yönerge dışında diğer şeyleri algılayamıyor. O yüzden açıklayamadık. Kalabalık ortamlara sokmadık. Özel eğitime ara verdik.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V9 ise “Açıklamaya çalıştık anlamadı ama ekstra el yıkama ve maske takma alışkanlığı edindirmeye çalıştık.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecini çocuklarına açıklamaya yönelik soruya önleyici tedbirler alma ifadesini kullanan velilerden V1 “El yıkama konusunda biraz uğraştık. Maske takmıyordu. İlk zamanlarda atıyordu sürekli. Birini atıyordu diğerini takıyorduk. Bu şekilde uğraşarak zamanla kazandı maske takma davranışını.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. V2 “El yıkamayı sıklaştırdık. Kendi temizliğini kendisi yapıyor artık. Maske takmayı da öğrendi.” ifadesini kullanarak görüşünü ifade etmiştir. V4 “Onun dışında hijyen önlemlerine ekstra dikkat ettik. Özellikle çok fazla elini yıkamaya alıştı. Fısfıs

kolonya gördüğünde hemen elini uzatır. Düzenli maske de taktı.” şeklinde görüşünü belli etmiştir. V5 ise “Anlamadı zaten.

Virüs var, maske takmak gerekli falan bunları hiç anlayamadı. Ama bir şekilde öğrettik maske takmayı. Güzel bir şekilde kazandı. El temizliğine çok alışmıştı bu süreçte. Ellerini iyi yıkamıyordu önceden. Bu süreçte bunu öğrendi.” ifadesini kullanarak görüşünü ifade etmiştir.

Salgın sürecini çocuklarına açıklamadan kendiliğinden öğrendiğini belirten veli V3 *“Ecrin bilmiyorum nasıl oldu sanırım televizyondan videolardan falan ama hiçbir şey anlatmadık. Ecrin dünyada virüs var dünyada virüs var virüs çok tehlikeli anne diyordu. Bunu algılamasına çok mutlu olmuştum. Maske kullanan bir insan değildim çünkü nefes alamıyordum hiç de sevmem ama dışarı çıkınca “anne maskemizi takalım” diye Ecrin bana diyordu çok şeydi yani okula giderken hemen benden önce maskeyi takardı ona çok şey oldu adapte oldu. Bir de son zamanlarda çok şey oldu biliyor musun ben onu ondan çok zor çıkarttım(maskeyi) maskeler çıkmaya başlayınca anne virüs bitti mi diye sormaya başladı hatta bir ara virüsün resimlerini yapmaya başladı.” ifadesini kullanarak görüşünü belirtmiştir.*

3.3.3. Velilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik görüşleri

Otizimli ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan *“Uzaktan eğitim sürecinde çocuğunuzun okulda geçirmesi gereken zamanları evde nasıl değerlendirdiğini düşünüyorsunuz?”* ve *“Başlangıcından itibaren uzaktan eğitim siz ve çocuğunuz için nasıl ilerlerdi?”* sorularına on katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.22: Velilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerle aktif iletişim ve ödevlendirme ifadelerini belirten velilerden V1 “İlk zamanlar zaten direkt okul kapandı. Eğitim tamamen kesildi. Ama yine de öğretmenlerimizle görüşüyorduk. Ödev falan gönderiyorlardı. İletişimdeydik diyebilirim. Özellikle eşim çocuğumuzla ilgili bir şeye canı sıkıldığında ya da sıkıntılı bir hareketini gördüğünde telefon ediyordu. Öğretmenler genelde ilk zaman için bilgilendirme yaptılar.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

V2 “Öğretmenlerimizle de bilgilendirme ve etkinlik gönderme şeklinde ders yaptık. Kontrol ediyorlardı biz yaptıkça.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V7 “Başlarda telefonda kameradan öğretmenini görmek ilgisini çekti. Sonralarda sıkıldı hiç durmamaya başladı. Öğretmenlerimiz eve kitaplar ve materyaller getirdi. Onların üzerinden etkinlikleri yaptırarak. Öğretim de yaptık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise “Öğretmenlerimizin etkinliklerinin videolarını çekip onlara gönderdik. Eşim, kızım, ben hepimiz bu sürece elimizden geldiğince dahil olduk. Evde çocuğumuzun eğitimi için ne yapabileceksek öğretmenlerimizden fikir aldık ve bu konuda bütün aile çabaladık.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde süreci verimsiz olarak ifade eden velilerden V5 “*Öğretmen olmayınca verimli geçmedi tabii. İzin oldukça dışarı çıkmaya çalıştık. Öğretmenlerin verdiği etkinlikleri yaptık ama verimli olmadı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 “*Çok dolu dolu geçiremedik tabii. Okuldaki düzen gibi olmadı. Öğretmenlerimizden aldığımız etkinliklerle el yıkama, diş fırçalama gibi onları uyguladık ama çok sıkıldı. Okul düzeni gibi olmadı. Her şeyimiz değişti. Uyku düzeni, yemek düzeni hepsi etkilendi. Verimsizdi diyebilirim.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V9 “*Çok sıkıcı geçti. Verimli değildi. Hep tabletle, telefonla geçti. Konuşamıyor zaten. Tableti alınca da tutamıyorum çok hareketli*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V3 ise “*Öğretmeni yanında olmadığından belki yapmak istemedi çok zorlandı, bir dönem alıştı gibi oldu sonra da kısıtlamalar kalktı. Özel eğitime biz o esnada devam ediyorduk gidiyorduk orda hiç kapanma süreci olmadı. Orda verimliydi. Yan yana verimli oluyor da uzaktan zorlayınca olmuyor. Ev ortamında yatmak istiyor hadi kapatalım mı bitsin mi diyordu.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik sıkılgan ve isteksiz davranışlar ifadelerini kullanan velilerden V2 “*Kapanmalar çok zordu. Okula gitmeyince çok sıkıldı. Derslere girmek de istemiyordu.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V9 “*Çok sıkıcı geçti. Verimli değildi. Hep tabletle, telefonla geçti. Konuşamıyor zaten. Tableti alınca da tutamıyorum çok hareketli. Ders yapmak istemiyordu. Oyun istiyordu.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V10 ise “*Evde zorlandık okula alışmıştı. Evde çok bunaldı. Hasta olduğunda falan gelmek istiyor ama salgın olduğu için gönderemediğimde bunaldı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik zorlanma ifadesini kullanan velilerden V3 “Başından başladık hocamızla fakat ilk başta Ecrin hiç yapmak istemedi. Şarkı dinleterek başlatıldı ama sonrasında yanıt vermiyordu. Çok sıkıldığı zaman hemen ağlıyordu. Kızım bana karşı biraz dediğini yaptıran bir tutumu var. Bana nazları geçiyor. Ben de kıyamıyorum, zorlayamıyorum öyle olunca yani. O yüzden yapmak istemiyorum dediği zaman kalıyorduk yani. Devam edemedi yani.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 “Uzaktan eğitimde çocuğum zaten hiçbir zaman katılmak istemedi. Yapamıyorduk. Çok zorlandık. Ara ara denedi öğretmenler ama hiçbirinde ekranda durmak istemedi. En son ödevlendirme ve video atma şeklinde çare bulduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 ise “Telefonu fotoğraf çekilmek için ya da video izlemek için kullanacağız sanıyordu. Adapte olamadı. Çok zorlandık bu süreçte.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik problem davranışların ortaya çıkması ifadesini kullanan velilerden V6 “Evde sosyalleşemedi. Okulda en azından iletişim kuruyordu. Evde problem davranışları ortaya çıktı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 ise “Çok sıkıntılı geçti. Çok hırçınlaştı ve hareketleri çok değişti. Yani bıraktığı hareketleri bile yeniden hatırladı. Tekrardan göstermeye başladı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik verimli bulunduğu ve aktif katılım sağladığı ifadesini kullanan velilerden V7 “Okuldan kitapları ve materyalleri verdiler bize. Sürekli çalışmaya çalıştık. Görseli fazla olan kitaplardı. İlgisini çekti çok hoşuna gitti.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V8 “Online eğitim zamanlarımız vardı. Öğretmenlerimiz hem evde kullanabileceğimiz materyaller hazırlayıp eve getirdi. Hem de kendisi kamera karşısında görselleri çocuğa göre büyütterek uyarlayarak ders yaptı. Yönerge takip çalıştılar. Ekranla olan teması online eğitim sürecinde daha da arttı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V9 ise “Öğretmenlerimizin ödevlerini yaptık. Fotoğraflarını ve videolarını gönderdik.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik mümkün olduğunca dışarı çıkma ifadesini kullanan velilerden V1 “Evde çok hırçın oluyordu. Ben de sık sık dışarı çıkartıyordum. Gezdiriyordum. Sosyalleşsin biraz hava alsın diye. Üç vardiya çalışan biriyim.

Gece vardiyalarında işten eve geldiğimde sabah 9 civarı gibi kendim biraz dinleniyordum sonra Talha'yı çıkartıyordum sürekli gezdiriyordum. Dışarıya çıkmayınca unutup Talha. Nasıl davranacağını da unutuyordu.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 *“Yani dışarı falan çıktı bisiklete bindi. Kapanmalar çok zordu. Okula gitmeyince çok sıkıldı. İzin verilen saatlerde hep çıktık”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise *“Öğretmen olmayınca verimli geçmedi tabi. İzin oldukça dışarı çıkmaya çalıştık.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik rehberlik ve yönlendirilme ihtiyacı ifadesini kullanan velilerden V1 *“Özellikle eşim çocuğumuzla ilgili bir şeye canı sıkıldığında ya da sıkıntılı bir hareketini gördüğünde telefon ediyordu. Öğretmenler genelde ilk zaman için bilgilendirme yaptılar.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise *“Eşim, kızım, ben hepimiz bu sürece elimizden geldiğince dahil olduk. Evde çocuğumuzun eğitimi için ne yapabileceğimize öğretmenlerimizden fikir aldık ve bu konuda bütün aile çabaladık”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik günlük yaşam becerilerinde olumlu kazanımlar ifadesini kullanan velilerden V2 *“El becerileri gelişti. Pasta falan yaptığım zaman beraber yaptık. Bulaşık yıkamayı öğrettim. Çok seviyor.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 ise *“Öğretmenlerimizden aldığımız etkinliklerle el yıkama, diş fırçalama gibi onları uyguladık.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik sürecin sağladığı avantajlar ifadesini kullanan velilerden V5 *“Emir'i sürekli gezdirmeye çalıştım çıkabileceğimiz saatlerde. Enerjisini atması adına iyi oluyordu. Pandemi öncesi parklar çok kalabalıktı. Pandemiye rahat ettik bu açıdan.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V10 ise *“Ama iyi şeyler de oldu. Emirhan bezi bıraktı. Kendi başına. Hiç tuvalet eğitimi vermedim kendi kendine bezi bıraktı.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik sürece dahil olma ifadesini kullanan veli V5 *“Öğretmenlerimizin etkinliklerinin videolarını çekip onlara gönderdik. Eşim, kızım, ben hepimiz bu sürece elimizden geldiğince dahil olduk.”*

Evde çocuğumuzun eğitimi için ne yapabileceğimize öğretmenlerimizden fikir aldık ve bu konuda bütün aile çabaladık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik özel öğretmen desteği sağlama ifadesini kullanan veli V2 *“İlk zaman devam edemedik yasaklardan falan. Öğretmenlerle canlı bağlantı kurduk. O şekilde yaptık. Ben bir de üniversite mezunu bir bayanla anlaştık. Eve gelip çocuklara ders verdi. Etkinlikler yaptılar.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.3.4. Velilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri

Otizimli ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan *“Uzaktan eğitim süreci sizi nasıl etkiledi?”* ve *“Salgın başladığında ve uzaktan eğitime geçildiğinde neler düşündünüz ve nasıl hissettiniz?”* sorularına on katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.23: Velilerin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik zorlanma ifadelerini belirten velilerden V3 “Çok verimli olmayacağını düşündüm. Düşündüğüm gibi de oldu. Öğrenciyi sıkıldığını düşünüyorum daha çok uzaktan eğitimin. İnanır mısınız o EBA’ya girmeye çalışmalar, kesintiler falan oluyor. Yani resmen çocuk için stres kaynağı oluyor. Öğretmenler de aynı düşüncede bence. Çok zorlandık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 “Onun dışında sadece Whatsapp kullanabildik derslerde. EBA’yı kullanamadık biz hiç. Zordu. Çok zorlandık biz.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 “Okulların bir süre açılmayacağını tahmin etmişim. Bu sürecin normal bir süreç olmadığını biliyordum. Çok zorlandık ama.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V3 “Ben çok zorlandım. Diğer kızımdan dolayı da çok zorlandım. Ecrinden dolayı da çok zorlandım. Diğer kızım da o esnada okul değiştirmişti ve öğretmeni de tanımıyordu. O da aşırı zorlandı. Aynı şekilde Ecrin de yeni sisteme ayak uyduramadı. Yapamadık yani. Hadi kızım, hadi kızım derken gün bitiyordu. Ve saatleri de çakışabiliyordu. Özellikle o zamanlarda aşırı zorlandım.” ifadesini kullanarak görüşünü belirtti. V7 ise “Beni yıprattı. Bir tane daha çocuğum var. O bilgisayardan eğitime katıldı. Otizmli çocuğum sürekli müdahale ediyor rahatsız ediyor. Çok zorlandım bu süreçte bu yönden. Gürültü yaptı hep falan.” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik yıpratıcılık ifadelerini belirten velilerden V1 “*Katılmak istemiyordu derslere. Bu konuda çok zorlandık. Hırçınlaşmıştı ve sürekli ağlıyordu. Bu süreç bizi yordu ve yıprattı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 “*Zorlandık tabii ki. Her yönden zorlandık. Özgürlüğümüz kısıtlandı. Hiçbir yere çıkamadık. Saatli çıkıyorduk dışarıya. Kötü etkilendik ailecek. Çocuğumuz da bizden etkilenmiştir tabii ki. Hepimizi yıprattı bu süreç.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 “*Diğer çocuğum beni yormadı açıkçası. Ama bir düzen kuramadık da. Çok düzensiz bir süreçti. Çok dağıldım her anlamda yıprandım yani.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V7 ise “*Beni yıprattı. Bir tane daha çocuğum var. O bilgisayardan eğitime katıldı. Otizmli çocuğum sürekli müdahale ediyor rahatsız ediyor. Çok zorlandım bu süreçte bu yönden. Gürültü yaptı hep falan.*” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik sürece aktif katılım ifadelerini belirten velilerden V7 “*Öğretmenlerimiz bize süreci ayrıntılı açıkladı. Ben sürece dahil*

olmakta çok zorlanmadım.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V8 “Kaygılanmadım açıkçası. Teknolojik aletlerle aram iyidir. Altından kalkabileceğimi düşündüm. Öğretmenimizle koordineli çalıştık sürekli. Ben de bu sürece aktif olarak dahil oldum.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 ise “Sürekli onun peşinde koşmakla geçti açıkçası. Bir taraftan telefonu tutmaya çalışıyorum. Sürekli mutfakta çamaşır makinesini izlemek istiyordu. Oyuncak sanıyor eline almaya çalışıyor. Ve öğretmenler arayınca hemen meşgule atıyor derse katılmamak için. Bazen de kayıtları siliyordu. Öğrenmiş onu da. Ben görmüyordum aradıklarını.” ifadelerini kullanarak görüşlerini ifade etmiştir.

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik sıkılma ifadelerini belirten velilerden V9 *“Genel olarak sıkıldık. Hastalıktan korktuk. Ben çok yorulduğum açıkçası.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V8 ise *“Diğer çocuğum için verimli değildi. Ama otizmlili çocuğumda kötünün iyisiydi diyebilirim tabii. Ben elimden geleni yaptım ama tabii ki yorucu oldu. Çok sıkıldım bu süreçte.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik korku ifadelerini belirten velilerden V2 *“Korktum yani. Böyle devam ederse okula da gidemeyecekler diye düşündüm korktum. Ne kadar olsa da okul kadar olmuyor ev.”* şeklinde görüşünü ifade etmiştir. V4 *“Hastalık bizi çok korkuttu. Hem çocuk için hem kendim için çok korktum. Kendim de rahatsızım. Bağışıklık sistemlerimiz çok düşük eşimle. Ben kanser atlattım. Eşim de şu an kanser. Şu an beynine sıçradı hatta. Hepimiz için çok tedirgin oldum.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V8 *“Kaygılanmadım açıkçası. Teknolojik aletlerle aram iyidir. Altından kalkabileceğimi düşündüm. Öğretmenimizle koordineli çalıştık sürekli. Hastalık için panikledim. Çocuğuma bir şey olur diye korktum.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V7 ise *“Çok korktum. Çocuklarımı kaybetmekten korktum. Ölümünden korktum. Bana bir şey olursa onlara kim bakar diye.”* ifadelerini kullanarak görüşünü ifade etmiştir.

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik öğretici rolü üstlenme ifadelerini belirten velilerden V2 *“Okul olmadığı için ben öğretmeye çalıştım sürekli. Öğretmenleri şunu şunu yaptır diyordu ben öğretiyordum. Maşallah güzel de algılıyordu yani. Ama tabii zorlandım. Bu zamana kadar bu kadar etkinlik yaptırmamıştım hiç. Nasıl yapacağımı bilemedim yani.”* ifadesini kullanarak görüşünü

bildirmiştir. V8 ise *“Kaygılanmadım açıkçası. Teknolojik aletlerle aram iyidir. Altından kalkabileceğimi düşündüm. Öğretmenimizle koordineli çalıştık sürekli. Öğretmeni ben oldum çocuğun bir nevi.”* ifadelerini kullanarak görüşünü ifade etmiştir.

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik inanış dolayısıyla kabullenme ifadelerini belirten velilerden V3 *“Ya benim hiç korkum olmadı aslında. Maske takmak da istemedim. Aşı da olmadım. Ailemizde kimse de olmadı. Aşı karşıtıyız. Bazı şeyler rabbimden olacaksa olur.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise *“Bu sürecin normal bir süreç olmadığını biliyordum. Çok zorlandık ama. Hastalıktan korkmadım açıkçası. Din görevlisi olduğum için biz hazırız her şeye. Her şey Allah’tan.”* ifadelerini kullanarak görüşünü ifade etmiştir.

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik belirsizlik ifadelerini belirten veli V5 *“Ama çocukların eğitimi açısından nasıl bir süreç olacağı konusunda belirsizlikler yaşadım.”* ifadesini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik eğitimin önemini anlama ifadelerini belirten veli V6 *“Yani eğitim çok önemliymiş, nimetmiş bunu anladık. Hep okul açılсын diye bekledik. Hastalıktan da çok korktuk.”* ifadesini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

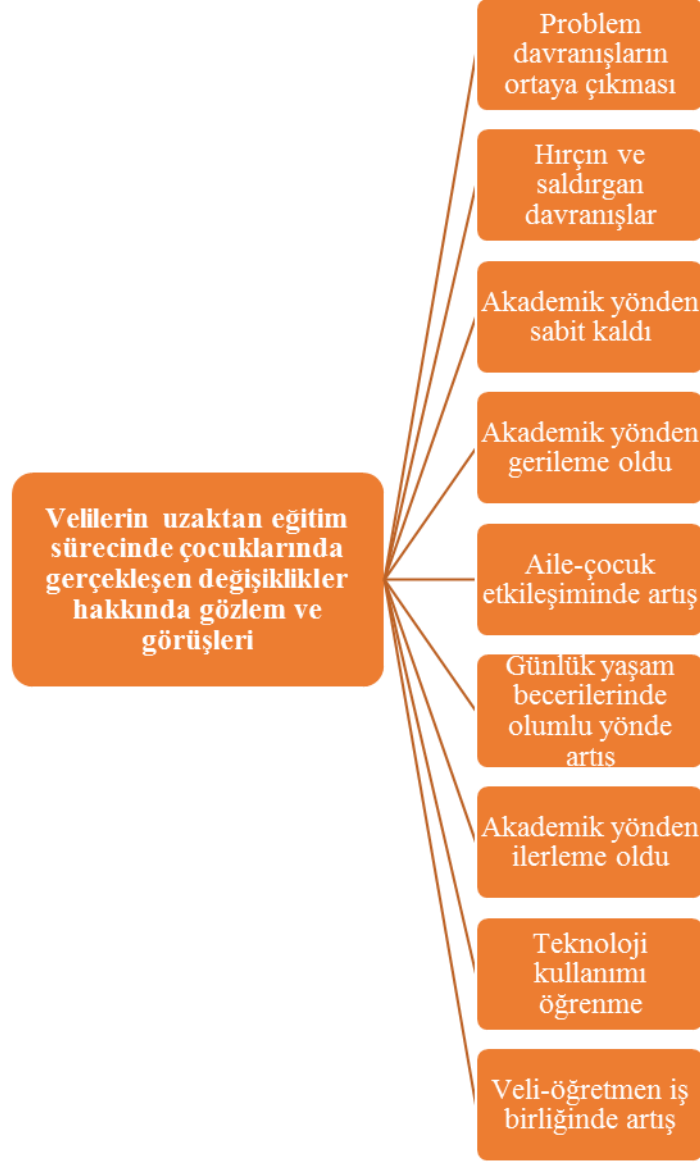
Salgın sürecine ilişkin deneyimlerine yönelik aile ilişkilerinde olumlu yönde değişim ifadelerini belirten veli V10 *“Abi kavramını Emirhan pandemide fark etti. Bizi çok gördü çünkü. Abiyi ve babayı çok gördü. Bu sefer sürekli abinin yanında oturmaya başladı. Buğra özel bir kardeşi olduğunu evde dersler sırasında tüm sınıfla paylaştı. Öğretmenleri de hiçbir şey demedi kardeşin gelirse sakın rahatsız olma kameranın sesini kapatma dediler öğretmenleri destek oldu hep bize.”* ifadesini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

3.3.5. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişiklikler hakkında gözlem ve görüşleri

Otizmlili ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan *“Uzaktan eğitim sürecinde çocuğunuzda değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz? (Yanıt “Evet” ise aşağıdaki sorular sorulacaktır.) a) Çocuğunuzda akademik yönden nasıl değişiklikler oldu? Örnek*

verir misiniz? b) Çocuğunuzda sosyal yönden nasıl değişiklikler oldu? Örnek verir misiniz? c) Çocuğunuzun olumlu veya olumsuz yönde nasıl değişiklikler oldu?

Örnek verir misiniz? ” sorularına on katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.24: Velilerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişiklikler hakkında gözlem ve görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik problem davranışların ortaya çıkması ifadelerini belirten velilerden V1 “Bazı unuttuğu tekrarlayan hareketleri vardı. Onları yine yapmaya başladı. Problem davranışları arttı.

Biz ilk zamanlar biraz fazla evde kaldık. Saatlerce ağlıyordu. Aynı hareketleri tekrarlıyordu. Gülme krizine giriyordu. Saatlerce güliüyordu öyle.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V3 *“Aşırı kapandı içine. Daha da sessizleşti.*

Ben ondan şeyi tableti falan daha da kısıtladım yani niye baka baka sürekli video seyretmesini istemedim o esnada daha da içine kapandı.” İfadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V9 *“Okuldayken daha sosyaldi. Evdeyken gerileme oldu. Problem davranışlar ortaya çıktı. Tuvaletini okul başlayınca öğrendi mesela.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 *“Geriledi kesinlikle. Hırçınlaştı. Hiç kimsenin sözünü dinlememeye başladı. Kimsenin gelmesini dahi istemiyordu.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 *“Bu süreç onu hırçınlaştırdı. İletişim tamamen bitti diyebilirim. Etkileşimi bile bitti insanlarla. Çok sıkıldı.”* ifadesini kullanarak görüşünü belirtti. V8 ise *“Okuldayken daha sosyaldi. Bu süreçte başkalarını görünce bağırma, tepki gösterme davranışları ortaya çıktı.”* şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik hırçınlık ve saldırgan davranışlar ifadelerini belirten velilerden V3 *“Hiçbir konuda hiçbir olumlu bir şey söyleyemem. O süreç tamamen ecrin için olumsuz geçti. Ağlama nöbetleri çok sıklaştı. Onun için iyi olmadı yani. Komşudan komşuya da gidemedik çocuk insan da görmedi. Çok hırçınlaştı”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V1 *“O zamanlar annesinin benim saçlarımı falan yoluyordu. Çok öfkeleniyordu. Bazen kendi kendine kızıyordu. Neden kızdığını anlayamıyorduk.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V10 *“Evet evde çok hırçınlaştı bize zarar verdi kendine zarar verdi. Zor zamanlarımız oldu.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 ise *“Bu süreç onu hırçınlaştırdı. İletişim tamamen bitti diyebilirim. Etkileşimi bile bitti insanlarla. Çok sıkıldı.”* ifadesini kullanarak görüşünü belirtti.

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik akademik yönden sabit kaldı ifadelerini belirten velilerden V1 *“Biraz daha sabit kaldı. Gerilemesi olmadı çok şükür derslere devam ettiğimiz için ama ilerleme de olmadı yani.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V3 *“Şöyle yani ilerlemedi de gerilemedi de kaldı öyle .”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 *“Akademik olarak geriledi diyemem ama yerinde saydı. Tamamen önceki bilgileri tekrara dayalı bir süreçti.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V8 ise *“Akademik olarak durağanlaştı.”* ifadesini kullanarak görüşünü belirtti.

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik akademik yönden gerileme oldu ifadelerini belirten velilerden V6 “*Akademik olarak geriledi. Hiçbir şey öğrenemedi neredeyse.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V9 “*Akademik olarak geriledi. Okul gibi olmadı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V7 ise “*Akademik olarak geriledi. Sadece tekrar gibi oldu bu süreç.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik aile çocuk etkileşiminde artış ifadelerini belirten velilerden V1 “*Evde çocuğumuzla etkileşimimiz çok arttı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 “*Olumlu olarak bizim için çocuğumuzla beraber etkileşimimizin artmasına fayda sağladı. Evden çıkamadık hiç sürekli beraber vakit geçirmek durumunda kaldık. Çocukla daha çok ilgilenmiş olduk. Devamlı oyunlar oynadık.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V7 ise “*Olumlu olarak eşim bizi sürekli pikniğe götürdü. Birlikte vakit geçirdik. Etkileşimimiz arttı. Konuşmasında ilerlemeler oldu bu sayede*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik günlük yaşam becerilerinde olumlu yönde artış ifadelerini belirten velilerden V1 “*Olumlu olarak mutfakta annesine biraz yardım etmeye çalıştı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 “*Olumlu olarak derslerimiz iyiydi. Ev işlerine yardım etti. Benim yaptıklarımı yaptı hep.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V7 ise “*Aynı zamanda evde yapabileceği becerileri çalıştık hep. Giyinme soyunma becerilerini edindi hep.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik akademik yönden ilerleme oldu ifadelerini belirten velilerden V2 “*Şöyle yani gerilemedik kesinlikle. Hatta ilerledik bile. Her dediklerini yaptırdım. Harfleri öğrendi. Hatta arada bir öğretmenler eve gelip nasıl yapacağımı gösteriyordu. İletişimi hiç bozmadık. İyiydi*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 “*En azından etkinlikler sayesinde günlük yaşam becerileri konusunda kazanımlar edindi.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V10 ise “*Akademik olarak ilerleme oldu. Düzenli olarak takip ettik.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik teknoloji kullanımını öğrenme ifadelerini belirten velilerden V8 “*Olumlu olarak bilgisayarla teması hiç yoktu. Ekrana dokunmayı ve teknolojik alet kullanmayı öğrendi. Bilgisayara bakmaya başladı. Tablet kullanmayı öğrendi. Oradan gelen yönergeleri temas olmamasına rağmen aldı.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise “*En azından etkinlikler sayesinde günlük yaşam becerileri konusunda kazanımlar edindi.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde çocuklarında gerçekleşen değişikliklere yönelik öğretmen veli iş birliğinde artış ifadelerini belirten veli V1 “*Öğretmenlerle iletişimimiz arttı. Çok daha fazla iletişim kurmaya başladık*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.3.6. Velilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri

Otizmlili ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “*Çocuğunuzun eğitimini uzaktan eğitim süreci ve şu anki yüz yüze eğitim süreci ile karşılaştırabilir misiniz?*” sorularına on katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.25: Velilerin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime ilişkin görüşleri

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik yüz yüze eğitimden memnun olma ifadelerini belirten velilerden V1 “Yüz yüze eğitimde çok hızlı ilerliyor. Sanırım hafızası güçleniyor. Okumayı öğrendi yüz yüze eğitime geçince. Şimdi yazıyor da. Yüz yüze eğitim çok daha iyi canlı dersler asla yerini tutmuyor.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 “Yüz yüze eğitim daha iyi. Okumayı falan çok hızlı öğrendi. Öğretmenler yüz yüze daha hızlı öğretiyorlar. Ben öğretmenleri gibi olamam. Disiplini düzeldi okulda. Hırçınlığı gitti. Kurallara uyuyor okulda.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V3 “Tabii ki kıyaslayamam. Asla kıyaslayamam. Çünkü yüz yüze eğitimde ecrin daha verim alıyor. Uzaktan eğitimde annenin de biraz şeyini aldığı için sıkıyor çocuk kendini.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 “Yüz yüze eğitim daha iyi kesinlikle. Evde ben ona bir şey veremedim. Okul düzeni çok ayrı. Öğretmeni, arkadaşları çok ayrı. Onu ciddiye alıyor çünkü. ” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 “Bu süreç onu hırçınlaştırdı. İletişim tamamen bitti diyebilirim. Etkileşimi bile bitti insanlarla. Çok sıkıldı.” ifadesini kullanarak görüşünü belirtti. V8 ise “Yüz yüze eğitim daha iyi kesinlikle. Çünkü öğretmen disiplini farklı oluyor. Benim yaptırmadığım çoğu şeyi öğretmeni yaptırıyor. Öğretmenleri geri adım atmıyor. Onlara naz yapamıyor” şeklinde görüşünü belirtmiştir.

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik öğretmen otoritesi ifadelerini belirten velilerden V7 “Benim yaptırmadığım çoğu şeyi öğretmeni yaptırıyor. Öğretmenleri geri adım atmıyor. Onlara naz yapamıyor.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V9 “Eğitimin öğretmenle olması gerekiyor. Anneyle olmuyor. Farklı bir kişiyi daha çok dinliyor. Onların kurallarına daha çok uyuyor çünkü.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V10 “Yüz yüzeyi tercih ederim. Çocuğum onu istiyordu çünkü. Buraya çok alıştı(okula) kuralları biliyor. Öğretmeniyle baba oğul gibi oldu. Yüz yüz eğitim kesinlikle daha iyi.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 ise “Öğretmenler yüz yüze daha hızlı öğretiyorlar. Ben öğretmenleri gibi olamam. Disiplini düzeldi okulda. Hırçınlığı gitti. Kurallara uyuyor okulda.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik uzaktan eğitimi verimsiz bulma ifadelerini belirten velilerden V4 “Uzaktan eğitim bizim çocuklarımıza göre değildi.

Zaten verim de alamadık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise “Yüz yüze eğitim daha iyi kesinlikle. Uzaktan eğitim bizim çocuklara etkili değil ki.

Dokunacak, yüksek sesle ikaz edilecek temas istiyor bu çocuk.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik fiziksel temas ve göz temasının önemi ifadelerini belirten velilerden V4 *“Temas lazım bizim çocuklarımıza. Fiziksel temas, göz teması. Uzaktan eğitim bizim çocuklarımıza göre değildi. Zaten verim de alamadık.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 ise *“Uzaktan eğitim bizim çocuklara etkili değil ki. Dokunacak, yüksek sesle ikaz edilecek temas istiyor bu çocuk. Mimikler, jestler, fiziksel temas bu çocuklar bunlar olmadan ciddiye almıyor eğitimi. Odaklanmıyor. Oyuncak gibi geliyor.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

3.3.7. Velilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmeyle ilgili görüşleri

Otizmlili ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan *“Salgın döneminde yüz yüze eğitimle ilgili düşüncelerinizden söz eder misiniz? Bu süreç başladığında neler hissettiniz? Örnek verir misiniz”* sorularına on katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.26: Velilerin salgın sürecinde yüz yüze eğitime devam etmeyle ilgili görüşleri

Yüz yüze eğitime salgın sürecinde devam etmeye yönelik memnun olma ifadelerini belirten velilerden V1 “*Ben gerekli olduğunu düşündüm açıkçası. Hastalık açısından korktuk biraz ama yine de sınıf mevcudu az.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 “*Ama eğitim yönünden gitmese geri kalır diye düşündüm. Gönderdim. Yine de okulun açılmasına da mutlu oldum. Eğitimi daha verimli olacak geri kalmayacak diye.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V3 “*Ben çok mutlu oldum aşırı derece mutlu oldum. Gerekli önlemler alındıktan sonra yaşanacak varsa yaşanır diye düşünüyorum. Tedbirsiz bir aile olarak hiç Covid geçirmedik Allah’a şükür. Dediğim gibi o esnada öyle düşündüm. İzin verilseydi her yere de giderdim.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V4 “*Okul açıldığı için mutlu da olduk. Çünkü temasta çok daha hızlı öğreniyor çocuğum. Yüz yüze eğitim bizim için daha avantajlı. Ondan dolayı sevindik. Maskeyi düzenli kullanır mı kullanmaz mı emin olamadık. Başlarda hep atıyordu. Kulaklarını rahatsız ediyordu ya da çenesinin altına indiriyordu. Yerlere atıp geri alıp takıyordu falan. Bu yüzden biraz endişelendik.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V5 “*Çok sevindik açıkçası. Yüz yüze eğitimden fayda göreceğini biliyorduk. Hastalığa da yakalandık ama atlattık.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V9 ise “*Ben veli olarak hep yanındaydım. Okula geldik. Süreç beni çok kaygılandırmadı. Okul açılmasını istemiştik zaten. Çok da mutlu olduk. Çok iyi bir öğretmenimiz de vardı.*” ifadelerini kullanarak görüşlerini belirtmiştir.

Yüz yüze eğitime salgın sürecinde devam etmeye yönelik korku ifadelerini belirten velilerden V1 “*Hastalık açısından korktuk biraz ama yine de sınıf mevcudu az.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 “*Korktuk. Sağlık açısından bulaşırsa diye.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V7 “*Biz eğitimi dört gözle bekliyorduk zaten. Hastalıktan korktuk ama. Başta göndermedik.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V5 ise “*Ailem için korktum sadece hastalık adına.*” ifadelerini kullanarak görüşlerini belirtmiştir.

Yüz yüze eğitime salgın sürecinde devam etmeye yönelik korku ifadelerini belirten velilerden V1 “*Kendimizi elimizden geldiğince temiz tutmaya çalıştık çocuğumuzu da öyle. Gerekli tedbirleri aldık. Allaha dua ettik yolladık.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 “*Korktuk. Sağlık açısından bulaşırsa diye.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V6 “*Temizliğe de dikkat ediyorduk.*”

ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V9 ise “Aşılarımızı da olduk. Maskesini de takıyordu zaten.” ifadelerini kullanarak görüşlerini belirtmiştir.

3.3.8. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler ile ilgili görüşleri

Otizmlili ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde ne tür desteklere gereksinim duydunuz? Örnek verir misiniz?” sorularına on katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.27: Velilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duydukları destek hizmetler ile ilgili görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik yüz yüze eğitime ihtiyaç duyma ifadelerini belirten velilerden V1 “Keşke virüs olmasaydı da okula gitseydi dedik hep tabii. Yüz yüze eğitime ihtiyaç duyduk. Biz yapamıyoruz ki

hocalar gibi. Online dersler öğretmenlerin yerini tutmuyor ki. Talha ile neler yapabileceğimizi biliyorduk.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

V5 *“Bu süreçte en azından birebir devam eden bir öğretmenimiz olsa daha iyi olurdu.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V6 *“Birebir öğretmenle ders alabilme şansımız olsa çok güzel olurdu.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V7 *“Okul olmasa da birebir öğretmen desteği sağlansa iyi olurdu.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V8 *“Özel eğitimde eksik kaldık. Fizik tedavi alamadık. Düzenli alabilsek iyi olurdu.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V9 ise *“Anneler için çok zor oluyor. Öğretmenle birebir eğitim olsa çok iyi olurdu. Biz yetemedik.”* ifadelerini kullanarak görüşlerini belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik teknolojik destek ihtiyacı ifadelerini belirten velilerden V1 *“Telefon, internet desteğe gibi şeyleri iyi olurdu.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 *“İnternetim bitiyordu sürekli.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V4 *“Teknolojik alet konusunda desteklenebilir. Sonuçta telefonu ful oyun olarak algılıyor benim çocuğum. Başka platformlara bağlantısı olmayan sadece ders için olan teknolojik aletler olabilirdi. Telefonla olmuyordu. Bilgisayar da olmadığı için çok zorlandık. Telefondan bakmadı hiç derslere ama büyük ekran olsa belki bakabilirdi. İnternet desteği lazımdı bir de.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V6 ise *“İnternetimiz de dayanmadı.”* ifadelerini kullanarak görüşlerini belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik materyal desteği ihtiyacı ifadelerini belirten velilerden V1 *“Yaptığımız etkinliklerin malzemeleri gönderilebilirdi.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 *“Materyal desteği lazımdı bence.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V9 ise *“Materyal desteği olabilirdi.”* ifadelerini kullanarak görüşlerini belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik oyun ya da sosyalleşme alanı ihtiyacı ifadelerini belirten velilerden V2 *“Tabi bi oyun alanı olabilirdi çocuklara. Evde çok sıkıldılar.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V3 *“Ecrinle çok zorlandık kapanmada. Onu dışarı çıkaramamak çok zorladı. Sürekli çıkmak istiyordu. İşte bu kısmı ona anlatmakta da zorlandım. Özel izin almak da istedim valilikten. Yalnızca 15 dk kapının önüne çıkmamıza izin verdiler. Ben çıkarttım kızımı.”*

Ben ne kadar tutabilirim ki evde. Aslında birçok ilde de bunun izni verildi. Ama bize vermediler. Valilikten aldığım izni polis kabul etmedi. Ben bunu çevreye anlatamam senin kızının özel olduğunu dedi. Sen de anlatamazsın dedi.

Bu tarz bi izin isterdim. En azından parka izin verilebilirdi yani.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V7 “Bir yerlere çıkabilsek çok iyi olurdu. Evde çok sıkıldı.” şeklinde görüşlerini belirtmiştir. V4 ise “Sosyal mesafeli ortamlar yaratılıp belli saatlerde birebir öğretmenle görüşmesi sağlanabilirdi.” ifadelerini kullanarak görüşlerini belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik psikolojik destek ihtiyacı ifadelerini belirten veli V5 “Çocuğumuz devamlı ağlıyordu. Eğitimiyle ilgili bir şeyler yaptığımızda sıkılıyor ve hemen ağlıyordu. Çok canımız sıkılıyor çok üzülüyoruz bu duruma. Psikolojik desteğe ihtiyaç duyduk. İlk tanı aldığımız süreci de çok zor atlattığımız. Bu süreç de aynı şekilde bizi çok yıprattı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik eğitime yönelik rehberlik ve danışma hizmeti ihtiyacı ifadelerini belirten veli V1 “Bir yönlendirmeye ihtiyaç duyduk. Ailelerin bir eğitim görüp bırakılması gibi değil de sürekli olarak rehberlik edilmesi olabiliirdi. Mesela haftada bir kere ne yapması gerektiğine dair ya da ne durumda olduğuna dair sürekli yönlendirme alabileceğimiz bir servis olsaydı. Biz yine öğretmenlerle konuşuyoruz ama yine de unutabiliyoruz ya da çok fazla aramak istemiyoruz. Sürekli konuşabileceğimiz ne yapabileceğimizi söyleyen, tekrar hatırlatma gibi.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetlere yönelik gereksinimim olmadı ifadelerini belirten veli V10 “Dedim hani Emirhan’ı nasıl yapsaydık şunu da yapsaydık dediğim fazla bir şey olmadı çünkü öğretmenleri gerekeni fazlasıyla yaptılar eşim de sağ olsun fazlasıyla destek verdi.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.3.9. Velilerin uzaktan eğitim sürecinde kendilerine sunulan destek hizmetler ile ilgili görüşleri

Otizimli ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “Uzaktan eğitim sürecinde size ve çocuğunuza eğitim-öğretim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması için ne gibi destekler sunuldu? Örnek verir misiniz?” sorularına on katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 3.28: Velilerin uzaktan eğitim sürecinde kendilerine sunulan destek hizmetler ile ilgili görüşleri

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik EBA ve EBA TV'nin kullanılmaması ifadelerini belirten velilerden V1 “Valla bi EBA TV vardı. Bizim çocuğumuza uygun değildi kullanmadık. EBA’yı da kullanmadık biz” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 “EBA kullanmadık. Kızım çok hareketli olduğu için ancak Whatsapp görüşmesinde duruyordu.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V6 “Bir tek EBA ama onu da biz kullanamadık. İnternet problemimiz de oldu. Öğretmenlerimizle dersleri Whatsapp üzerinden yaptık. Ödevlendirmeler yaptılar biz de videolarla dönüt yaptık. Bu yönden eksik kaldık. Rehabilitasyonlar açıldı en azından. Dışlanmış hissettirdi bu açıdan.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

V7 ise “EBA TV izlemeyi denedik ama işe yaramadı tabii.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik öğretmenlerin sağladıkları destekler ifadelerini belirten velilerden V1 “Öğretmenlerimiz birçok etkinlik gönderdi. Onları yaptık.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V3 “Bir tek öğretmenlerimiz arada eve ziyaret ve ödevler, etkinlikler getirme yaptı. O kadar.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V5 “Ödevlendirmeler yaptılar biz de videolarla dönüt yaptık. Onun dışında park saatleri dışında bir destekten söz edemem.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

V7 “Okuldaki öğretmenlerimiz eve materyal ve kitap getirdi sadece.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V8 “Öğretmenimiz materyal ve doküman desteği sağladı.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V10 ise “Kitaplarımız verildi. Öğretmenlerimiz çok ilgiliydi her şeyimizi hazırladılar.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik herhangi bir destek sunulmadı ifadelerini belirten velilerden V4 “Herhangi hiçbir destek sunulmadı. Bir tek EBA ama onu da biz kullanamadık. İnternet problemimiz de oldu. Zaten televizyondaki yayınları da kendi öğretmenleri olmadığı için hiç bakmadı bile. İlgisini çekmedi. Sevdiği öğretmen olması gerekiyor dikkate alması için.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V5 “Herhangi hiçbir destek sunulmadı. Bir tek EBA ama onu da biz kullanamadık. İnternet problemimiz de oldu.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V3 ise “Herhangi hiçbir destek sunulmadı. Bir tek EBA ama onu da biz kullanamadık. Bir tek öğretmenlerimiz arada eve ziyaret ve ödevler, etkinlikler getirme yaptı. O kadar.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik Whatsapp uygulamasının kullanımı ifadelerini belirten velilerden V1 “Whatsapp kullandık sadece. Ekstra bir destek de sunulmadı.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 “EBA kullanmadık. Kızım çok hareketli olduğu için ancak Whatsapp görüşmesinde duruyordu.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V6 ise “Öğretmenlerimizle dersleri Whatsapp üzerinden yaptık. Ödevlendirmeler yaptılar biz de videolarla dönüt yaptık.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Uzaktan eğitim sürecinde sunulan destek hizmetlere yönelik yaz tatili telafi eğitimi ifadelerini belirten veli V2 “Okulun kapalı olduğu dönemin telafisi için yazın okulu açtılar telafi eğitimi diye. Biz de faydalandık ondan. Süper oldu” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir.

3.3.10. Velilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentileri

Otizmlili ve ilkokula salgın sürecinde devam eden çocuğa sahip velilerle yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler sonucunda velilere sorulan “İlerleyen süreçte hastalık tekrar atak yapar ve yine uzaktan eğitim şeklinde devam etme kararı alınırsa kimlerden neler beklersiniz?” sorularına 10 katılımcının salgın sürecini çocuklarına açıklama temasına ilişkin görüşleri frekanslarıyla birlikte izleyen tabloda verilmiştir.

Şekil 3.29: Velilerin yaşanan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentileri

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentilerine yönelik materyal desteği ifadelerini belirten velilerden V1 “Milli eğitim materyal

desteği sağlayabilir.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 “Materyal desteği olsa iyi olurdu. Pandemide her şey sıkıntılıydı. Her yer de kapalıydı. Zaten materyallerin hangi birini alacağız çok masraflı.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V5 “Bazı materyaller çok maliyetli. 1000 tane materyal olsa. Bir süre benim çocuğum kullansa sonra sürekli çocuklar değişe değişe kullansa bunları. Hem çocuklar bıkmaz hem de eğitime katkı olur.” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

V8 ise *“Materyal desteği sağlanabilirdi. Farklı farklı. Annenin de eğitim olmadığı zaman diliminde çocuğuyla zaman geçirebileceği.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim ğretim faaliyetleri adına beklentilerine yönelik teknolojik destek ifadelerini belirten velilerden V1 *“Eğitici videolar olabilir. Tablet desteği olabilir. Bizim telefonumuz bozuldu mesela bir ara.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V2 *“Bilgisayar ve tablet olabilir. İnternet desteği sağlanmalı.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V5 *“Tablet veya ders materyalleri için bir destek olabilirdi. Çünkü diğer çocuklar da var ve dersler çakışıyordu bazen.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V10 ise *“Tablet desteği verilebilirdi. Kitaplarımıza uygun programlar yüklenip tabletler kullanılabilirdi”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim ğretim faaliyetleri adına beklentilerine yönelik rehberlik, danışma ve yönlendirme desteği ifadelerini belirten velilerden V1 *“Takıldığımız yerde rahatlıkla konuşmayı danışmayı bekleriz öğretmenlerle. Ailelerin rahatlıkla soru sorabileceği bir rehberlik servisi kurulabilir.”* ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 *“Neler yapacağımızı bilemiyorum çoğu zaman. Aile danışmanlığı olabilirdi ğretim adına danışabileceğimiz destek hattı gibi.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V5 *“Aile danışmanlığı olabilirdi ğretim adına danışabileceğimiz destek hattı gibi. Çocuğumuzun günlük durumunu takip eden bir sistem de olabilirdi. Biz aradığımızda ulaşamayabiliriz herkesi sonuçta. Çocuğumuzu düşünen birileri olduğunu hissetmek isterdik.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V6 ise *“Danışma hattı rehberlik hattı olsa böyle bir sistem olsa çok iyi olurdu.”* ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentilerine yönelik aile eğitimi ifadelerini belirten velilerden V4 “*Aile eğitimleri planlanabilir. Bizlerin de yetiştirilmesi gerekiyor.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 “*Aile eğitimi verseler çok isterdim*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V7 ise “*Aile eğitimi isterdim.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentilerine yönelik sosyal faaliyet ve sosyalleşme alanı ifadelerini belirten velilerden V2 “*Havuz ya da sporsal faaliyet faaliyetler geliştirilebilir.*”

Çünkü özel çocuk olduğu için çok kısıtlı bunlar. O dönemde de evde çok az sosyalleşti. Spor salonu olabilir mesela belli saatlerde bu çocukları kabul etseler.” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V4 “*Parka gidemedik hijyen korkusundan. Keşke çocukların bireysel girebileceği sürekli dezenfekte edilen bir oyun alanı olsaydı. Sportif faaliyetler desteklenmeli. Sanat kursları olabilir ilgiye ve yeteneğe göre.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V6 “*Etkinlikler fazlalaştırılabilir. Çocuklar için özel temizlenen bir alan.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V8 ise “*MEB’ten çocukların ihtiyaçlarını gözeterek sosyal alanlar oluşturulabilir. Duyu bütünlemenin de aktif olarak kullanıldığı oyun alanları.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentilerine yönelik birebir yüz yüze eğitim ifadelerini belirten velilerden V3 “*Bir saatliğine de olsa onlar da biliyorlar verimli olmuyor uzaktan eğitim bir saatliğine bile olsa çocuğun evinde olsun isterim.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V6 “*Öğretmen desteği olabilirdi birebir ders için.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V6 “*Etkinlikler fazlalaştırılabilir. Çocuklar için özel temizlenen bir alan.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir. V8 ise “*Bireysel seanslar dezenfekte edilip. Aile veya öğretmenle. Öğretmen eve de gelebilir.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

Yaşanılan sürecin tekrarı durumunda eğitim öğretim faaliyetleri adına beklentilerine yönelik psikolojik destek ifadelerini belirten velilerden V5 “*Psikolojik destek sağlanabilirdi bize. Bu süreç bizi çok yıprattı çünkü.*” ifadesini kullanarak görüşünü bildirmiştir. V8 ise “*Psikolojik destek de sağansa iyi olurdu.*” ifadelerini kullanarak görüşünü belirtmiştir.

3.4. Katılımcıların benzer ve farklı görüşleri

Katılımcıların görüşlerine göre ortaya çıkan ortak temalar ve alt temalar şu şekilde ifade edilebilir.

Öğretmen, idareci ve velilerin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri ortak bir tema olarak ifade edilmiştir. Bu bağlamda katılımcıların bu tema altındaki ortak görüşleri sürecin etkileşimli olması, yönetmeliğe uygun seyretmesi ve veli-öğretmen iş birliğinin önemi şeklinde ifade edilebilir.

Öğretmen, idareci ve velilerin salgın sürecine yönelik görüşleri ortak bir temadır. Bu tema altında katılımcıların ifade ettiği ortak görüşleri süreçten olumsuz etkilenme, rutinlerin bozulması, belirsizlik ve zorlanma şeklinde ifade edilebilir.

Öğretmen, idareci ve velilerin uzaktan eğiti sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşleri ortak bir tema olarak ifade edilebilir. Buna bağlı olarak bu tema kapsamında katılımcıların süreci verimsiz bulma, veli iş birliği, ödevlendirmeler ve dijital platform kullanımı ifadelerinde ortak görüşler paylaştığı söylenebilir. Aynı zamanda öğretmen ve veliler bu süreçte günlük yaşam becerilerinde artış olduğu ifadelerini belirtmişlerdir.

Öğretmen ve velilerin salgın sürecinde çocuklarda meydana gelen değişiklikler hakkındaki görüşleri teması ortak temadır. Bu tema kapsamında ifade edilen ortak görüşler problem davranış artışı, öğretmen-veli etkileşiminde artış, günlük yaşam becerilerinde artış, akademik ve sosyal yönden gerileme şeklinde ifade edilebilir.

Öğretmen, idareci ve velilerin uzaktan eğitim sürecinde gereksinim duyulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri teması ortak temadır. Bu bağlamda katılımcıların teknolojik destek ve materyal desteği görüşlerinde ortak ifadeler belirttikleri görülmektedir. Öğretmen ve veliler ise ayrı olarak ortak şekilde yüz yüze eğitim ihtiyacı ve aile eğitimi desteği ifadelerini kullanmışlardır. Bu temada öğretmenlerde özel eğitim için ayrı bir platform oluşturulması, idare desteği şeklinde; velilerde ise rehberlik ve danışmanlık ihtiyacı, oyun ya da sosyalleşme alanı ihtiyacı ve gereksinimim olmadı şeklinde farklı görüşler ifade edilmiştir.

Öğretmen, idareci ve velilerin salgın süreci ve uzaktan eğitime ilişki görüşleri ortak bir temadır. Bu tema altında katılımcılar yüz yüze eğitimden memnuniyet, uzaktan

eğitimi verimsiz bulma, fiziksel temas ve göz temasının önemi gibi ortak görüşler bildirmişlerdir. Farklı olarak veliler bu temada ailenin önemi ve günlük yaşam becerilerinde artış gibi iki farklı görüşe yer vermişlerdir.

Öğretmen, idareci ve velilerin salgın devam ederken yüz yüze eğitime geçmekle ilgili görüşleri teması ortak bir temadır. Bu tema altında ğretmen ve veliler memnun olma, korku ve tedirginlik ifadelerinde ortak görüşleri paylaşmışlardır. İdareciler doğru bulma, doğru bulmama ve sağlık açısından tereddüt etme gibi görüşler ifade ederken veliler de farklı olarak gerekli önlemleri alma ifadesi ile görüş belirtmiştir.

Öğretmen, idareci ve velilerin salgın sürecinde sunulan destek hizmetler hakkındaki görüşleri ortak bir temadır. Katılımcılar sunulan destek olan EBA'nın bu süreçte yetersiz kaldığı konusunda ortak görüşler belirtmişlerdir. Öğretmen ve veliler hiçbir destek sunulmadı şeklinde ortak görüş ifade etmişlerdir. İdareciler farklı olarak bakanlık yönlendirmeleri ve biz destek verdik görüşlerini ortaya koymuşlardır. Veliler farklı olarak Whatsapp uygulamasının kullanımı ve yaz telafi eğitimi görüşlerini bildirmişlerdir. Öğretmenler ise farklı olarak okul materyallerinin kullanımı ve ereve program gibi görüşlere yer vermişlerdir.

Öğretmen, idareci ve velilerin sürecin tekrarı durumunda eğitim adına beklentileri teması ortak bir temadır. Bu tema başlığı altında katılımcılar teknolojik destek, materyal desteği, aile eğitimi ve psikolojik destek ifadelerini ortak olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler farklı olarak idare desteği ve yönlendirmesi, düzenli derse katılım ve özel bir platform görüşlerini ifade etmişlerdir. İdareciler farklı olarak açıklayıcı kılavuz görüşünü bildirmiştir. Veliler ise farklı olarak rehberlik, danışma ve yönlendirme desteği, sosyal faaliyet ve sosyalleşme alanı ve birebir yüz yüze eğitim desteği görüşlerini ifade etmişlerdir.

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları kendi içinde ve alanyazında konuyla ilgili daha önceki yıllarda yapılmış olan araştırma bulguları ile benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırılarak tartışılmış ve aynı zamanda araştırmanın bulgularından yola çıkarak oyun hakkında yapılabilecek çalışmalara yönelik önerilere yer verilmiştir.

4.1. Tartışma

Bu tez OSB'ye sahip ve birinci kademe özel eğitim uygulama okulunda eğitimlerine devam eden öğrencilerin COVID-19 salgın döneminde uzaktan eğitimlerine yönelik öğretmen, idareci ve veli görüşlerini belirlemek, incelemek ve farklı bakış açılarından olan bu görüşlerin karşılaştırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda on özel eğitim öğretmeni, dört idareci ve on veli ile yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular benzerlik ve farklılıkları gözetilerek alanyazın ışığında bu bölümde tartışılmıştır.

Çalışmanın katılımcı gruplarından biri olan özel eğitim öğretmenlerinin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri ele alındığında katılımcıların görüşlerinde benzerlik olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin tamamı süreci öğrencilerin BEP'lerine uygun olarak düzenlediklerini belirtirken neredeyse tamamına yakını (8) da bu süreçte etkileşimin yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı temayla ilişkili olarak yine öğretmenlerin yarısından azı da (4) temasın önemine dikkat çekmiştir. Yine bir grup (2) veli etkileşimi ve iş birliğinin öneminden bahsetmektedir. Bir diğer katılımcı grubu olan okul idarecilerinin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri ele alındığında grubun tamamının sürecin yönetmeliğe uygun şekilde ilerlediğini ifade ettiği görülmektedir. Yine grubun yarısı (2) sürecin etkileşiminin yüksek olmasına dikkat çekmiştir. Aynı temayla ilişkili olarak yine grubun yarısı (2) veli iş birliği ifadesini kullanmıştır. Çalışmanın bir diğer katılımcı grubu olan öğrenci velilerinin salgın öncesi dönem yönelik görüşleri ele alındığında ise grubun neredeyse tamamının (9) bu süreçteki yüz yüze eğitimden memnuniyet duyduklarını belirttikleri ifade edilmektedir. Yine grubun tamamına yakını (8) süreçte öğrencilerin rutin oluşturduğunu ifade etmiştir. Yine diğer katılımcı gruplarıyla ortak olarak velilerin bazıları da iş birliği içinde çalışma (1) ve etkileşimin yüksek olması (2) gibi ifadelere yer vermişlerdir.

Özel eğitim öğretmenleri, idareciler ve öğrenci velilerinin salgın öncesi döneme yönelik görüşleri ele alındığında üç grup arasında benzerlik olduğu görülmektedir.

Özel eğitim öğretmenlerinin salgın sürecine yönelik görüşleri ele alındığında katılımcıların görüşlerinde benzerlik olduğu görülmektedir. Katılımcı grubun tamamına yakını (9) süreçten olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir. Yine katılımcı grubunun büyük bir kısmı (7) sürecin stres ve panik yarattığını ifade etmişlerdir. Diğer bir katılımcı grubu olan idarecilerin görüşleri ele alındığında ise yine görüşler arasında benzerlik görülmüştür. İdarecilerin tamamı süreçten sıkıldıklarını ifade ederken yarısı da sürecin kendilerini olumsuz etkilediklerini ifade etmiştir. Öğrenci velilerinin salgın sürecine yönelik görüşlerine bakıldığında ise yine benzerlikler göze çarpmaktadır. Grubun yarısından çoğu (7) süreç için zorlanma ifadesini kullanırken yine yarısından çoğu (6) yıpratıcılık ifadesini kullanmıştır.

Bu bilgiler ışığında salgın sürecine yönelik görüşler ele alındığında özel eğitim öğretmenleri ve idareciler arasında benzerlikler olduğu görülmektedir. Öğrenci velilerinin görüşlerinde ise diğer iki katılımcı grup aksine çeşitlilik ve farklılıklar söz konusudur.

Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri ele alındığında katılımcıların görüşlerinde benzerlik ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların tamamına yakını (9) veli iş birliğine dikkat çekerken yine yarısından fazlası da uzaktan eğitim süreci ile ilgili verimsiz bulma ifadelerini kullanmışlardır. Diğer katılımcı grubu olan okul idarecilerinin uzaktan eğitim sürecindeki eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşleri ele alındığında yine tamamının süreci verimsiz bulduğu görülmektedir. Aynı zamanda tamamına yakını da veli iş birliğine dikkat çekmektedir. Öğrenci velilerinin uzaktan eğitimde eğitime yönelik görüşleri ele alındığında ise çeşitlilik göze çarpmaktadır. Grubun tamamına yakını öğretmenlerle aktif iletişim ve ödevlendirmeler görüşünde buluşmuştur. Yine grubun yarısından fazlası (6) süreci verimsiz bulmaktadır.

Bu bilgiler ışığında katılımcı gruplarının uzaktan eğitim sürecinde eğitim öğretim faaliyetlerine ilişkin görüşleri benzerlik göstermektedir. Buna göre bu görüşlere paralel olarak Şenol ve Yaşar'ın (2020) pandemi sürecinde özel eğitim adına öğretmen ve veli görüşlerini alarak yaptıkları çalışmada da özel gereksinimi olan çocukların eğitimlerinin pandemi sürecinde olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu temanın bulgularına paralel olarak Mengi ve Alpdoğan'ın (2020) salgın sürecinde uzaktan eğitime yönelik öğretmen görüşlerini inceledikleri araştırmalarında uzaktan eğitim faaliyetlerinin aile iş birliği ile yürütülmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerdeki değişikliklere yönelik görüşleri ele alındığında grubun tamamının süreci akademik olarak verimsiz olarak ifade ettiği görülmektedir. Yine grubun yarısından fazlası (7) sosyal yönden gerileme ifadelerini kullanmışlardır. Bazı katılımcılar ise (4) problem davranışlarda artış olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğrencilerin günlük yaşam becerilerinde artış olduğu belirtilmiştir. Öğrenci velilerinin aynı temadaki görüşleri incelendiğinde ise neredeyse tamamının (8) problem davranışlarda artış görüşünü bildirdikleri görülmektedir. Akademik ve sosyal yönden de gerilemeler olduğu ifade edilirken günlük yaşam becerilerindeki artışın üzerinde durulmuştur.

Bu bilgiler ışığında belirtilen temada katılımcı gruplarının görüşleri arasında benzerlik olduğu söylenebilir. Paralel olarak Üresin ve arkadaşlarının (2021) salgın sürecinde özel gereksinimli öğrencilerin ebeveynlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerini incelediği araştırmalarında akademik ve sosyal olarak öğrencilerin bu süreçten olumsuz etkilendikleri belirtilmiştir. Mengi ve Alpdoğan'ın (2020) araştırmasında ise özel gereksinimli bireylerin uzaktan eğitim sürecinde motivasyonlarının olumsuz etkilendiği belirtilmiştir. Buna bağlı olarak bu öğrencilerin bu süreçte problem davranışlarının ortaya çıkmasında büyük bir artış görüldüğü ifade edilmiştir. Yine araştırmanın bulgularına paralel olarak Çetin ve Ercan'ın otizmlili öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin ebeveyn görüşleri ile incelendiği araştırmada öğrencilerin bu süreçte günlük yaşam becerilerinde artış olduğu ifade edilmektedir. Yine aynı tema çatısında Akbayrak'ın (2021) araştırmasında da uzaktan eğitim sürecindeki eğitim öğretim faaliyetlerinin özel gereksinimli öğrencilerin günlük yaşam becerilerinin artışına katkı sağlayabileceği ifade edilmektedir.

Özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecinde sunulan desteklere yönelik görüşleri ele alındığında sunulan EBA ve EBA TV hizmetlerinin yetersiz olduğu belirtilmiştir. (3) Aynı zamanda grubun yarısından fazlası da (6) kendilerine destek sunulmadığını ifade etmiştir. Yine aynı tema altında diğer bir katılımcı grubu olan okul idarecilerinin de dijital içerikler ifadeleriyle görüşlerini ifade ettikleri görülmektedir. Bir diğer katılımcı grubu olan öğrenci velileri ise (8) uzaktan eğitim sürecinde sunulan desteklere yönelik EBA'nın çocuklarına uygun olmadığı ifadesini kullanmışlardır. Aynı zamanda öğrenci velilerinin yarısından azı (4) da Whatsapp kullanımı ifadelerini kullanmışlardır.

Bu bilgiler ışığında uzaktan eğitim sürecinde sunulan desteklere yönelik görüşleri arasında benzerlikler bulunmaktadır. Yine araştırmanın bulgularına paralel olarak Mengi ve Alpdoğan'ın (2020) araştırmasında da EBA'nın orta-ağır özel gereksinimi olan öğrenciler için uygun içerikler sunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Akbulut, Şahin ve Esen'in (2020) pandemi sürecinin eğitime etkilerinin araştırıldığı araştırmalarında da özel gereksinimli bireylerin eğitim öğretim faaliyetlerinin devamlılığı adına bazı adımlar atıldığı ama sunulan dijital hizmetlerin ve televizyon derslerinin özel gereksinimli bireylere uygun olmadığı ifade edilmektedir. Yazçayır ve Gürgür de bu araştırma bulgularına paralel olarak uzaktan eğitim sürecinde velilerin ve öğretmenlerin yoğun olarak Whatsapp uygulamasını kullandıklarını ortaya koymaktadır.

Özel eğitim öğretmenlerinin yüz yüze ve uzaktan eğitime yönelik görüşleri ele alındığında katılımcıların yoğun olarak (7) yüz yüze eğitimin etkililiği ifadesini kullandıkları görülmektedir. Aynı zamanda katılımcıların yarısından azı da (4) uzaktan eğitimi verimsiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Okul idarecileri katılımcıları ise yüz yüze eğitimi avantajlı olarak değerlendirirken (2) uzaktan eğitimi eğitim olarak görmediklerini (3) ifade etmişlerdir. Öğrenci velilerin ise aynı tema altında neredeyse tamamı (9) yüz yüze eğitimden memnuniyet duyduklarını ifade etmişlerdir. Yine yarısından azı (4) da uzaktan eğitimi verimsiz bulduklarını ifade etmişlerdir.

Bu bilgiler ışığında katılımcıların uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitime ilişkin görüşlerinin benzerlikler gösterdiği görülmektedir. Buna paralel olarak Ünay, Erdem ve Çakıroğlu'nun (2021) pandemi sürecinde özel eğitimde uzaktan eğitimi inceledikleri araştırmalarında da özel eğitim öğretmenlerinin uzaktan eğitimi tercih etmedikleri ve seçim yapmaları gerektiğinde yüz yüze eğitimi seçecekleri sonuçlarını ortaya koymaktadır.

Velilerin uzaktan eğitim dönemindeki eğitim öğretim faaliyetlerine yönelik görüşleri teması kapsamında öğrenci velilerinin ifadelerine bakıldığında velilerin uzaktan eğitim sürecinde zorlandıklarını (5) belirttikleri görülmektedir. Yine bazı veliler sürecin kendilerine sağladığı avantajdan bahsetmişler aynı zamanda dijital ortamda öğretmenlerle aktif iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Bu bulguların paralelinde Garbe vd., (2020) yaptıkları araştırmada öğrenme güçlüğüne sahip çocuğu olan ebeveynlerin evde uzaktan eğitim sürecini desteklemede güçlükler yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Yine bu bulgulara paralel olarak Feeney (2020)'in araştırmasına göre özel gereksinimli çocuğu olan çoğu ebeveynin COVID-19 pandemisi süresince uzaktan eğitim faaliyetlerine katılım sağlama ve süreci takip etmede zorluk yaşadığı ifade edilmiştir. Aynı zamanda ebeveynler dijital seminerlerin, sosyal medyanın kullanımının ve çevrim içi kaynakların kullanımının da çocuklarının eğitim süreçlerine faydalı olduklarını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Yine öğrenci velileri salgın sürecini öğrencilere açıklamaya yönelik tema kapsamında süreci öğrenciye doğrudan açıklayamadıklarını, bunun yerine önleyici davranışlar kazandırmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Veliler önlem öğretimi yapmakta zorluk çektiklerini ifade etmiştir. Bu bulgulara paralel olarak Cahapay (2020) OSB çocuğu olan beş Filipinli ebeveynle çevrim içi görüşmeler yaptığı araştırmasında OSB çocuklarıyla yeni etkinlik geliştirme ve salgın sürecinin gerektirdiği önlemlerin öğretiminde zorluklar yaşadıkları bulgularına ulaşmıştır.

Öğrenci velilerinin salgın sürecine ilişkin deneyim ve görüşleri teması ele alındığında velilerin sürece aktif olarak dahil olduklarını belirttikleri, sürecin aile ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini ifade ettikleri görülmektedir. Yine velilerin uzaktan eğitim sürecinde ihtiyaç duyduğu destekler teması kapsamında da veliler teknolojik desteğe ihtiyaç duyduklarını açıkça ifade etmişlerdir. Bu bulguların paralelinde Couper ve Riddel (2021) İskoçya'da COVID-19 salgınının etkilerini incelemek amacıyla yaptıkları araştırmada özel gereksinimli çocukların ebeveynlerinden bazıları bilgi teknolojilerine erişim olanağı olmadığını, bazıları da çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmekten memnun olduklarını belirtmişlerdir.

Öğrenci velilerinden oluşan katılımcı grubuna ait velilerin uzaktan eğitim sürecinde sunulan destekler hakkında görüşleri teması bağlamında öğrenci velilerinin sunulan bazı teknolojik desteklerin bulunduğu ancak bu desteklerin kullanımının kendi çocukları adına verimli olmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda veliler sunulan desteklerin yetersiz kaldığını da ifade etmişlerdir. Yine uzaktan eğitim sürecinde velilerin gereksinim duyduğu destekler temasında ise psikolojik destek ihtiyacı, teknolojik destek ihtiyacı, yüz yüze eğitim ihtiyacı gibi 6 farklı destek gereksinimi ifade ettikleri görülmektedir. Bu bulgular paralelinde Greenway ve Eaton-Thomas (2020) araştırmasında katılımcı olan özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin çoğunluğunun düşünceleri uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin eğitimi adına

kaynaklar sunulduğu ama sunulan bu kaynakların yeterli olmadığı şeklinde belirtilmiştir.

Ebeveynler bu süreçte birçok desteğe gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir. Yine Canning ve Robinson (2021)'in İngiltere'de yaşayan ve özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynlerin salgın sürecine ilişkin deneyimlerini inceledikleri araştırmalarında bu süreçte uzaktan eğitime devam edebilme ve sürdürebilme konusunda çokça desteğe gereksinim duydukları bulgularına ulaşılmıştır.

Öğrenci velilerinin yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitime yönelik görüşleri teması bağlamında velilerin neredeyse tamamı yüz yüze eğitim tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Yine aynı tema kapsamında öğretmen otoritesinin ve fiziksel temasın önemi ifadeleri kullanılmış aynı zamanda uzaktan eğitimi verimsiz bulduklarını da ifade etmişlerdir. Bu bulgulara paralel olarak Canning ve Robinson (2021)'in İngiltere'de yaşayan ve özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveynlerin salgın sürecine ilişkin deneyimlerini inceledikleri araştırmalarında uzaktan eğitimden yüz yüze eğitimi tercih edecekleri bulgularına ulaşılmıştır. Greenway ve Eaton-Thomas (2020) araştırmasında katılımcı olan özel gereksinimli çocuğu olan aileler ise salgın sürecinde evden devam eden eğitim faaliyetlerini ileride tercih etmeyeceklerini ifade etmişlerdir.

4.2. Öneriler

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular ışığında uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler izleyen başlıklarda sıralanmıştır.

4.2.1. Uygulamaya yönelik öneriler

- Özel eğitim öğretmenlerinin salgın sürecinde öğrencilere aktif bir öğrenim deneyimi sunabilmesi amacıyla uzaktan eğitimde interaktif öğretim yöntem ve tekniklerini içeren mesleki gelişimlerine katkı sağlayacak hizmet içi eğitim ve seminerler verilebilir.
- Araştırma bulgularından yola çıkarak velilerin uzaktan eğitim sürecinde yoğunlukla rehberlik ve danışma hizmetine ihtiyaç duyduğu gözlemlenmiştir. Bunun giderilmesi adına rehberlik ve danışma sağlayabilecek bir sistemin kurulması önerilebilir.

- Araştırma bulgularından yola çıkarak öğretmenlerin velilerle iş birliği içinde çalışmasının salgın sürecinde büyük önem arz ettiği görülmüştür. Buna bağlı olarak ailelere eğitime daha aktif katılım sağlamaları amacıyla aile eğitimi seminerleri verilebilir.
- Araştırma bulgularından yola çıkarak idarecilerin salgın sürecinde değişkenlik gösteren resmi yazı ve yönetmelikler konusunda zorluk çektiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda daha anlaşılır açık bir sistem oluşturulup bu sisteme dayalı kural ve yönetmeliklerin bulunduğu kılavuzlar çıkartılması sağlanabilir.
- Uzaktan eğitimde günlük yaşam becerileri kazanımlarında artış olması uzaktan eğitimin olumlu yönlerinden biri olarak bahsedilmektedir. Bu bağlamda buna yönelik etkinlik çizelgeleri, video model klipleri vb. materyallerin oluşturulması sağlanabilir.

4.2.2. İleri araştırmalara yönelik öneriler

- Araştırma farklı illerde, farklı kurumlarda çalışan, farklı öğretmenlerle, idarecilerle gerçekleştirilebilir.
- Araştırmada katılımcıları oluşturan idareciler, veliler ve öğretmenler grubu genişletilebilir.
- Araştırmada otizm tanımında diğer kademedeki öğrenim gören öğrenci grubuyla çalışan öğretmenler veya idareciler üzerinden araştırma gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbayrak, K., Vural, G., & Murat, A. G. A. R. (2021). Özel eğitim öğretmenlerinin koronavirüs pandemisi döneminde uzaktan eğitime ilişkin deneyim ve görüşleri. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(1), 471-499.
- Akbulut, M., Sahin, U., & Esen, A. C. (2020). More than a virus: How COVID 19 infected education in Turkey? Journal of Social Science Education, 19, 30-42.
- Akyavuz, E. K., & Çakın, M. (2020). Covid-19 Salgınının Eğitime Etkisi Konusunda Okul Yöneticilerinin Görüşleri. Electronic Turkish Studies, 15(4).
- Alkan, C. (1987). Uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- American Psychiatric Association, (1980). Diagnostic and statistical manual of mental disorder. (3rd edition) (DSM-3). Washington DC: APA
- American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.). Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
- American Psychiatric Association, (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th edition). Arlington, VA: Author.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, (2001). Ruhsal bozuklukların tanısal ve sayısal elkitabı (Dördüncü baskı) (DSM-IV-TR), (Çev. Köroğlu, E.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, (2014). Ruhsal bozuklukların tanısal ve sayısal elkitabı (Beşinci baskı) (DSM-5), (Çev. Köroğlu, E.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Aruk, İ. (2008). Bilişim teknolojilerinin zihinsel engellilerin e-eğitiminde kullanılması ve örnek bir uygulama geliştirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi
- Ayda, N. K., Bastas, M., Altınay, F., Altınay, Z., & Dagli, G. (2020). Distance education for students with special needs in primary schools in the period of COVID-19 epidemic. Propósitos y representaciones, 8(3), 43.
- Balaman, F., & Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona Virüs (Covid-19) Nedeniyle Mecburi Yürütülen Uzaktan Eğitim Hakkında Öğretmen Görüşleri. Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches, 10(1).
- Başaran, M., Doğan, E., Karaoğlu, E., & Şahin, E. (2020). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinin getirisi olan uzaktan eğitimin etkililiği üzerine bir çalışma. Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(2), 368-397.

- Bilim Kurulu [Science committee]. (2020). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü 2019-nCoV sağlık çalışanları rehberi. [General Directorate of Public Health 2019-nCoV health workers directory]. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/haberler/ncov/2019-nCov_Hastal_Salk_alanlar_Rehberi.pdf
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A., & Sharma, R. C. (2020). Education in normal, new normal, and next normal: Observations from the past, insights from the present and projections for the future. *Asian Journal of Distance Education*, 15(2), i-x.
- Cahapay, M. B. (2020). How Filipino parents home educate their children with autism during COVID-19 period, *International Journal of Developmental Disabilities*. doi.org/10.1080/20473869.2020.1780554
- Canning, N. & Robinson, B. (2021) Blurring boundaries: The invasion of home as a safe space for families and children with SEND during COVID-19 lockdown in England, *European Journal of Special Needs Education*, 36:1, 65-79, doi. 10.1080/08856257.2021.1872846
- Cemaloğlu, N. (2014). Veri toplama teknikleri: nicel-nitel. A. Tanrıöğen (Ed.) *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık: Ankara.
- Couper-Kenney, F. ve Riddell, S. (2021).The impact of COVID-19 on children with additional support needs and disabilities in Scotland, *European Journal of Special Needs Education*, 36(1), 20-34, doi. 10.1080/08856257.2021.1872844
- Creswell, J.W. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri; Beş Yaklaşıma Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni* (3.baskı) (ev: M. Bütün, S.B. Demir) Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Demiray, U., & Adıyaman, Z. (2002). Kuruluşunun 10. yılında açıköğretim lisesi ile ilgili çalışmalar kaynakçası. Eskişehir.
- etin, ř., & Ercan, T. (2021). Otizme sahip ergen öğrencilerin uzaktan eğitim deneyimlerinin ebeveyn aracılığı ile incelenmesi. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 105-121.
- Di-Renzo, M., Di-Castelbianco, B., Vanadia, E., Petrillo, M., D’Errico, S., Racinaro, L. vd. (2020). Parentreported behavioural changes in children with autism spectrum disorder during the COVID-19 lockdown in Italy. *Continuity in Education*, 1(1), 117- 125.
- Duman, S. N. (2020). Salgın döneminde gerçekleştirilen uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, Salgın Sürecinde Türkiye’de ve Dünyada Eğitim, 95-112. DOI: 10.37669/milliegitim.768887
- Ercan, E. S., Arman, A. R., Emiroğlu, N. İ., Öztop, D. B. ve Yaım, Ö. (2020). Türkiye ocuk ve genç psikiyatrisi derneği Covid-19 (korona) virüs salgını sırasında aile, ocuk ve ergenlere yönelik psikososyal ve ruhsal destek rehberi. Erişim tarihi:20.04.2022

- Erdem, R., Ebru, Ü. N. A. Y., & Çakıroğlu, O. (2021). COVID-19 Sürecinde Özel Eğitimde Uzaktan Eğitime Yönelik Ebeveynlerin Görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (52), 465-479.
- ETF. (2020). *Coping with COVID-19: Mapping education and training responses to the health crisis in*
- ETF partner countries. Torino, Italy: ETF Publishing.
- Feeney, P. T. (2020, 14 Nisan). Homeschooling children with special needs during COVID-19 quarantine - Parents speak candidly about the challenges and realizations. Tap into South Plainfield, TAPinto.net. <https://www.tapinto.net/towns/south-plainfield/sections/board-of-education/articles/homeschooling-children-with-special-needs-during-COVID-19-quarantine-parents-speak-candidly-about-the-challenges-and-realizations>
- Fronapel, B.H & Demchak, M. (2020). School's Out for COVID-19: 50 Ways BCBA Trainees in Special Education Settings Can Accrue Independent Fieldwork Experience Hours During the Pandemic. *Behavior Analysis in Practice*, 13(2), 312-320. <https://doi.org/10.1007/s40617-020-00434-x>
- Garbe, A., Ogurlu, U., Logan, N. & Cook, P. (2020). Parents' experiences with remote education during Covid-19 school closures. *American Journal of Qualitative Research*, 4(3), 45-65. doi.org/10.29333/ajqr/8471
- Gelişli, Y. (2015). . Uzaktan eğitimde öğretmen yetiştirme uygulamaları: Tarihçe ve gelişim. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(3).
- Geller, C., Varbanov, M., & Duval, RE (2012). İnsan koronavirüsleri: çevresel direnç ve bunun yeni antiseptik stratejilerin geliştirilmesi üzerindeki etkisine dair içgörüler. *Virüsler*, 4 (11), 3044-3068.
- Greenway, C. W. & Eaton-Thomas, K., (2020) Parent experiences of home-schooling children with special educational needs or disabilities during the coronavirus pandemic. *British Journal of Special Education*. 47(4) 510-535. doi.org/10.1111/1467-8578.1234
- Hebecci, M. T., Bertiz, Y. & Alan, S. (2020). Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science (IJTES)*, 4(4), 267-282
- İnce Parpucu, T., Süzen, İ. ve Parpucu, H. Ş. (2021). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda Covid19 öncesi ve sırasında fiziksel aktivite seviyelerinin karşılaştırılması. *Isparta Otizm Kongresi*, Erişim tarihi: 20.04.2022, <http://acikerisim.antalya.edu.tr/handle/20.500.12566/698>
- İşiman, A. (1998). *Uzaktan eğitim. Sakarya: Değişim.*
- İşiman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim. Geliştirilmiş 4. Baskı. Ankara. Pegem Akademi Yayınları.*

- Karabulut, M. (2020, 10 Ağustos). Corona salgını özel eğitime muhtaç çocukları nasıl etkiledi? <https://www.amerikaninsesi.com/a/corona-salgini-korona-ozel-egitim-engelli-cocuk-okul-nasil-etkiledi/5412912.html>
- Kaya, Z., & Odabaşı, F. (1996). Türkiye’de uzaktan eğitimin gelişimi. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-41.
- Khan, M., Adil, S. F., Alkathlan, H. Z., Tahir, M. N., Saif, S., Khan, M., & Khan, S. T. (2020). COVID-19: a global challenge with old history, epidemiology and progress so far. *Molecules*, 26(1), 39.
- Kırcaali-İftar, G. (2013). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri. E. Tekin-İftar (ed.), *Otizm spektrum bozukluğuna genel bakış*. Ankara: Vize Basın Yayın.
- Koçoğlu, E. R. O. L., Ulu Kalın, Ö., Tekdal, D. A. N. Y. A. L., & Yiğen, V. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinde Türkiye Eğitim. *Social Sciences Studies*, 6(65).
- Korkmaz, G., & Toraman, Ç. (2020). Are we ready for the post-COVID-19 educational practice? An investigation into what educators think as to online learning. *International Journal of Technology in Education and Science*, 4(4), 293-309.
- Koskela T, Pihlainen K, Piispa-Hakala S, Vornanen R, & Hämäläinen J. (2020). Parents’ views on family resiliency in sustainable remote schooling during the COVID-19 outbreak in Finland. *Sustainability*. 12(21), 8844. doi.org/10.3390/su12218844
- Kurt, M. (2006). Sanal yükseköğretim uygulamalarının karşılaştırılmalı olarak incelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- LEE, J. (2020). Mental health effects of school closures during COVID-19. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 4(6), 421. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(20\)30109-7](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(20)30109-7)
- MEB (2020). E-özel eğitim ve rehberlik 1. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_05/18020440_E_Bulten_2020_01_b.pdf
- Mengi, A., & Alpdoğan, Y. (2020). Covid-19 salgını sürecinde özel eğitim öğrencilerinin uzaktan eğitim süreçlerine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(1), 413-437.
- Merriam, S. B. (2018). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber. (Çev. Ed. S. Turan). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orjinal yayın tarihi, 2009).
- Moore, M. (1973). Toward a theory of independent learning and teaching. *Journal of Higher Education*, 44, 661-679.
- Moore, M. G., & Kearsley, G. (2012). *Distance education: A systems view of online learning* (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.

- Mutluer, T., Doenyas, C. ve Aslan-Genç, H. (2020). Behavioral implications of the COVID-19 process for autism spectrum disorder, and 'individuals' comprehension of and reactions to the pandemic conditions. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 561882.
- NIAID (The National Institute of Allergy and Infectious Diseases) (2022), Erişim adresi: <https://www.niaid.nih.gov/diseases-conditions/coronaviruses>
- Nusser, L. (2021). Learning at home during COVID-19 school closures – How do German students with and without special educational needs manage? *European Journal of Special Needs Education*, 36(1), 51-64, doi 10.1080/08856257.2021.187284
- Onyema, E. M., Eucheria, N. C., Obafemi, F. A., Sen, S. Atonye, F. C., Sharma, A. & Alsayed, A. O. (2020). Impact of coronavirus pandemic on education. *Journal of Education and Practice*, 11, 13. doi.org/10.7176/JEP/11-13-12.
- Özarslan, Y., & Ozan, Ö. (2014). Yükseköğretimde uzaktan eğitim programı açma sorunsalı. XIX. Türkiye'de İnternet Konferansı, Yaşar Üniversitesi, İzmir.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (5), 37 6394.
- Özdemir, Ö., & Ayşegül, P. A. L. A. (2020). Çocuklarda Covid-19 enfeksiyonunun tanısı, tedavisi ve korunma yolları. *Journal of Biotechnology and Strategic Health Research*, 4, 14-21.
- Özer, M. (2020). Türkiye'de COVID-19 Salgını Sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı Tarafından Atılan Politika Adımları Educational Policy Actions by the Ministry of National Education in the times of COVID-19. *Kastamonu Education Journal*, 28(3), 1124-1129.
- Paules, C. I., Marston, H. D., & Fauci, A. S. (2020). Coronavirus infections—more than just the common cold. *Jama*, 323(8), 707-708.
- Rodriguez, C. O. (2012). MOOCs and the AI distiStanford like courses: Two successful and nct course formats for massive open online courses. *Distance and ELearning European Journal of Open*, .
<http://www.eurodl.org/materials/contrib/2012/Rodriguez.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Schlosser, C. A., & Anderson, M. L. (1994). Distance education: Review of the literature. Ames, IA: Iowa Distance Education Alliance. (ERIC No. ED382159).
- Stankovic, M., Jelena, S., Stankovic, M., Shih, A., Stojanovic, A. ve Stankovic, S. (2020). The Serbian experience of challenges of parenting children with autism spectrum disorders during the COVID19 pandemic and the state of emergency with the police lockdown. Available at SSRN 3582788. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3582788>
- Stenhoff, D. M., Pennington, R. C., & Tapp, M. C. (2020). Distance education support for students with autism spectrum disorder and complex needs during covid-19 and school closures. *Rural Special Education Quarterly*, 39(4), 211-219.

- Şahin, E., Öz, A. O. ve Singin, R. H. Ö. (2020). Covid-19 pandemi sürecinin otizm spektrum bozukluğunda motor becerilere etkisi. International Eurasian Educational Rresearch Congress (Özet bildiri). Erişim tarihi 23.06.2021. <https://www.ejercongress.org>.
- Şenol, F. B., & Yaşar, M. C. (2020). Covid-19 pandemisi sürecinde öğretmen ve ebeveyn gözünden “özel eğitim”. Milli Eğitim Dergisi, 49(1), 439-458.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (02 Temmuz 2020), Pandemi, Erişim Tarihi: 25 Nisan 2022
<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66494/pandemi.html>
- Tambyraja, R. S., Farquharson, K. ve Coleman, J. (2021). Speech-language teletherapy services for school-aged children in the United States during the COVID-19 pandemic, Journal of Education for Students Placed at Risk (JESPAR), doi: 10.1080/10824669.2021.1906249
- Tezcan, C. (2013). Zihinsel engelli çocuklara web destekli uzaktan eğitim sistemi kurulması: matematik ve fen bilgisi dersleri uygulaması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi.
- Topaloğlu, M. (2008). Zihinsel engelli çocukların uzaktan eğitimi ve web tabanlı bir yazılım sisteminin geliştirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi
- Uçuş, H. (2017). Uzaktan eğitimin görme engellilerin problem çözüm sürecine yansımalarının incelenmesi: düşünme yapıları bağlamına matematiksel iletişim. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi
- UNDP, (2020). Covid-19 pandemic. Erişim adresi: <https://www.undp.org/content/undp/en/home/coronavirus.html> (30.04.2020).
- UNESCO, (2022), Covid-19 Impact on education. Erişim Tarihi:20.04.2022
<https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/>
- UNICEF [United Nations International Children's Emergency Fund] (2020b). Child disability and COVID-19 Son erişim tarihi: 25.04.2022
<https://data.unicef.org/topic/child-disability/covid-19/>
- Uşun, S. (2006). Uzaktan eğitim. Ankara: Nobel.
- Üresin, E., İlik, Ş. Ş., Arzu, A. N. I. L., & Alicioğlugil, E. Pandemi döneminde uzaktan eğitimin özel gereksinimli öğrencilerin ebeveynlerinin görüşlerine göre incelenmesi. Milli Eğitim Özel Eğitim ve Rehberlik Dergisi, 1(2), 121-147.
- Van Doremalen, N.; Bushmaker, T.; Morris, D.H.; Holbrook, M.G.; Gamble, A.; Williamson, B.N.; Tamin, A.; Harcourt, J.L.; Thornburg, N.J.; Gerber, S.I. Aerosol and surface stability of SARS-CoV-2 as compared with SARS-CoV-1. N. Engl. J. Med. 2020, 382, 1564–1567.h
- Verduin, J. R., & Cl. ark, Jr. T. A. (1994) Uzaktan eğitim: Etkin uygulama esasları Çev.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

- Wang, Y-W. (2013). Nitel Araştırma. P.P. Hepner, B. E. Wampold, D.M. Kivlighan (Ed.) Psikolojik Danışmada Araştırma Yöntemleri içinde (285-326. ss.) Ankara: Mentis Yayınları
- Wikipedi (2022). EBA Erişim adresi:n <https://tr.wikipedia.org/wiki/EBA#:~:text=e%C4%9Fitime%20katk%C4%B1da%20bulunabilmektedirler.-,Tarih%C3%A7e,...%22%20olarak%20yenilendi.>
- World Health Organization. (2009). Reducing transmission of pandemic (H1N1) 2009 in school setting. Erişim adresi: https://www.who.int/csr/resources/publications/swineflu/reducing_transmission_h1n1_2009/en/
- World Health Organization. (2020). Coronavirus disease (COVID-19) pandemic. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>
- Yıldırım, A. ve Şimşek H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.
- Yazcayir, G. & Gurgur, H. (2021). Students with special needs in digital classrooms during the COVID-19 pandemic in Turkey. *Pedagogical Research*, 6(1).88. doi:10.29333/pr/9356241.
- Ülke-Kürkçü, B. (2012). Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara oyun becerilerinin öğretimi. E. Tekin-İftar (Ed.), içinde *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri* (s. 423-471). Ankara: Vize Yayınları.
- Ünal, F. Kök, E.E. ve Pınar, Y. (2017). Öğretmenlerin penceresinden oyun ve eğitim programlarında oyuna yer verme durumları. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 731-746.
- Wolfberg, P. J. (2003). *Peer play and the autism spectrum: the art of guiding children's socialization and imagination*. Kansas: AAPC Publishing.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, Z. (2020). *Kaynaştırma eğitimi alan çocuklarda eğitsel oyun kullanımı ile ilgili öğretmen görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zorlu, A. (2016). *Yönlendirici olmayan oyun terapisinin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtili çocukların duygu ve davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

Ek-1: Etik Kurul İzni

Ek-2: Gönüllü Katılım Formu

Ek-3: Görüşme Kılavuzu

Ek-4: Özel Eğitim Öğretmenleri İçin Veri Toplama Formu

Ek-5: İdareciler İçin Veri Toplama Formu

Ek-6: Öğrenci Velileri İçin Veri Toplama Formu

Ek-7: Örnek Günlük Sayfası

Ek-8: Veri Analizi Kayıt Formu

Ek-1: Etik Kurul İzni

Evrak Kayıt Tarihi: 13.05.2022 Protokol No: 314906

Tarih: 25.05.2022

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Eğitim Bilimleri
BAŞLIK:	Otizmlili İlkokul Öğrencilerinin Salgın Sürecindeki Eğitimlerine İlişkin Öğretmen, İdareci ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR
TEZ YAZARI:	Ece CAN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu
Prof. Dr. Saime ÖNCE (Başkan-İkt. ve İdari Bil. Fak.)	
Prof. Dr. M. Erkan ÜYÜMEZ (Başkan Yardımcısı -İkt. ve İdari Bil. Fak.)	Prof. Dr. Fatime GÜNEŞ (Edebiyat Fak.)
Prof. Dr. Yıldız UZUNER (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. İbrahim Cemil ULUKAN (Açıköğretim Fak.)
Prof. Dr. Handan DEVECİ (Eğitim Fak.)	Prof. Dr. Erkan YÜKSEL (İletişim Bil. Fak.)

Ek-2: Gönüllü Katılım Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu araştırma Anadolu Üniversitesi Zihin Engelliler Eğitimi Programı kapsamında Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Ece CAN TEMREN tarafından yürütülmektedir.

Bu araştırmanın amacı, OSB'ye sahip ve birinci kademe özel eğitim uygulama okulunda eğitimlerine devam eden öğrencilerin COVID-19 salgın döneminde uzaktan eğitimlerine yönelik ebeveyn, öğretmen ve idareci görüşlerini belirlemek, incelemek ve farklı bakış açılarından olan bu görüşlerin karşılaştırılmasını sağlamaktır.

İlkokul kademesinde eğitimine devam eden otizmlili öğrencilerin salgın sürecindeki uzaktan eğitimlerine ilişkin ebeveyn, öğretmen ve idareci görüşleri yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak ortaya koyulacaktır. Bu bağlamda nitel olarak desenlenen bu çalışmada görüşmeler yüz yüze yapılacak, aynı zamanda görüşme sırasında ses kayıtları alınacaktır. Bu kayıtlar sadece bilimsel veriler elde edebilmek adına kullanılacak olup veriye dönüştürüldükten sonra muhafaza edilmeyecektir.

Araştırmaya katılımınız gönüllük esasına dayanmaktadır. Aynı zamanda tüm katılımcıların isimleri gizli tutulacak ve veriler katılımcıların isimlerini çağrıştırmayacak kodlar kullanılarak ifade edilecektir. Bu araştırma kapsamında toplamış olduğumuz veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.

Veri toplama sürecinde araştırmanın amacını aşan, rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru olmayacaktır. Araştırma sürecinde herhangi bir rahatsızlık hissetmeniz durumunda araştırmadan istediğiniz zaman ayrılma hakkına sahipsiniz. Çalışmadan ayrılma durumunuzda sizden toplanılan veriler araştırma kapsamına dahil edilmeyecek, imha edilecektir. İstemmeniz halinde sizden toplanan verileri de inceleme hakkınız bulunmaktadır.

Araştırmaya gönüllü olarak katıldığınıza dair aşağıda yer alan ilgili bölümü imzalayarak çalışmaya gönüllü katılım sağlamış olacaksınız. Araştırmaya katıldığınız

ve gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Çalışma hakkındaki sorularınızı Maltepe Üniversitesi Özel Eğitim Anabilim Dalı bünyesinde öğretim üyesi Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR'a ve bana yöneltebilirsiniz.

Ece CAN TEMREN

Prof. Dr. Atilla CAVKAYTAR

Anadolu Üniversitesi

Maltepe Üniversitesi

Zihin Engelliler Eğitimi Programı

Özel Eğitim Anabilim Dalı

ececan0935@gmail.com

atillacavkaytar@maltepe.edu.tr

Tel: 05534736703

Bu çalışmaya tamamen kendi rızamla, istediğim takdirde çalışmadan ayrılabileceğimi bilerek verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

(Lütfen bu formu doldurup imzaladıktan sonra veri toplayan kişiye veriniz.)

Katılımcı Ad ve Soyadı:

İmza:

Tarih:

Ek-3: Görüşme Kılavuzu

GÖRÜŞME KILAVUZU

Değerli katılımcı,

Öncelikle araştırmam için yapılacak olan görüşmeye zaman ayırdığınız için teşekkür ederim. Size kendimi tanıtmak isterim. İsmim Ece CAN TEMREN. Dokuz Eylül Üniversitesi özel eğitim öğretmenliği lisans mezunuyum. Karabük Merkez ilçesinde bulunan Karabük Belediyesi Özel Eğitim Uygulama Okulu I. Kademedede özel eğitim öğretmeni olarak görevimi yapmaktayım. Aynı zamanda Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Sizinle "Otizmli ilkokul öğrencilerinin salgın sürecinde uzaktan eğitimlerine yönelik ebeveyn, öğretmen ve idareci görüşlerinin incelenmesi "adlı yüksek lisans tez çalışmam kapsamında sizinle bir görüşme gerçekleştireceğim. Bu nedenle, öncelikle sizinle yapacağım görüşme hakkında bilgi vermek istemekteyim.

Görüşme sırasında konuşma akışımızı not alma konusundaki zorluklar nedeniyle, görüşmeyi kesintiye uğratmamak ve talep ettiğim zaman limitini aşmamak amacıyla görüşme sırasında ses kaydı yapacağımı bildirmek isterim. Bu araştırmayı Anadolu Üniversitesi Etik Kurulu'ndan ve Karabük İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden almış olduğum resmi izinle yapmaktayım. Görüşme sırasında yapılan ses kayıtlarında ifade ettiğiniz düşünce, deneyim ve yorumlarınızın bilimsel veri olma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacağını belirtmek isterim.

Görüşme soruları size benim tarafımdan birinci sorudan başlayarak ve sırasıyla sorulacaktır. Sorulan soruyu anlayamadığınızda ya da sorunun tekrar sorulmasını istediğinizde lütfen söyleyiniz. Sorulara vereceğiniz yanıtların açık ve anlaşılır olması araştırma için oldukça önemlidir. Soruları yanıtlarken günlük yaşantınızdan/ iş hayatınızdan örnekler verebilirsiniz.

Yapacağım ses kaydını veri analizinde görev alacak araştırmacı dışında kimsenin dinlemeyeceğini, bu kayıta söylediklerinizin grup verisine dönüştürülmek dışında hiçbir şekilde kullanılmayacağını, grup verisine dönüştürüldükten sonra ses kaydınızın silineceğini garanti ediyor ve sizi herhangi bir şekilde rahatsız edecek

durumda bırakmayacağıma söz veriyorum. Araştırma sonuçlandıktan sonra eğer isterseniz araştırmada elde edilen sonuçlar size ulaştırılacaktır.

Bu açıklamalar doğrultusunda, sizin bu çalışmaya gönüllü olarak katıldığınızı ve araştırmacı olarak benim de verdiğim sözleri tutacağımı belirten Gönüllü Katılım Formu'nu karşılıklı olarak imzalayarak olası tedirginliğinizi gidermenin uygun olacağına inanıyorum.

Ece CAN TEMREN

Ek-4: Özel Eğitim Öğretmenleri İçin Veri Toplama Formu

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİ İÇİN GÖRÜŞME SORULARI

Bölüm 1: Demografik Bilgi Soruları

- 1) Adınız Soyadınız:
- 2) Yaşınız:
- 3) Cinsiyetiniz: a. Kadın b. Erkek
- 4) Eğitim durumunuz:
Lisans Yüksek Lisans Doktora
- 5) Mezun olduğunuz üniversite, fakülte, bölümünüz?
.....
- 6) Çalıştığınız kurum?
.....
- 7) Özel gereksinimi olan öğrencilerle olan öğretmenlik deneyiminiz kaç yıl?
.....
- 8) Eğitim verdiğiniz özel gereksinimi olan öğrencilerin sayısı?
.....
- 9) Eğitim verdiğiniz özel gereksinimi olan öğrencilerin yetersizlik türleri:
.....
- 10) Özel gereksinimli bireylere yönelik eğitiminiz ya da mesleki yaşamınız süresince aldığınız ders, eğitim ya da seminerler nelerdir? Yazınız.
Ders
.....
Kongre
.....
Seminer
.....
Hizmet içi eğitim
.....
Çalıştay
.....

Bölüm 2: Görüşme Soruları

- 1) Salgın ve uzaktan eğitim öncesinde öğrencilerinizle eğitim öğretim çalışmalarınızdan ve etkileşiminizden söz eder misiniz? (Belirtilmemişse olumlu ve olumsuz yanları sorulacak.)
- 2) Salgın sürecini öğrencilerinize nasıl açıkladınız?
- 3) Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizin okulda geçirmesi gereken zamanları evde nasıl değerlendirdiğini düşünüyorsunuz?
- 4) Uzaktan eğitim süreci sizi nasıl etkiledi?
- 5) Uzaktan eğitim süreci öğrencilerinizi nasıl etkiledi?
- 6) Pandemi başladığında ve uzaktan eğitime geçildiğinde neler düşündünüz ve nasıl hissettiniz?
- 7) Başlangıcından itibaren uzaktan eğitim siz ve öğrencileriniz için nasıl ilerledi?
(SONDAJ SORULARI: Uzaktan eğitim başlarında eğitime devam edebildiniz mi? Nasıl neden?)
- 8) Uzaktan eğitim sürecinde ne tür desteklere gereksinim duydunuz?
- 9) Uzaktan eğitim sürecinde size ve öğrencilerinize eğitim-öğretim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması için ne tür destekler sunuldu? Örnek verir misiniz?

10) Uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerinizde değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz? (Yanıt “Evet” ise aşağıdaki sorular sorulacaktır.)

- a) Öğrencilerinizin akademik yönden nasıl değişiklikleri oldu? Örnek verir misiniz?
- b) Öğrencilerinizin sosyal yönden nasıl değişiklikleri oldu? Örnek verir misiniz?
- c) Öğrencilerinizin olumlu veya olumsuz yönde nasıl değişiklikleri oldu? Örnek verir misiniz?

11) Salgın devam ederken uzaktan eğitim sonrası yüz yüze eğitime geçmekle ilgili düşüncelerinizden söz eder misiniz? Bu süreç başladığında neler hissettiniz? Örnek verir misiniz?

12) Öğrencilerinize verdiğiniz eğitimi uzaktan eğitim süreci ve şu anki yüz yüze eğitim süreci ile kıyaslayabilir misiniz?

- a) Olumlu ve olumsuz yönleri ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Örnek verebilir misiniz?

13) İlerleyen süreçte hastalık tekrar artış gösterir ve yine uzaktan eğitim şeklinde devam etme kararı alınırsa kimlerden ne tür destekler beklersiniz? (SONDAJ

Ek-5: Özel Eğitim Uygulama Okulu İdari Personelleri İçin Veri Toplama Formu

**ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULU İDARİ PERSONELİ İÇİN
GÖRÜŞME SORULARI**

Bölüm 1: Demografik Bilgi Soruları

- 1) Adınız Soyadınız:
- 2) Yaşınız:
- 3) Cinsiyetiniz: a. Kadın b. Erkek
- 4) Eğitim durumunuz:
Lisans Yüksek Lisans Doktora
- 5) Mezun olduğunuz üniversite, fakülte ve bölüm?
.....
- 6) Çalıştığınız kurum?
.....
- 7) Özel gereksinimli çocukları barındıran eğitim kurumunda olan idarecilik deneyiminiz kaç yıl?
.....
- 8) Okulunuzda bulunan özel gereksinimi olan öğrencilerin yetersizlik türleri:
.....

Bölüm 2: Görüşme Soruları

- 1) Salgın ve uzaktan eğitim öncesi kurumunuzda eğitim-öğretim faaliyetleri nasıl ilerliyordu? (Bahsedilmemişse okul yönetimi ve düzeni bağlamında örneklendirme yapılması istenecektir.)
- 2) Uzaktan eğitim süreci ile ilgili neler düşünüyorsunuz? (Belirtilmemişse olumlu ve olumsuz yanları sorulacak.)

- 3) Salgın öncesi öğrenci, öğretmen ve velilerinizle etkileşiminizi nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 4) Uzaktan eğitim sürecinde öğretmen, öğrenci ve velilerle iletişiminizi nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 5) Uzaktan eğitim süreci sizi nasıl etkiledi?
- 6) Uzaktan eğitim süreci başladığında ne düşündünüz? Nasıl hissettiniz?
- 7) Başlangıcından itibaren uzaktan eğitim süreci sizin, öğretmenleriniz, öğrencileriniz ve velileriniz için nasıl ilerledi?
(Sondaj soruları: Uzaktan eğitim süreci başlarında eğitime devam edebildiniz mi? Nasıl? Neden?)
- 8) Eğitim-öğretim ve idari faaliyetlerinizi uzaktan eğitim sürecinde ve şu anki yüz yüze eğitim sürecine göre kıyaslayabilir misiniz?
- 9) Uzaktan eğitim sürecinde size, öğretmenlere, öğrencilerinize ve velilere ne tür destekler sunuldu?
- 10) Uzaktan eğitim sürecinde size, öğretmenlere, öğrencilerinize ve velilere ne tür destekler sunulmalıydı?

11) Salgın sürecinde yapılan değişiklikleri anlama, açıklama, yönetme ve denetleme bağlamında nasıl değerlendiriyorsunuz?

12) Salgın döneminde yüz yüze eğitime geçmekle ilgili düşüncelerinizden söz eder misiniz? Bu süreç başladığında neler hissettiniz? Örnek verir misiniz?

13) Eğer uzaktan eğitime tekrar devam etme kararı alınırsa kimlerden neler beklersiniz?

(SONDAJ SORULARI: Milli Eğitim Bakanlığında/ Öğretmenlerden/ Velilerden/...)

Ek-6: Ebeveynler İçin Veri Toplama Formu

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÖĞRENCİYE BİRİNCİL BAKIM SAĞLAYAN VELİLER İÇİN GÖRÜŞME SORULARI

Bölüm 1: Demografik Bilgi Soruları

- 1) Adınız Soyadınız:
- 2) Yaşınız:
- 3) Cinsiyetiniz: a. Kadın b. Erkek
- 4) Eğitim durumunuz:
İlköğretim Lise Ön Lisans Lisans

- 5) Mesleğiniz ?

.....

- 6) Çocuğunuzun yetersizlik türü?

.....

Bölüm 2: Görüşme Soruları

- 1) Salgın ve uzaktan eğitim öncesinde çocuğunuzun eğitiminden söz edebilir misiniz? (Belirtilmemişse olumlu ve olumsuz yanları sorulacak.)

- 2) Salgın öncesi çocuğunuzla etkileşiminizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- 3) Salgın sürecini çocuğunuza nasıl açıkladınız?

- 4) Uzaktan eğitim sürecinde çocuğunuzun okulda geçirmesi gereken zamanları evde nasıl değerlendirdiğini düşünüyorsunuz?

- 5) Uzaktan eğitim süreci sizi nasıl etkiledi?
- 6) Salgın başladığında ve uzaktan eğitime geçildiğinde neler düşündünüz ve nasıl hissettiniz?
- 7) Başlangıcından itibaren uzaktan eğitim siz ve çocuğunuz için nasıl ilerledi?
(SONDAJ SORULARI: Uzaktan eğitim başlarında eğitime devam edebildiniz mi? Nasıl neden?)
- 8) Uzaktan eğitim sürecinde ne tür desteklere gereksinim duydunuz? Örnek verir misiniz?
- 9) Uzaktan eğitim sürecinde size ve çocuğunuza eğitim-öğretim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması için ne gibi destekler sunuldu? Örnek verir misiniz?
- 10) Uzaktan eğitim sürecinde çocuğunuzda değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz? (Yanıt “Evet” ise aşağıdaki sorular sorulacaktır.)
- d) Çocuğunuzda akademik yönden nasıl değişiklikler oldu? Örnek verir misiniz?
- e) Çocuğunuzda sosyal yönden nasıl değişiklikler oldu? Örnek verir misiniz?
- f) Çocuğunuzun olumlu veya olumsuz yönde nasıl değişiklikler oldu? Örnek verir misiniz?

11) Uzaktan eğitim sürecinde size ve çocuğunuza eğitim-öğretim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanması için ne tür desteklere gereksinim duydunuz? (SONDAJ SORU: Ne tür destekler sunulmalıydı?)

12) Çocuğunuzun eğitimini uzaktan eğitim süreci ve şu anki yüz yüze eğitim süreci ile karşılaştırabilir misiniz? (SONDAJ SORULAR: Olumlu ve olumsuz yönleri ile ilgili neler düşünüyorsunuz? Örnek verebilir misiniz?)

13) Salgın döneminde yüz yüze eğitimle ilgili düşüncelerinizden söz eder misiniz? Bu süreç başladığında neler hissettiniz? Örnek verir misiniz?

14) İlerleyen süreçte hastalık tekrar atak yapar ve yine uzaktan eğitim şeklinde devam etme kararı alınırsa kimlerden neler beklersiniz? (SONDAJ SORULARI: Öğretmenlerden/ Çocuğunuzdan/ İdarecilerden/ Milli Eğitim Bakanlığında/...)

Ek-6: Örnek Günlük Sayfası

Tarih: 31.09.2022

Bugün okul çıkışından sonra 15.00 de özel eğitim öğretmeni Sultan öğretmenle görüşme yapmak için kendisinin okuluna gittim. Görüşme öncesindeki hazırlıkları yaptıktan sonra görüşmeyi gerçekleştirdik. Görüşme sırasında herhangi bir aksilik yaşanmadı. Görüşme sırasında Sultan öğretmen oldukça rahat ve samimi bir tavırdı. Sultan öğretmen çalışmayı çok merak ettiğini, bitince mutlaka okumak istediğini söyledi.

Gün içinde görüşme yapacağım velilerden biri olan Hanife hanım beni arayarak müsaitsem evlerinde görüşmeyi gerçekleştirebileceğimizi söyledi. Benim için sorun olmadığını eğer kendisi için sorun yoksa seve seve yapabileceğimizi söyledim. Saat 18.00 için görüşme ayarladık. Önceki görüşme gibi geçen sorunsuz bir görüşme oldu. Görüşme sırasında Hanife hanım rahattı. Sorulara zorlanmadan cevap verdi. Hanife hanım memnuniyetle bu çalışmaya katıldığını belirtti. Bu durum beni mutlu etti.

Ek-7: Veri Analizi Kayıt Formu

SORU	KATILIMCI CEVABI	KODLAR	TEMALAR
10c Uzaktan eğitim sürecinde çocuğunuzda değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz? (Yanıt “Evet” ise aşağıdaki sorular sorulacaktır.) c) Çocuğunuzun olumlu veya olumsuz yönde nasıl değişiklikler oldu? Örnek verir misiniz?	V1: Olumlu olarak mutfakta annesine biraz yardım etmeye çalıştı. Evde çocuğumuzla etkileşimimiz çok arttı. Öğretmenlerle iletişimimiz arttı.	Olumlu- günlük yaşam becerilerinde artış Olumlu- aile çocuk etkileşiminde artış Olumlu- veli öğretmen ilişkisi gelişti	Velilerin uzaktan eğitim sürecinde çocuklardaki değişiklikler hakkında gözlem ve görüşleri
	V2: Olumlu olarak derslerimiz iyiydi. Ev işlerine yardım etti. Benim yaptıklarımı yaptı hep. Olumsuz olarak çok hırçındı. Çok sıkıldı.	Olumlu- günlük yaşam becerilerinde artış Olumsuz- hırçınlık,sıkılma	
	V3: Hiçbir konuda hiçbir olumlu bir şey söyleyemem. O süreç tamamen ecrin için olumsuz geçti. Ağlama nöbetleri çok sıklaştı. Onun için iyi olmadı yani. Komşudan komşuya da gidemedik çocuk insan da görmedi.	Olumsuz- hırçınlık,sıkılma	